

EDUKACJA ZINTEGROWANA

PORADNIK DLA NAUCZYCIELA
klasy trzeciej szkoły podstawowej

CZĘŚĆ

1B

POBIERZ
1. CZĘŚĆ
PORADNIKA
JESIEŃ

Joanna Połec
Barbara Ochmańska

EDUKACJA ZINTEGROWANA

PORADNIK DLA NAUCZYCIELA
klasy trzeciej szkoły podstawowej

AUTORKI

Joanna Połec, Barbara Ochmańska

REDAKTOR PROWADZĄCA

Renata Faron-Radzka

REDAKCJA MERYTORYCZNA

Iwona Lewandowska

REDAKCJA JĘZYKOWA

Agnieszka Cieślak

PROJEKT I OPRACOWANIE GRAFICZNE

Katarzyna Mickiewicz

(z wykorzystaniem motywu z okładki *Naszej szkoły*,
zaprojektowanej przez Katarzynę Trzeszczkowską)

OPRACOWANIE GRAFICZNE I SKŁAD

Paweł Jaros

RYSUNKI

Elżbieta Śmietanka-Combik

WYDAWCA

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Al. Ujazdowskie 28, 00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 00, fax: 22 345 37 70

www.ore.edu.pl

Wydanie I

Warszawa 2016

ISBN 978-83-65450-51-7 (całość)

ISBN 978-83-65450-53-1 (część 1B)

Pierwsza część poradnika (1B) jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji

[Creative Commons – Uznanie Autorstwa 3.0 Polska](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/)

Co się kryje w muzyce Frycka?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- zadaje pytania do przeczytanego tekstu i na nie odpowiada;
- wyraża własne zdanie na zadany temat;
- korzysta ze słownika języka polskiego;
- zapoznaje się z Konkursem Chopinowskim jako formą krzewienia kultury polskiej za granicą;
- wyodrębnia różnice i podobieństwa między opisem świata w XIX wieku a współczesnością;
- przygotowuje masę solną;
- rozróżnia tańce: mazura, walca i poloneza;
- stosuje przymiotniki do określenia charakteru muzyki;
- wyszukuje potrzebne informacje w różnych źródłach.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- interpretujemy ruchem bajkę muzyczną;
- słuchamy, malujemy i rzeźbimy muzykę Fryderyka Chopina;
- przedstawiamy ruchem wymyśloną historię do muzyki Fryderyka Chopina;
- improwizujemy krótką scenkę za pomocą samodzielnie wybranych rekwizytów;
- poznajemy kroki poloneza.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

MUZYCZNE CZARY (podręcznik, s. 4–5)

Nauczyciel czyta opowiadanie Izabelli Klebańskiej *Zbójcy*. Uczniowie zadają pytania do tekstu i odpowiadają na nie. Nauczyciel cytuje słowa pana Barcińskiego: „Jeszcze nie widziałem, żeby ktoś tak zapanował nad publicznością”. Dzieci dyskutują nad znaczeniem tej wypowiedzi.

MUZYCZNE OPOWIEŚCI

Nauczyciel pyta uczniów, czy muzyką możemy opowiedzieć historię. Uczniowie wypowiadają się na zadany temat. Potem słuchają bajki muzycznej Siergieja Prokofiewa *Piotruś i wilk*. Zadaniem uczniów podczas słuchania jest interpretowanie muzyki ruchem. Po zakończeniu słuchowiska dzieci omawiają jego treść, rozmawiają o tym, czy muzyka może urozmaicić słuchany tekst oraz wpływać na nasze emocje.

KIM JEST KOMPOZYTOR?

Dzieci wyszukują w słowniku języka polskiego pojęcie „kompozytor”. Chętne osoby wyjaśniają znaczenie tego wyrazu. Uczniowie zapisują w zeszytach krótką notatkę na ten temat.

CZY WIESZ, ŻE...

Nauczyciel przekazuje uczniom informację: Co pięć lat w Warszawie odbywa się Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Fryderyka Chopina, zwany Konkursem Chopinowskim. Biorą w nim udział najlepsi młodzi pianiści

Izabella Klebańska
Zbójcy

– Fryderyku, Fryderyku, musisz pójść ze mną natychmiast! – Z tymi słowami wpadł do pokoju poirytowany pan Barciński. – Proszę! – dodał błagalnie. – Oni rozniosą pensjonat!

Oni, jak domyślił się Fryderyk, to jego koledzy, uczniowie mieszkający w domu państwa Chopinów (czytaj: szpensonów). Zdarzało się, że grywał dla nich, gdy zbytnio się rozdokazywali, ale nigdy wcześniej prośba o koncert nie wyglądała tak dramatycznie.

– Dobrze – zgodził się. – Proszę zgromadzić ich w saloniku. Zaraz tam będę.

Gdy zszedł na dół, chłopcy rozsiedli się już na kanapach i fotelach, a rozmawiający nauczyciel przechadzał się nerwowo i krzychał:

– Nie zachowujecie się jak uczniowie, tylko jak rozbójnicy! Wstyd, doprawdy wstyd!

– Rozbójnicy? – podjął Fryderyk. – Zatem będzie to opowieść o rozbójnikach.

Panowie – powiedział i powiódł wzrokiem dokoła – zamknijcie oczy i słuchajcie. Podszedł do fortepianu i zaczął grać.

– Była ciemna, deszczowa noc. Zza chmur wyglądał księżyc, a jego światło błyszczało w kalużach. Do cichego, ciemnego dworu zbliżali się rozbójnicy.

Zamilkł i dalszą opowieść snuła już sama muzyka. Lewa ręka pianisty szemrała monotonnym *ostinato*¹, a prawa przebiegła perlście przez klawiaturę. Słuchający przeszedł dreszcz i zastygli zasłuchani w skupieniu. Wtem jęknęły struny fortepianu i wszyscy usłyszeli, jak rozprysła wybijana szyba. Zbójcy weszli do domu. Do worków zaczęli pakować lichtarze, zegary, kielichy, sztućce. Wszystko, co wydało im się cenne. Tempo gry stało się szybkie, urwane i nerwowe. Nagle, gdzieś w oddali, zaczęły ujadąć psy. Sposzreni rabusie w pośpiechu

¹*ostinato* – jednostajny, uporczywy rytm.

SPIS TREŚCI

wyskakiwali przez okno jeden za drugim. Umykali przez pola w stronę odległego lasu. Muzyka uspokajała się, jej powolny, miarowy rytm naśladował szuranie kroków i ciężkie oddechy. Dźwięki stawały się coraz niższe. Melodia zmagala się z nimi, jakby ważyły tyle, co łupy na plecach zbójców. Ich kroki zwalniały. Nuty potykały się i słabły.

Byli zmęczeni. Tak bardzo, że gdy dotarli do swojej zbójczej jaskini, nie mieli już sił, by złożyć w niej zdobycz. Zrzucili ciężar z ramion i padli na ziemię. Zewsząd otaczał ich ciemny płaszcz lasu. Byli bezpieczni. Nareszcie mogli odpocząć.

Dwa ciche akordy zakończyły utwór. Dumny z wymyślonej przed chwilą kompozycji Fryderyk podniósł wzrok znad klawiatury i oniemiał. Wszyscy spali. Nawet pan Barciński lekko pochrapywał.

„Oni mnie wcale nie słuchali!” – oburzył się w duchu. „Muszę to komuś pokazać!” – postanowił.

Po cichutku wymknął się z saloniku i pobił po schodach do pokoju matki. Po drodze zastukał do sypialni swojej siostry Ludwiki, a gdy obie wyjrzały na korytarz, położył palec na ustach.

– Pst! Proszę, zejśćcie ze mną na dół.

– O co chodzi, Frycku? – dopytywała mama.

– Zobaczcie. Ja tylko zagrałem – wyjaśnił. – A tu, proszę... – dodał, uchylając drzwi.

Na dole wszyscy nadal smacznie spali. Widok był rzeczywiście niezwykły. Obie panie nie potrafiły utrzymać powagi. Fryderyk podszedł do fortepianu i z rozmachem uderzył akord, który zabrzmiał niczym wystrzał armatni. Pobudka była natychmiastowa.

– Jeszcze nie widziałem, żeby ktoś tak zapanował nad publicznością – pokiwiał głową pan Barciński ze zdumieniem i wszyscy zaczęli bić brawo.

O tym, że Fryderyk Chopin uwodził swoją grą, krążyły legendy. Był mistrzem improwizacji². Każdy zadany temat potrafił przełożyć na język muzyki. Na paryskich salonach zabawiał przyjaciół, malując ich muzyczne portrety, a oni zawsze odgadywali, czyj wizerunek opisuje jego gra.

²Improwizacja – w muzyce: sposób grania polegający na układaniu melodii w czasie jej wykonywania.

4 **ZBÓJCY**

5

z całego świata. Przygotowują oni i grają utwory Fryderyka Chopina, a ich wykonanie ocenia międzynarodowe jury.

ŻYCIE DZIECI NA WSI

Nauczyciel czyta fragment książki Teodora Goździkiewicza *Fryckowe lato*. Po wysłuchaniu uczniowie zadają pytania do tekstu. Nauczyciel prosi ich, aby w parach zastanowili się i porównali życie dzieci na wsi dawniej i dziś. Nauczyciel zwraca uwagę na różnice w ubiorze bohaterów książki oraz na specyfikę języka, którym się posługiwali. Rysuje na tablicy tabelę służącą porównaniu życia na wsi dawniej i dziś. Uczniowie wspólnie ją wypełniają i przepisują do zeszytów.

FRYCEK, DZIECKO TAKIE JAK MY?

Nauczyciel zadaje pytanie: czy Frycek był takim samym dzieckiem jak wy? Uczniowie dyskutują na ten temat. Nauczyciel zapisuje wnioski na tablicy.

CO MALUJE MUZYKA?

Nauczyciel odtwarza fragmenty utworów Fryderyka Chopina (np. *Nokturn op. 9 nr 2*). Zadaniem uczniów jest namalowanie usłyszanego fragmentu. Następnie dzieci nadają tytuły swoim pracom i wspólnie tworzą galerię.

WYMYŚLAMY MUZYCZNE HISTORIE

Nauczyciel odtwarza fragment utworu Fryderyka Chopina (np. *Walc a-moll*). Zadaniem dzieci jest wysłuchanie utworu

oraz wymyślenie do niego historii, a następnie przedstawienie jej ruchem. Nauczyciel odtwarza utwór po raz kolejny, a chętne dzieci opowiadają ruchem swoją historię.

CZY MUZYKĘ MOŻNA WYRZEŹBIĆ?

Nauczyciel dzieli uczniów na kilkuosobowe grupy. Każda grupa otrzymuje materiały do przygotowania masy solnej (sól, mąkę, wodę, szklanekę i miskę). Dzieci odmierzają potrzebną ilość soli i mąki oraz wody, zagniatają ciasto i dzielą je na tyle części, ile jest osób w grupie. Następnie sprzątają miejsca pracy. Nauczyciel odtwarza utwór Chopina *Grande Polonaise Brillante op. 22*. Zadaniem uczniów jest wykonanie rzeźby kojarzącej im się z wysłuchanym utworem. Następnie dzieci nadają rzeźbie tytuł i tworzą wystawę prac.

MISTRZOWIE IMPROWIZACJI

Uczniowie siadają w kręgu na dywanie. Nauczyciel kładzie wydrukowaną kartkę z napisem: „mistrz improwizacji”. Dzieci wypowiadają się na temat tego hasła. Nauczyciel dzieli uczniów na czteroosobowe grupy. Rozkłada na dywanie kartki z napisami („pióro”, „kluczyk”, „droga”, „most”, „dom”, „ludzie”, „sznurek”, „nuta”, „kamień” itp.) oraz rekwizyty (chusty, szarfy, różne kapelusze, klocek, piłkę, linę, ołówek, szklanekę, gumkę itp.). Informuje uczniów, że każda grupa może wziąć dwie kartki oraz dwa dowolne rekwizyty. Dzieci w grupach podejmują decyzję, które przedmioty i kartki zabierają,

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 4–5.

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1] [2]

SCHOLARIS: **FRYDERYK CHOPIN** (scenariusz lekcji)

LITERATURA:

Drabik L., Kubiak-Sokół A., Sobol E., (2016), *Słownik języka polskiego*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Goździkiewicz T., (1972), *Fryckowe lato*, Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza.

Prokofiew S., (2003), *Piotruś i wilk*, DUX Recording Producers, płyta CD.

Kim jest muzyk, a kim kompozytor?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- czyta ze zrozumieniem wiersz i odpowiada na pytania;
- słucha muzyki polskich kompozytorów;
- poznaje zawody kompozytora, muzyka i dyrygenta;
- posługuje się słownikiem języka polskiego;
- rozróżnia cechy charakterystyczne opery, operetki, musicalu i baletu;
- poznaje utwór Johna Cage'a 4'33".

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- wyszukujemy potrzebne informacje i tworzymy plakaty o kompozytorach;
- układamy i odtwarzamy zapisaną muzykę;
- wpływamy na różne brzmienia tej samej melodii;
- układamy historię, wymyślamy skojarzenia do wystłuchanego utworu;
- słuchamy i porównujemy różne formy sceniczne.

Natalia Usenko
Muzyk

To on pod nosem nuci i marszczy przy tym czoło. Spójrz – nagle się zasłuchał, choć cicho jest wokół... Ty może nie słyszysz, lecz on w tej samej ciszy odnajdzie tysiąc dźwięków i tysiąc pieśni słyszy.

Bo muzyk nieustannie ma dźwięków pełną głowę – do tego niepotrzebne mu sale koncertowe... Nieczęsto świat dostrzega! Lecz słyszy nieustannie muzykę samochodów, czajników, wody w wannie, zegara ciche solo i rymny płacz deszczowy. A każdy z tych koncertów jest piękny, wyjątkowy!

On z gumki robi struny. Zagwiżdże na butelece, na liściu może zagrać. Albo... na jedncj szelce! Opowieść z nut ułoży i zagra ją dla ciebie.

Już taki się urodził. A czemu? Tęgo nie wie...

POLSCY KOMPOZYTORZY

Fryderyk Chopin
(żył w latach 1810–1849)
– znany na całym świecie kompozytor i pianista. Tworzył różne utwory, głównie na fortepian.

Stanisław Moniuszko
(żył w latach 1819–1872)
– kompozytor i dyrygent, twórca różnorodnych utworów: pieśni, oper i baletów.

Grażyna Bacewicz
(żyła w latach 1909–1969)
– kompozytorka i skrzypkaczka. Autorka wielu koncertów skrzypcowych.

Witold Lutosławski
(żył w latach 1913–1994)
– kompozytor, dyrygent, pianista. Tworzył głównie utwory na fortepian, w tym wiele dla dzieci.

Wojciech Kilar
(żył w latach 1932–2013)
– kompozytor, pianista, twórca muzyki filmowej. Współpracował z najsłynniejszymi polskimi i światowymi reżyserami.

Krzysztof Penderecki
(urodził się w 1933 roku)
– kompozytor, pianista. Twórca oper i dzieł chorałnych. Dyryguje największymi orkiestrami na świecie.

(NOWE SŁOWA)

Kompozytor – twórca utworu muzycznego.
Dyrygent – osoba kierująca dużym zespołem muzycznym.
Opera – dzieło wystawiane na scenie z udziałem śpiewaków i orkiestry. Wykorzystuje słowo, muzykę, ruch, grę aktorską.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

GDZIE MUZYK SZUKA MUZYKI? (podręcznik, s. 6)

Dzieci czytają wiersz Natalii Usenko *Muzyk*. Wspólnie zastanawiają się, kim jest muzyk: jakie ma cechy, jak się zachowuje i z czego to wynika. Następnie przygotowują w parach ruchową interpretację wiersza – jedna osoba czyta wiersz, a druga za pomocą ruchu, gestów i mimiki przedstawia jego treść.

ZNANI KOMPOZYTORZY (podręcznik, s. 7)

Uczniowie dzielą się na sześć zespołów. Każda grupa przygotowuje plakat przybliżający postać jednego z polskich kompozytorów przedstawionych w podręczniku. Dodatkowych informacji dzieci szukają w źródłach internetowych oraz w dostępnych książkach. Po zakończeniu pracy każda grupa prezentuje swój plakat i wiesza go w widocznym miejscu. Następnie dzieci wymieniają innych znanych im kompozytorów, a nauczyciel zapisuje ich imiona i nazwiska na tablicy (np. Ludwig van Beethoven, Wolfgang Amadeusz Mozart, Piotr Czajkowski).

SŁUCHAMY POLSKIEJ MUZYKI

Nauczyciel odtwarza dzieciom fragmenty utworów polskich kompozytorów: Fryderyka Chopina, Stanisława Moniuszki, Grażyny Bacewicz, Krzysztofa Pendereckiego, Witolda Lutosławskiego i Wojciecha Kilara (uczniowie mogą obejrzeć scenę z filmu Andrzeja Wajdy *Pan Tadeusz*, w której bohaterowie tańczą poloneza do muzyki Kilara).

CZYM RÓŻNI SIĘ MUZYK OD KOMPOZYTORA?

Uczniowie wspólnie zastanawiają się nad różnicami w zawodach muzyka i kompozytora (kompozytor tworzy utwory muzyczne, a muzyk je wykonuje). Następnie dzieci dzielą się na dwie grupy: muzyków i kompozytorów. Zadaniem zespołu kompozytorów jest ułożenie krótkiej kompozycji muzycznej i opisanie jej słowami drugiej grupie (np. pięć uderzeń w bębenek, trzy w cymbałki i siedem kłaśnieć w dłonie). Muzycy odtwarzają podaną w ten sposób melodię. Na koniec dzieci odpowiadają na pytanie: czy jedna osoba może być zarówno kompozytorem, jak i muzykiem?

PO CO ORKIESTRZE DYRYGENT?

Nauczyciel zapisuje na tablicy krótki zakodowany utwór (np. sześć kłaśnieć w dłonie, osiem uderzeń w bębenek, dwa tupnięcia, trzy uderzenia ręką w ławkę, cztery stuknięcia dwiema kredkami o siebie). Chętna osoba wciela się w rolę dyrygenta, a reszta uczniów jest jego orkiestrą. Dyrygent wskazuje grupę dzieci lub pojedynczego ucznia, który wykona dany fragment kompozycji oraz kiedy ma to zrobić (od razu po zakończeniu poprzedniej części, po krótkiej pauzie, po dłuższym czasie). Następnie w rolę dyrygenta wciela się inna osoba. Po odegraniu melodii na kilka sposobów, narzuconych przez różnych dyrygentów, cała klasa zastanawia się, czy za każdym razem utwór brzmiał tak samo. Dochodzą do wniosku, że dyrygent, kierując orkiestrą, znacząco wpływa na brzmienie granego utworu.

JAK WIDZĘ MUZYKĘ?

Nauczyciel odtwarza utwory muzyczne Modesta Musorgskiego: *Taniec kurcząt w skorupkach*, *Stary zamek*, *Gnom*, *Rynek w Limoges* oraz *Chatka na kurzej stopce*. Dzieci podczas słuchania układają historie inspirowane tą muzyką lub podają skojarzenia z wystłuchanym utworem (chętni uczniowie mogą również przedstawić swoją ruchową interpretację muzyki). Po wysłuchaniu danego fragmentu nauczyciel podaje dzieciom właściwy tytuł utworu i zapisuje go na tablicy.

OPERA, OPERETKA, MUSICAL I BALET – CO TO TAKIEGO?

Uczniowie pracują w czterech zespołach. Ich zadaniem jest wyszukanie w słowniku języka polskiego definicji słów: opera, operetka, musical i balet (każda grupa wyjaśnia jedno pojęcie), a następnie zapisanie ich na kartkach. Zespoły odczytują swoje definicje i przyklejają je na wspólnym arkuszu papieru.

SŁUCHAMY I PORÓWNUJEMY

Nauczyciel odtwarza dzieciom fragment opery (np. *Arię Skołuby ze Straszego dworu* Stanisława Moniuszki), operetki (np. finał aktu III *Wesołej wdówki* Franciszka Lehára), musicalu (np. *Metro* Janusza Józefowicza) oraz baletu (np. *Dziadek do orzechów* Piotra Czajkowskiego). Uczniowie wspólnie zastanawiają się nad elementami charakterystycznymi dla każdej z tych form sztuki. Opera jest śpiewanym

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 6–7.

LITERATURA:

Drabik L., Kubiak-Sokół A., Sobol E., (2016), *Słownik języka polskiego*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Co, gdzie i jak gra w filharmonii?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- poznaje podział instrumentów na trzy główne grupy;
- wyraża swoje zdanie na temat dokonanego podziału instrumentów;
- dzieli instrumenty strunowe, dęte i perkusyjne na grupy;
- wymienia przykłady instrumentów wchodzących w skład orkiestry symfonicznej;
- czyta tekst ze zrozumieniem;
- tworzy schemat rozmieszczenia orkiestry na podstawie ilustracji;
- wyszukuje w internecie informacje o koncercie;
- przestrzega zasad zachowania się w filharmonii i odpowiedniego ubioru.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- rozpoznajemy i grupujemy instrumenty;
- wyszukujemy w źródłach internetowych ilustracje instrumentów perkusyjnych;
- wykonujemy instrumenty z papieru;
- wchodzimy w role muzyków i ustawiamy się w odpowiednim miejscu na estradzie;
- organizujemy wyjście do filharmonii;
- projektujemy i wykonujemy strój odpowiedni na wyjście do filharmonii;
- planujemy i organizujemy przestrzeń sali koncertowej.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

JAK DZIELIMY INSTRUMENTY?

Nauczyciel rozpisuje podział instrumentów na strunowe, dęte i perkusyjne. Dzieci podają przykłady instrumentów i zapisują je przy odpowiedniej grupie. Nauczyciel dopisuje brakujące nazwy. Na tablicy powinny znaleźć się:

- instrumenty strunowe – skrzypce, wiolonczela, kontrabas, harfa, gitara, pianino, fortepian;
- instrumenty dęte – flet, obój, klarnet, fagot, saksofon, trąbka, puzon, róg, tuba;
- instrumenty perkusyjne – marakasy, bębny, kastaniety, tamburyn, ksylofon, dzwonki, kotły.

Uczniowie przepisują schemat do zeszytów.

ACH, TE STRUNY!

Dzieci siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel kładzie na środku kartki z wydrukowanymi nazwami instrumentów: „skrzypce”, „gitara”, „fortepian”, „wiolonczela”, „harfa”, „pianino”. Uczniowie ustalają, do jakiej grupy należą wypisane instrumenty, a następnie dzielą je na trzy zbiory. Kryterium podziału ma być sposób wydobywania dźwięku. Chętne dzieci argumentują podział, którego dokonały. Nauczyciel informuje uczniów, że istnieją trzy rodzaje instrumentów strunowych: smyczkowe – gra się na nich za pomocą smyczka, szarpane – struny szarpie się ręką oraz klawiszowe – naciśnięcie klawisza powoduje uderzenie młoteczka w odpowiednią strunę i wydobywanie dźwięku. Dzieci zapisują notatkę w zeszytach.

Na koncercie

Muzyki można słuchać na żywo, na przykład w **filharmonii** – miejscu, w którym organizuje się koncerty. Koncerty wykonuje tam orkiestra, czyli duży zespół instrumentalny, składający się z kilkunastu lub kilkudziesięciu wykonawców. Zespołem muzycznym kieruje dyrygent. Może to robić za pomocą specjalnej pałeczki, która nazywa się batuta. Muzyce instrumentalnej czasami towarzyszy zespół śpiewaków, czyli chór.

Orkiestra i chór Filharmonii Narodowej w Warszawie.

CHCIECIE WIEDZIEĆ WIĘCEJ?

Największą orkiestrę nazywamy **orkiestrą symfoniczną**. Muzyki grają w niej na instrumentach smyczkowych, dętych, perkusyjnych, harfach, niekiedy też na fortepianie.

1. Wysłuchajcie fragmentu dowolnego koncertu symfonicznego. Opowiedzcie o swoich wrażeniach.
2. Porozmawiajcie o tym, jak należy się ubrać, kiedy idzie się do filharmonii, oraz jak należy się zachowywać w trakcie koncertu.
3. Obejrzyjcie instrumenty muzyczne pokazane na przedostatniej stronie okładki podręcznika. Posłuchajcie brzmienia niektórych instrumentów i postarajcie się rozpoznać je po dźwięku.

8 **NA KONCERCIE** 9

DREWNIANE CZY BLASZANE?

Nauczyciel kładzie na dywanie podpisane ilustracje przykładowych instrumentów dętych. Informuje dzieci, że ta grupa instrumentów dzieli się na drewniane i blaszane. Uczniowie próbują pogrupować ilustracje. W grupie instrumentów dętych drewnianych powinny znaleźć się: flet, obój, klarnet, fagot i saksofon, w blaszanych natomiast: trąbka, puzon, róg i tuba. Nauczyciel dopowiada, że o takim podziale instrumentów dętych decyduje sposób wydobywania dźwięku, nie zaś materiał, z którego instrument został wykonany. W instrumentach drewnianych występuje system kłapek, które otwierają lub zatykają otwory w instrumencie, aby wydobyć z niego dźwięk o danej wysokości. Instrumenty blaszane posiadają metalowe ustniki oraz wentyle (zamiast kłap) lub suwak (puzon). Uczniowie poprawiają ewentualne błędy popełnione przy podziale ilustracji i sporządzają notatkę w zeszytach.

PERKUSJA

Nauczyciel przedstawia dzieciom podział instrumentów perkusyjnych: na te o określonej wysokości dźwięku (np. ksylofon, kotły, dzwonki) i na te o nieokreślonej wysokości dźwięku (np. marakasy, bębny, kastaniety, tamburyn). Uczniowie wyszukują w źródłach internetowych ilustracje przedstawiające omawiane instrumenty, porównują je, dyskutują na temat podobieństw i różnic między nimi. Następnie tworzą notatkę w zeszytach.

W FILHARMONII (podręcznik, s. 8–9)

Uczniowie czytają w podręczniku informacje dotyczące filharmonii. Analizują ilustrację i próbują wraz z nauczycielem narysować na tablicy schemat rozmieszczenia orkiestry na estradzie: skrzypce – na lewo od dyrygenta; na środku, z przodu – wiolonczele, a za nimi kontrabasy; na prawo od dyrygenta – altówki; za instrumentami smyczkowymi – instrumenty dęte, a z tyłu, za skrzypcami, instrumenty perkusyjne oraz harfa i fortepian.

NASZA MAŁA ORKIESTRA

Każde dziecko losuje kartkę z nazwą jednego instrumentu (kartek jest tyle, ilu uczniów; najliczniejszą grupę powinny stanowić instrumenty smyczkowe). Zadaniem dzieci jest narysowanie wylosowanego instrumentu na kartce formatu A3, wycięcie go, a następnie przyczepienie z przodu do ubrania za pomocą taśmy dwustronnej. Następnie, mając do dyspozycji rozrysowany na tablicy schemat rozmieszczenia orkiestry na estradzie, dzieci ustawiają się w miejscach, które odpowiadają ich instrumentom. Nauczyciel wciela się w rolę dyrygenta i sprawdza poprawność ustawienia klasowej orkiestry. Po ewentualnych uwagach rozpoczyna przesłuchania: wskazuje ręką lub batutą określoną grupę instrumentów, która zaczyna koncert na niby – muzycy, wykonując odpowiednie gesty, udają, że grają na przydzielonym im instrumencie, mogą też ewentualnie naśladować jego dźwięki.

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 8–9.

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1] [2]

SCHOLARIS: INSTRUMENTY MUZYCZNE
ULICZNA ORKIESTRA

Na czym potrafimy zagrać?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- tworzy instrumenty muzyczne i potrafi na nich zagrać podstawowe dźwięki;
- układa słowa zawierające cząstki: „do”, „re”, „mi”, „fa”, „sol”, „la”, „si”, „do”;
- stosuje oktawę do zaszyfrowania słów;
- wykonuje doświadczenie pozwalające zaobserwować, czy zmiana ilości wody w kieliszku powoduje powstanie innego dźwięku;
- stosuje kolorowe nuty do zagrania melodii piosenek;
- dekoduje wiersz;
- wyszukuje znaczenie słów w słowniku języka polskiego.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- tworzymy dźwięki za pomocą kartek do znanej muzyki;
- układamy choreografię tańca z rekwizytem do znanego walca;
- wykonujemy ksylofon i gramy na nim.

Bawimy się dźwiękami

Do zabawy dźwiękami nadaje się wiele przedmiotów. Wystarczy nieco wyobraźni, żeby zamienić je w instrumenty muzyczne: bębni, piszczałki, trąbki, tuby.

Bębni i pałeczki wykonane z puszek balonków, patyczków i kolorowej taśmy klejącej.

Piszczałki z plastikowych słomek do napojów lub rurek po zużytych pisakach połączonych taśmą klejącą.

Tuby zrobione z tekturowych rurek po ręcznikach papierowych lub folii spożywczej.

Posłuchajcie dźwięków wydawanych przez te instrumenty. Określcie, jakie są niskie, wysokie, ciche, głośne...

Jak zrobić trąbkę?

Przygotujcie: kolorowy papier, słomki do napojów o długości 10 cm, taśmę klejącą, gumkę recepturkę, kawałek miękkiego plastiku, nożyczki, materiały do ozdobienia trąbki.

Kartkę papieru zwinięć w tubę, sklejkę i obetnijcie wystające części.

Za pomocą gumki recepturki przymocujcie do słomki zagięty kawałek miękkiego plastiku (może być obcięty i spłaszczony kawałek słomki).

Słomkę umieśćcie wewnątrz tuby tak, jak pokazano na zdjęciu. Na zewnątrz powinno wystawać około 3 cm słomki. Tubę połączcie ze słomką taśmą klejącą.

Budzik i patyk

Przygotujcie: drewniany patyk i budzik.

Posłuchajcie dźwięku dzwonka budzika. Następnie jeden koniec patyka przyłóżcie do budzika. Porównajcie, kiedy głośniejszy słychać dźwięk dzwonka.

Grające butelki

Przygotujcie: półlitrowe plastikowe butelki bez nakrętek, wodę.

Nalejcie do obu butelek różną ilość wody. Delikatnie dmuchajcie w otwór butelki, podobnie jak robią to dzieci na zdjęciu. Poczytajcie.

Porównajcie, jakie dźwięki wydobywają się z butelek z różną ilością wody.

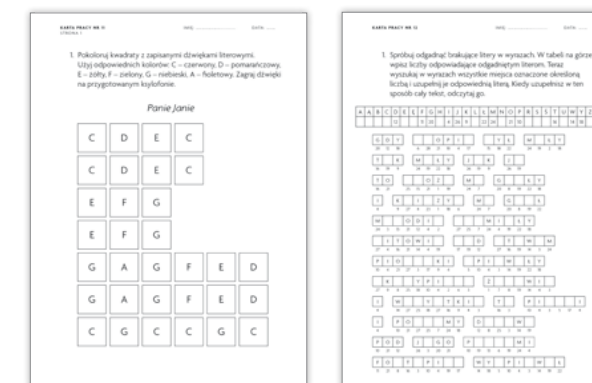
NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 10–11.

KARTY PRACY:

karta pracy nr 11, karta pracy nr 12

ZASOBY:

SCHOLARIS: **NAZWY SOLOMIZACYJNE I LITEROWE NUT**
BUDOWA GAMMY
RYTM A NOŻYCKI – WARTOŚCI RYTMICZNE (scenariusz lekcji)
SKOMONUJ WŁASNĄ MELODIĘ
SONATA KSIĘŻYCOWA

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

POWITANIE DŹWIĘKAMI

Nauczyciel siada z uczniami na dywanie i proponuje powitanie do dźwięków piosenki *We will rock you* zespołu Queen. Uczniowie wystukują rękoma rytm muzyki: cztery uderzenia w kolano i dwa kłaśnięcia. Każdy po kolei śpiewa, dodając swoje imię: „witaj, witaj, ...”.

DZIWNĄ ORKIESTRA

Wszyscy zostają na dywanie. Nauczyciel rozdaje uczniom po dwie kartki i włącza utwór Wolfganga Amadeusza Mozarta *Eine kleine Nachtmusic*. Chętne dziecko zajmuje miejsce dyrygenta, pozostali uczniowie tworzą orkiestrę. Dyrygent wydobywa za pomocą kartek dźwięki w rytm słyszanej muzyki (np. pociera kartkę o kartkę, szeleści kartkami itp.). Orkiestra powtarza wszystkie ruchy. Nauczyciel może wskazać nowego dyrygenta lub sam zająć jego miejsce.

TANIEC DŹWIĘKÓW

Nauczyciel dzieli uczniów na grupy. Zespoły wymyślają choreografię tańca z rekwizytem (hula-hoop, szarfa lub wstążka) do muzyki wybranej przez nauczyciela (*Walc Des-dur op. 64* Fryderyka Chopina). Grupy prezentują tańce.

WYKONUJEMY INSTRUMENTY

Każda grupa przygotowuje instrumenty muzyczne perkusyjne, dęte i strunowe, mając do dyspozycji: talerzyki papierowe lub plastikowe, tasiemki, sznurek, kapsle lub metalowe

krążki, nożyczki, tuby różnej długości (po papierze toaletowym, ręcznikach papierowych, folii aluminiowej, papierze śniadaniowym, taśmie klejącej oraz papierze dekoracyjnym), papier śniadaniowy, folię aluminiową, tekturę, patyczki po lodach, gumki recepturki różnej wielkości, balony, kartony po butach lub pudełka tekturowe, plastikowe pudełeczka po jajkach niespodziankach, kubeczki plastikowe i papierowe, wykałaczki, ryż, kaszę, fasolę, groch, ziarna kawy, rury plastikowe różnej długości z kolankami, karton, taśmę klejącą, słomki, rękawiczki lateksowe.

Jak przygotować instrumenty?

- Tamburyno – na brzegach talerzyka umieścić po dwa kapsle związane tasiemką. Osoba dorosła powinna pomóc przy przedziurawianiu kapsli.
- Grająca tuba – wyłożyć tubę w środku folią aluminiową i nasypać do niej ryżu lub grochu. Następnie zamknąć brzegi balonami. Dzięki folii w środku otrzymamy lepszy dźwięk.
- Klekotki – wyciąć z kartonu paski długości 10 cm i szerokości 2 cm. Następnie nakleić na końcach dwa kapsle, zgiąć pasek na pół tak, aby kapsle znalazły się wewnątrz.
- Piszczałka – umieścić dwa patyczki po lodach jeden na drugim, brzegi związać gumkami, między patyczki wsunąć kawałki wykałaczek tak, aby patyczki się nie stykały. Uczniowie mogą przyłożyć je do ust i dmuchnąć. Aby uzyskać lepszy dźwięk, trzeba umieścić między patyczkami cienki pasek papieru śniadaniowego lub folii aluminiowej.

Uczniowie nazywają swoje instrumenty i szykują krótką prezentację do znanego utworu muzycznego.

ABECADŁO MUZYCZNE

Nauczyciel rysuje na tablicy pięciolinię z nutami i zapisuje gamę solmizacyjną: „do”, „re”, „mi”, „fa”, „sol”, „la”, „si”, „do”. Uczniowie dzielą się na grupy. Każda z nich losuje trzy dźwięki gamy i układa jak najwięcej wyrazów z odpowiednią cząstką. Chętni uczniowie odczytują swoje słowa.

NUTKOWY SZYFR

Nauczyciel rysuje na tablicy pięciolinię z oktawą, czyli ośmioma tonami: C D E F G A H C. Uczniowie w grupach tworzą z liter oznaczających dźwięki pięć wyrazów (litery mogą się powtarzać) i zapisują je w postaci nutowego szyfru na pięciolinii. Przygotowany szyfr przekazują do rozwiązania sąsiadnemu zespołowi, który po rozszyfrowaniu wyrazów szuka ich znaczenia w słowniku języka polskiego. Wygrywa drużyna, która utworzyła najwięcej niepowtarzających się wyrazów. Nauczyciel może sam zaszyfrować wyrazy na tablicy (dach, heca, decha, fach, gad, cecha, gaf, chca, gadce).

WYSOKI CZY NISKI

Każdy uczeń nalewa do kieliszka o szerokim brzegu wody pitnej i zaznacza czerwonym flamastrem jej poziom. Odłuszczonego palec (wymyty mydłem) zwilża wodą i przesuwają

dynamycznym ruchem po brzegu kieliszka. Następnie upija odrobinę wody, zaznacza jej poziom kolorem pomarańczowym i ponownie przesuwają palcem po brzegu kieliszka. Czynność powtarza jeszcze cztery razy, stosując odpowiednio kolory: żółty, zielony, niebieski i fioletowy. Uczniowie odpowiadają na pytanie: dlaczego dźwięki się różnią? Zapisuje swoje obserwacje w zeszytcie.

TĘCZOWY KSYLOFON

Uczniowie w grupach wykonują ksylofon. Przed przystąpieniem do pracy wyszukują definicję nazwy instrumentu w słowniku języka polskiego. Sześć identycznych kieliszków lub literatek uzupełniają za pomocą strzykawki odpowiednią ilością wody i zabarwiają ją barwnikami spożywczymi w kolorach tęczy lub naklejąją kolorowe karteczki. Dźwięk C – czerwony (200 ml wody), D – pomarańczowy (170 ml), E – żółty (140 ml), F – zielony (125 ml), G – niebieski (95 ml), A – fioletowy (65 ml). Trzy osoby z grupy tworzą na **karcie pracy nr 11** kolorowe nuty do znanych piosenek. Uczniowie ćwiczą przygotowane piosenki, uderzając delikatnie metalową łyżeczką lub ołówkiem w kieliszki. Chętne dzieci prezentują utwory przed klasą.

KRYPTOGRAM

Nauczyciel rozdaje uczniom **kartę pracy nr 12**. Dzieci odczytują zaszyfrowany tekst o Fryderyku Chopinie.

Zagadkowe „ż”

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- odgaduje literowe zagadki;
- rysuje skojarzenia do wyrazów z trudnościami ortograficznymi, zawierającymi „ż”;
- wypisuje zwierzęta, których nazwy zawierają „ż”;
- grupuje zwierzęta;
- wyjaśnia pisownię wyrazów zawierających „ż”;
- układa wyrazy w kolejności alfabetycznej;
- wyjaśnia znaczenie związków frazeologicznych;
- współpracuje w grupie.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- ilustrujemy wiersz *Wróbel z papużką* i nadajemy mu nowy tytuł;
- wymyślamy nowe zwierzę i przedstawiamy jego zwyczaj w scenie dramowej.

Zaulek Słówek

KONCERT

SPIS TREŚCI

1. Przeczytajcie tekst piosenki „Wróbel z papużką”. Wskażcie w nim wyrazy z ż.

2. Napiszcie na osobnych karteczkach wyrazy zapisane na balonach i ułóżcie je w cztery grupy. Podajcie zasadę, według której ułożyście wyrazy.

3. Przepiszcie wybrane zdanie i je zilustrujcie.
Zółw jest cięższy niż żubr.
Podróżny niesie ciężki bagaż.
Strażak gasi pożar.

4. Ułóżcie wyrazy w kolejności alfabetycznej.
że • jeżeli • ponieważ • może
cóż • także • już • też • każdy

5. Dokończcie według wzoru.

za mógę	tuw móżętuw
ły móżęoz	uw ?
ot ?	ot ?
otna ?	one ?
otwo ?	one ?

6. Przepiszcie tekst. Podkreście wyrazy z ż. Wyjaśnijcie ich pisownię.
Mży deszcz. Na drogach i drózkach tworzą się kałuże.
Bożena drży z zimna.
Nie lubi deszczu ani mżawki.

7. Wyjaśnijcie pisownię wyrazów z ż użytych w piosence „Wróbel z papużką”.

8. Rozwiążcie rebusy.

W = m

K = w

ZWRÓĆCIE UWAGĘ

Ż piszemy:

- gdy wymienia się na dz, g, h, s, z, ż, np.:
pieniężny – pieniąż – mężczyzna – męski
odważny – odwaga – wóz – wóz
drużyna – druż – mrożonki – mrożnie
- po spółgłoskach l, ł, m, n, r, np.:
odwiż, małżeństwo, mżawka,
inżynier, sierżant
- w wielu innych wyrazach, których pisownię należy zapamiętać, np.:
abażur, duży, łyżka, młodzież,
odzież, żaglówka, żart.

PROGRAM

WRÓBEL Z PAPUŻKĄ
KSIĘŻYCOWA IMPROWIZACJA
DESZCZ MŻY JESIENNY
HEJ PODRÓŻNIKU!

12 ZAULEK SŁÓWEK – WYRAZY Z Ż

13

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

LICZYMY

Nauczyciel zapisuje na tablicy wyrazy: żarówka, już, duży, dyżurny, dżem, każdy, jeż, łyżka, książka, żyto, zamrażarka, koleżanka, mąż, wąż, wieżowiec, drużynowy, nożyczki, mośiężny. Zespoły uczniowskie liczą, która litera występuje w wyrazach najczęściej. Nauczyciel informuje, że uczniowie będą ćwiczyć zasady pisowni wyrazów z „ż”.

SŁOWNIK ILUSTROWANY

Spośród wypisanych przez nauczyciela wyrazów uczniowie wybierają pięć i tworzą rysunki do ilustrowanego słownika ortograficznego.

PTACTWO (podręcznik, s. 12)

Chętny uczeń czyta na głos wiersz Agnieszki Frączek *Wróbel z papużką*. Dzieci wymyślają nowy tytuł wiersza i tworzą do niego ilustrację w zeszytach.

ZWIERZAKI

Zespoły uczniowskie zapisują nazwy zwierząt zawierające literę „ż”. Wyrazy zapisują na dużym arkuszu papieru. Wygrywa drużyna, która znajdzie najwięcej niepowtarzających się nazw zwierząt.

CO TO ZA RODZINA?

Nauczyciel prosi uczniów, aby w zespołach przypisali zanotowane nazwy zwierząt do odpowiedniej grupy: „ptaki”,

„gady”, „płazy”, „ryby”, „ssaki” i „inne”. Dzieci zaznaczają na arkuszu kolorowymi kółkami odpowiednie grupy, a w dolnej części tworzą legendę. Chętne dziecko odczytuje pogrupowane zwierzęta. Uczniowie przepisują nazwy grup i zwierząt do zeszytu.

DZIWNY ZWIERZ

Nauczyciel prosi zespoły, aby spośród wypisanych zwierząt wybrały tylko dwa i na ich podstawie wymyśliły dziwnego zwierza. Uczniowie na dużym arkuszu zapisują nazwę i rysują swoje zwierzę. Ustalają, w jakim środowisku żyje zwierzę (lądowym czy wodnym), na jakim kontynencie, w jakim klimacie (deszczowym czy suchym), czym się żywi i jaki pożytek przynosi środowisku.

DRAMOWE ZWIERZĘ

Zespoły uczniowskie przygotowują scenkę dramową, w której zaprezentują chwilę z życia dziwnego zwierza z poprzedniego zadania. Przedstawią jego ekosystem, sposoby zdobywania pożywienia i pożytek, jaki przynosi środowisku. W scenie powinni wziąć udział wszyscy uczniowie z zespołu (mogą zagrać drzewo, trawę, słońce, pokarm zwierza-ka itp).

SPÓŁGŁOSKOWE ZASADY

Nauczyciel zapisuje na tablicy spółgłoski, po których zawsze w wyrazach piszemy „ż”: „l”, „ł”, „m”, „n”, „r”. Każdy ze-

spół otrzymuje arkusz papieru i tworzy rysunek, którego podstawą jest wskazana przez nauczyciela spółgłoska. Nauczyciel wywiesza w widocznym miejscu prace wszystkich grup.

REBUSOWO

Uczniowie wspólnie z nauczycielem podają wyrazy, w których po spółgłoskach zapisujemy „ż”. Następnie dzieci w parach wybierają dwa wyrazy i tworzą do nich po jednym rebusie. Utworzone zagadki przekazują do rozwiązania innej parze.

ALFABETYCZNA ZABAWA (podręcznik, s. 13)

Uczniowie układają w kolejności alfabetycznej wyrazy, które znajdują się w podręczniku w zadaniu 6. Wybierają trzy wyrazy i układają z każdym jedno zdanie. Zdania zapisują w zeszytach.

SPRAWDZAMY WIEDZĘ (podręcznik, s. 12–13)

Dzieci dzielą się na grupy. Zapisują na karteczkach samoprzylepnych wyrazy zawierające „ż” z tekstu w zadaniu 9., z wiersza *Wróbel z papużką* oraz wyrazy zapisane na początku zajęć przez nauczyciela na tablicy (Liczymy). Uczniowie dzielą duży arkusz papieru na trzy części i podpisują każdą odpowiednio: pierwsza część – „odmiana wyrazów”, druga – „po spółgłoskach l, ł, m, n, r”, trzecia – „musimy zapamiętać”. Następnie grupują karteczki z wyrazami i przyklejają

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 12–13.

ZASOBY:

SCHOLARIS: ZASADY PISOWNI Z „Ż”

PRZYJAZNA ORTOGRAFIA

PISOWNIA WYRAZÓW Z „RZ” I „Ż” NA PODSTAWIE BAŚNI „BRACIA” (scenariusz lekcji)

LITERATURA:

Stec J., (1997), *Zagadki dla najmłodszych*, Kielce: Oficyna Wydawnicza PW MAC S.A.

Z wizytą u Mieszka I

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- wie, kim był Mieszko I;
- wie, jak żyli i czym się zajmowali mieszkańcy grodu Mieszka I;
- wyszukuje informacje o życiu dawnych mieszkańców Polski;
- posługuje się mapą;
- twórczo rozwiązuje problemy w zabawie ruchowej;
- rozumie słowo „archaizm” i potrafi znaleźć przykłady w tekście;
- umie zapisać wyrazy z „ż” niewymiennym.

AKTYWNOŚCI UCZNI

- potrafimy wcielić się w rolę nadwornego kronikarza;
- redagujemy teksty do kroniki;
- wymieniamy słowiańskie imiona i znamy ich znaczenie;
- przygotowujemy wystawę dotyczącą pierwszych władców w Polsce i życia ludzi za ich panowania.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

SZLAKIEM PIERWSZYCH WŁADCÓW POLSKI

Uczniowie w sali lekcyjnej lub na korytarzu przygotowują wystawę prezentującą pierwszych władców Polski i życie ludzi za ich panowania. Ekspozycję stworzą albumy, książki, mapy, makiety i rysunki opracowane przez dzieci. Uczniowie mogą też wcześniej samodzielnie wyszukać informacje o Mieszku I i przedstawić zebrane treści innym uczestnikom zajęć w formie plakatu lub prezentacji multimedialnej z mini-wykładem.

Uczniowie starają się znaleźć odpowiedź na pytanie: „Jakie było państwo polskie za czasów pierwszego władcy, a jakie jest obecnie?”. Oglądają mapy, porównują zgromadzone materiały z własną wiedzą na temat współczesności.

PRACA Z TEKSTEM (podręcznik, s. 14–15)

Dzieci czytają tekst Pawła Beręsewicza *Kto nam opowie?* Aby zmotywować uczniów do uważnego czytania, nauczyciel stosuje jedną z strategii czytania ze zrozumieniem tekstów informacyjnych. Zakłada ona różne aktywności, które odbywają się w kilku etapach: przed pracą z tekstem, w trakcie i po zakończeniu.

Etap I: Dzieci pobieżnie przeglądają tekst *Kto nam opowie?* (czytają tytuł, wyróżnione fragmenty, oglądają ilustrację). Rozmawiają w parach na temat swojej wiedzy o Mieszku I. Uczniowie mogą zapisać w zeszycie najważniejsze informacje, a także sformułować pytania, na które chcieliby poznać odpowiedzi.

Paweł Beręsewicz
Kto nam opowie?

Chłód ciągnący od kamiennych ścian nie robił na gościu wrażenia. Jego ciemna postać pochylała się nad stołem, z którego dawno zniknęła wieczerza.

– Co on tam robi? – mruknął zaniepokojony Mścibór i przytknął oko do szpary. To jemu książę Mieszko przykazał mieć baczenie na czeskich posłańców.

Cudzoziemiec maczał ptasie pióro w niewielkim naczynku, a potem skrobał nim po czymś jasnym.

– Czary? – wzdrygnął się Mścibór i sięgnął po woreczek z amuletem.

Czeski książę Bolesław miał ważne powody, by ślać swoich ludzi w tę niebezpieczną drogę. Mieszko, władca z północy, który wciąż jeszcze kłaniał się bogom piorunów i słońca, poprosił o rękę księżniczki Dobrawy. Potężny to był wódz, a takich zawsze warto mieć za przyjaciół. „Może nawet udałoby się go do chrześcijańskiej wiary przekonać...” – myślał sobie Bolesław.

Nikt się do poselstwa nie nadawał lepiej niż uczonego mnicha Waldebert. Któż by umiał sprytniej wybać zamiary sąsiada? Kto baczenie by się rozejrzał i pilnie uszu nadstawił? Któż by to wreszcie spisać potrafił, by żaden szczegół nie umknął?

Jeszcze w dniu wyjazdu wezwwała mnicha w sekrecie księżniczka Dobrawa.

– Przypatrz się dobrze księciu Mieszcowi – poprosiła nieśmiało. – Mam zostać jego żoną, a nie o nim nie wiem. Jak wygląda? Co lubi? Opisz go dla mnie, bracie Waldebercie.

Przez wiele dni zbrojny poczet posłów przedzierał się przez puszcę. Nocami na postojach sumienny Waldebert spisywał po łacinie, co zobaczył za dnia. A widział lasy pełne zwierza, pradawne dęby, pod które znoszono ofiary dla pogańskich bogów, wioski na polanach i grody za wałami z drewnianych bali i ziemi. Pisał o napotkanych ludziach – o lnianych portkach mężczyzn i barwnych chustach kobiet, o poletkach prosa, rybackich sieciach nad rzeką, glinianych garnkach i skórah upolowanych zwierząt.

SPIS TREŚCI

Gdy piętnastego dnia podróży posłowie dotarli do poznańskiego grodu, wyjechał im naprzeciw oddział jeźdźców z książęcej drużyny. Potężni woje w pancerzach ze skóry i żelaza patrzyli srogo spod stożkowych hełmów. Krótkie miecze u pasów i sterzące włócznie wyglądały groźnie, ale jeźdźcy nie mieli złych zamiarów.

– Witamy posłów księcia Bolesława! – zakrzyknął jeden z nich. – Pan nasz w podróży, ale wróci niebawem. Uprzejmie prosi pod swój dach.

Mieszko przybył do Poznania nazajutrz przed wieczorem. Wysłuchał czeskich posłów i sam do nich przemówił, a Waldebert zanotował każde jego słowo. Potem jeszcze długo w nocy śleczął nad pergaminem, by spełnić prośbę Dobrawy. W drogę powrotną ruszał zadowolony z siebie, a brzuch ciążył mu od mięsiva, podplomyków i miodu, którymi ich po królewsku ugoszono.

Jakież było zdumienie Mścibora, kiedy w zwolnionej przez posłów izbie znalazł naczynko z ciemną cieczą, a obok niego pióro i płachtę z czarnymi znakami.

„Utopić to czy spalić?” – pomyślał przestraszony i wybrał to drugie.

Roztargniony Waldebert dopiero w Pradze odkrył swój błąd. Na szczęście Bolesław, choć zwano go Okrutnym, tym razem okazał się łaskawy. Zmarszczył tylko brwi i kazał mówić z pamięci. Sądząc z tego, jak dalek potoczyły się dzieje, książę i Dobrawa byli zadowoleni.

A nam kto opowie o Mieszku, bracie Waldebercie?

14 **KTO NAM OPOWIE?**

15

Etap II: Dzieci czytają tekst. Zapisują odpowiedzi na postawione wcześniej pytania.

Etap III: Dzieci sprawdzają, czy dowiedziały się wszystkiego, czego oczekiwały. Próbuje podsumować zdobyte wiadomości. Zastanawiają się, które treści są dla nich zupełnie nowe lub wyjątkowo interesujące, czego powinny się jeszcze dowiedzieć i do jakich źródeł sięgnąć w tym celu. Poszukują brakujących informacji w internecie lub w materiałach zgromadzonych na klasowej wystawie.

SŁOWIAŃSKIE IMIONA

Nauczyciel tłumaczy etymologię imion słowiańskich, które nadawane były prawdopodobnie w czasie postrzyżyn. Imię miało magiczne znaczenie i stanowiło życzenie-wróźbę dla noszącej je osoby. Imiona Słowian były abstrakcyjne, nadawanie ich młodym ludziom miało służyć przywoływaniu cnót niezłomnych w boju oraz do utrzymywania zgody i porządku. Miały również przypominać o szacunku dla starszych. Dzieci, zanim otrzymały swoje prawdziwe imię (w wieku około siedmiu lat), nosiły imiona zastępcze, pozornie umniejszające ich wartość, a tym samym chroniące je przed złymi mocami, np. Niemoj, Nielub itp.

Nauczyciel przedstawia męskie i żeńskie imiona słowiańskie. Grupy uczniów otrzymują po dwie kostki do gry z sylabami w miejscu kropek. Sylaby na pierwszej kostce: „bog”, „mił”, „gniew”, „dobro”, „rad”, „siem”; na drugiej: „wit”, „sław”, „mir”, „dom”, „sobie”, „jar”. Dzieci, rzucając jednocześnie

dwiema kostkami, tworzą swoje nowe imiona słowiańskie – odpowiednio w rodzaju męskim lub żeńskim, np.: Bogusława, Miłosław, Dobromir, Gniewit. Dzieci poznają znaczenie swoich nowych imion, a następnie w grupach przystępują do konkursu na nadwornego kronikarza.

CASTING NA NADWORNEGO KRONIKARZA

Zadanie rozpoczyna się od omówienia, czym się zajmowali mieszkańcy grodu. Następnie nauczyciel odczytuje list ogłaszający poszukiwanie nadwornego kronikarza króla Mieszka I i zapoznaje uczniów z kryteriami, jakie powinien spełniać kronikarz:

„Drodzy poddani! Ja, Mieszko I, władca Polski, poszukuję kronikarza na potrzeby mojego królestwa. Bieglego w swej sztuce, spostrzegawczego, sprawnie władającego pięknym językiem mówionym i pisanym. Śmiałkowie, przybywajcie do mojego grodu i próbujcie swoich sił. Niech wygrają najlepsi. Mieszko I!”

Zadaniem zespołów uczniowskich jest ułożenie tekstu, w którym wykorzystają pięć wyrazów z „ż”, wybranych losowo z puli (książę, księżniczka, żona, mężczyzna, podróż, drużyna, żelazo, potężni, każdy, ważne, Bożydar, wieża, strażnik, Żyroslaw, Damaży, Żywia, Kożuszek, Żur, Bożeciecha, Bożena, Żylisław, życzenie, żur, niż, ścieżka, ciężar, życie, nóż itp.).

Kandydaci odczytują swoje notatki do kronik, odbywa się głosowanie na najlepszego kronikarza.

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 14–15.

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1]

SCHOLARIS: MIESZKO I

MAPA POLSKI W 1025 ROKU

LITERATURA:

Andrychowska-Biegacz J., (2006), *Gry i zabawy rozwijające dla dzieci młodszych. 50 przykładów zajęć do praktycznego wykorzystania*, Rzeszów: Wydawnictwo Oświatowe FOSZE.

Kieś-Kokocińska K., (2013), *Ilustrowana historia Polski dla dzieci*, Katowice: Wydawnictwo Damidos.

Maciszewski J. (red.), (1998), *Encyklopedyczny słownik historii Polski*, Warszawa: Polska Oficyna Wydawnicza BGW.

WARSZTATY KALIGRAFII

Nauczyciel przygotowuje dla uczniów pióra i kałamarze z atramentem. Dzieci starają się zapisać dyktowany tekst w kronice lub jego fragment na kartce z bloku. Wybrany wcześniej kronikarz dyktuje im tekst po jednym zdaniu, powtarzając każde trzykrotnie.

GRY I ZABAWY SPORTOWE Z HULA-HOOP

Biegające kółko i krzyżyk

Najpierw rysujemy bądź układamy (np. z hula-hoop) planszę do gry w kółko i krzyżyk. Dziesięć metrów dalej zaznaczamy linię startu, za którą ustawiają się wszyscy zawodnicy. Uczestników dzielimy na dwie drużyny. Każdy zespół otrzymuje po trzy znaki. Mogą to być woreczki z ryżem, minipachołki, kamienie w dwóch kolorach itp.

Na sygnał rozpoczęcia wybiegają pierwsi zawodnicy z każdej drużyny, mają ze sobą po jednym znaku. Gdy dobiegną do planszy, ustawiają w wybranym miejscu swój znak i wracają, dotykając ręki następnego zawodnika – ten rusza i umieszcza na planszy kolejny element. Podobnie robi to trzecia osoba. Każda kolejna biegnie już bez pionka. Te dzieci mogą przemieścić jeden symbol na polu gry i wrócić. W grze liczy się więc szybkość i pomysł, ponieważ może zdarzyć się sytuacja, w której jeden zespół zdąży ustawić np. dwa znaczniki.

Ustalamy, że gramy np. do pięciu zwycięstw lub przez określony czas.

Zamki, zameczki, zamczyska

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- wie, że jedno słowo może mieć kilka znaczeń;
- wie, jaką funkcję pełnił zamek dawniej, a jaką pełni współcześnie;
- wyróżnia elementy obronne zamku;
- wymienia kilka zamków w Polsce i wskazuje ich położenie na mapie;
- dba o estetykę swojej pracy plastyczno-technicznej;
- wie, jak należy zachowywać się w muzeum, galerii.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- poznajemy budowę zamku i skarby, które mogą kryć lochy tej budowli;
- tworzymy warunki do poznawania otaczającego świata, rozbudzamy ciekawość, obserwujemy i badamy historię naszego kraju;
- tworzymy opis zamku;
- rozwijamy wyobraźnię przestrzenną i działamy twórczo, zwracając uwagę na obraz, kolor, kształt, przestrzeń, odległość.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

ZABAWY SŁOWNIKOWE Z WYRAZEM ZAMEK

Na początku zajęć nauczyciel proponuje zabawę słownikową z wyrazem „zamek”. Uczniowie wyszukują wyrazy o takim samym brzmieniu, lecz odmiennym znaczeniu (homonimy). Wyjaśniają różne znaczenia słowa „zamek”: dawna budowla, mechanizm zamykający drzwi, suwak. Następnie nauczyciel prosi, aby dzieci utworzyły rodzinę wyrazów słowa „zamek”, np. zameczek, zamczysko, zamkowy, podzamcze, oraz podały przykłady zdrobnień tego słowa.

WIRTUALNA WYCIECZKA DO ZAMKU (podręcznik, s. 16–17)

Nauczyciel zaprasza uczniów na wycieczkę: dzieci wyobrażają sobie, że wehikuł czasu przeniósł je kilkaset lat wstecz. Razem z wędrowcem zbliżają się do zamku. Co widzą?

Na podstawie ilustracji z podręcznika uczniowie wypowiadają się na temat wyglądu zamków, ich położenia oraz roli, jaką pełniły dawniej i jaką pełnią dziś. Rozmawiają o różnicach pomiędzy zamkiem a pałacem.

Nauczyciel przypomina dzieciom zasady obowiązujące podczas zwiedzania muzeum i zaprasza je do odwiedzenia kilku zamków w Polsce. Wspólnie odbywają wirtualne wycieczki na Wawel, do Zamku Królewskiego w Warszawie, zamków w Malborku i Książu (BIBLIOGRAFIA) oraz w Pszczynie (NAWIGACJA). Potem wskazują na mapie Polski położenie odwiedzonych budowli. Podsumowując wirtualne zwiedzanie, uczniowie wymieniają cechy charakterystyczne zamku i podzamcza.

DAWNE ZAMKI

Wiele zabytków jest znanych, inne są zapomniane. Uczniowie oglądają przygotowaną wspólnie z nauczycielem klasową wystawę albumów, ilustracji i pocztówek prezentujących różne zabytkowe budowle. Zastanawiają się, co one w sobie kryją. Jaką tajemnicę, historię, kulturę, a może duszę tamtych minionych epok? Jak to się dzieje, że oczarowują nas swoją magią, wyglądem?

Następnie czteroosobowe zespoły mają za zadanie zbudować makietę grodu lub zamku z wieżą obronną, fosą i murem. Mają do dyspozycji różne materiały: brystol w formie A1, tekturę falistą, różnej wielkości pudełka, rolki po ręcznikach i papierze toaletowym, styropian, bibułę, plastelinę, farby, markery, plastikowe figurki i in.

W materiałach zgromadzonych na wystawie lub w internecie zespoły wyszukują informacje na temat swojej budowli. Wybierają spośród siebie przewodnika, który opowie innym grupom o ich obiekcie. Przewodnicy oprowadzają wycieczkę klasową po sali, poruszając się jak po galerii, i wspólnie z nauczycielem oceniają prace oraz ich prezentacje.

BIAŁA DAMA

Nauczyciel pyta uczniów, kim jest biała dama. Informuje dzieci, że w starych zamkach często ukazują się białe damy. Są to duchy kobiet z rodu królewskiego, które zginęły w nieznanym okolicznościach. W Polsce podobno widziano je na zamku w Golubiu, Kórniku i Niedzicy.

Dzieci kładą się na podłodze w różnych miejscach sali. Naśladują mieszkańców zamku, którzy zasnęli głębokim snem. Jedno dziecko wybrane przez nauczyciela nakłada na siebie biały obrus lub prześcieradło i zostaje białą damą. Zabawie towarzyszy cicha muzyka. Nauczyciel naśladuje bicie zegara, uderzając w talerze. Gdy zegar wybija godzinę czwartą – leżące dzieci podnoszą głowy, rozglądają się i ponownie się kładą. Gdy zegar wybija ósmą, dzieci siadają, przeciągają się, po chwili kładą się i śpią dalej. Gdy zegar wybija godzinę dziesiątą, dzieci podnoszą się, robią skłony w przód, po chwili kładą się i zasypiają. Uczniowie wstają i poruszają się po sali dopiero wtedy, gdy zegar wybija północ – tańczą taniec dworski, a między nimi przemieszcza się biała postać, widmo kobiety, które straszy mieszkańców zamku. Gdy milknie muzyka, dzieci zastygają w bezruchu. Biała dama próbuje rozmieszać, straszyć i sprawić, by ktoś się poruszył – jeśli jej się to uda, ta osoba staje się nową białą damą, a mieszkańcy zamku znowu zasypiają. Zabawa toczy się dalej według ustalonych reguł.

OPIS ZAMKU

W tych samych czteroosobowych zespołach dzieci opisują wykonaną przez nie budowlę. Wspólnie ustalają główne elementy opisu: przedstawienie obiektu (nazwa, przeznaczenie, lokalizacja), jego cechy (kształt, wielkość, materiał, z jakiego jest wykonany) oraz ogólne wrażenie. Efekty pracy poszczególnych grup prezentują ich liderzy.

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 16–17.

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1] [2]

SCHOLARIS: [NA ZAMKU RYCERSKIM. O ZAMKU, RYCERZACH I ICH ZAJĘCIACH](#)

[WIRTUALNA WYCIECZKA](#) (nagranie lektorskie)

[WIRTUALNA WYCIECZKA](#) (ćwiczenie)

LITERATURA:

Dzierżgowska I., (2006), *Jak uczyć metodami aktywnymi*, Warszawa: Fraszka Edukacyjna.

Jąder M., (2009), *Efektywne i atrakcyjne metody pracy z dziećmi*, Kraków: Wydawnictwo Impuls.

Kajzer L., (2004), *Zamki i dwory obronne w Polsce Centralnej*, Warszawa: Wydawnictwo DiG.

Łukasiak J.M., (2009), *Spoko lekcja, czyli 65 sposobów na oryginalne zajęcia*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

Maciszewski J. (red.), (1998), *Encyklopedyczny słownik historii Polski*, Warszawa: Polska Oficyna Wydawnicza BGW.

Nęcka E., (2003), *Psychologia twórczości*, Sopot: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.

ARCHEOLOGICZNE WYKOPALISKO

W lochach zamku znajdują się różne skarby. Nauczyciel prosi, aby dzieci przygotowały klasowe wykopalisko. Do tej zabawy można wykorzystać piaskownicę lub kartonowe pudełko wypełnione piaskiem. Uczniowie pracują w czteroosobowych zespołach. Każdy otrzymuje pędzelki, lupy, łopatki, przybory do pisania i mierzenia – będzie starał się odszukać cenne przedmioty (wcześniej schowane przez nauczyciela, np. monety, gliniane naczynia, plastikowe szkielety, biżuterię, kawałki cegły, figurki dinozaurów itp.). Zespoły zastanawiają się, skąd mogą pochodzić przypadkowe odkrycia, stawiają swoje hipotezy. Grupy zakładają kwestionariusz archeologa, sporządzają opisy znalezionych przedmiotów, np. nadają im nazwy, dokonują pomiarów itp. Potem eksponują je obok materiałów wcześniej zgromadzonych na klasowej wystawie.

PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Uczniowie opowiadają na pytania nauczyciela:

- Wymień trzy słynne zamki w Polsce.
- Do czego służyła fosa?

Nauczyciel wręcza dyplomy dla wybitnych znawców polskich zamków.

SZLAKIEM POLSKICH ZAMKÓW (praca domowa)

Uczniowie planują trasę wycieczki szlakiem polskich zamków w wybranym regionie Polski.

Dlaczego król Kazimierz został wielkim?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- zna wybrane fakty z życia króla Kazimierza Wielkiego;
- potrafi czytać ze zrozumieniem tekst legendy;
- analizuje źródło historyczne;
- udziela odpowiedzi na pytania do tekstu;
- umie współpracować w grupie z zachowaniem własnej indywidualności;
- potrafi wyrazić swoje myśli;
- wykonuje przedmioty użytkowe.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- rozwijamy wyobraźnię;
- poznajemy sylwetkę Kazimierza Wielkiego;
- wyjaśniamy przydomek króla;
- potrafimy współpracować i bawić się, wykonując wspólnie różne zadania.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

GDYBYM BYŁ KRÓLEM PRZEZ JEDEN DZIEŃ...

Uczniowie siadają na „tronie” – np. krzesła nakrytym czerwona tkaniną. Nauczyciel nakłada każdemu po kolei złotą koronę i prosi ukoronowanego ucznia, aby opowiedział, co by uczynił, gdyby został królem na jeden dzień.

KIM BYŁ KAZIMIERZ WIELKI? (podręcznik, s. 18–19)

Na prośbę nauczyciela chętne dzieci odczytują głośno legendę *O Kazimierzu Wielkim*. Potem wspólnie dzielą się spostrzeżeniami na temat przeczytanego tekstu i ustalają, co to jest legenda. Próbuje napisać odpowiedź na jedno z zaproponowanych im pytań:

- Co oznacza powiedzenie „Zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną”?
- Dlaczego króla Kazimierza nazywano królem chłopów?
- O czym rozmawiał król z chłopem?
- Dlaczego Kazimierzowi nadano przydomek Wielki?
- Kim był Kazimierz Wielki i jakie były jego zasługi dla naszego kraju?

Przed napisaniem odpowiedzi dzieci mogą odszukać w tekście legendy fragmenty, które mówią o tym, jakim królem był Kazimierz Wielki.

PRACA W GRUPACH

Dzieci losują kartki w sześciu kolorach, tworząc w ten sposób sześć grup. Nauczyciel przedstawia zadania, które mają wykonać.

O Kazimierzu Wielkim

oraz chłodniej i ciemniej, deszcz padał dzień cały, więc i drogi rozmiękły, wreszcie słońce zaszło i noc nastąpiła. Do małej, ubogiej chaty, w końcu wioski, ktoś zapukał. Gospodarz drzwi otworzył, a do izby wszedł żebrak, z kijem w rękę i workiem płóciannym na plecach, mokry i zablozony.

– Niech będzie pochwalony!
– Na wieki wieków.
– Przenocujcie mnie, gospodarzu, strudzony jestem bardzo, z drogi idę.

Wieśniak pokiwiał głową i westchnął.

– Wygodnie wam tutaj nie będzie, bo chata mała, gromadka dzieci, a obok w drugiej izbie chory ojciec. Ale z serca was proszę: czym chata bogata.

Podróżnik musiał być bardzo zmęczony, bo zaraz usiadł. Patrzył dokoła po ubogiej izbie. Wieśniak przyniósł mu chleba, miodu, mleka trochę, posłał świeżego siana i znów po coś wyszedł. Za chwilę wrócił, niosąc małe dziecko na rękę.

– Bóg mi dał ósme – rzekł, pokazując je ubogiemu.

Żebrak popatrzył na dziecko i rzekł do wieśniaka:

– Ono wam przyniesie szczęście, zobaczcie. Zatrzymajcie się z chrztem jutro do południa, a przysiężę wam chrześnego ojca.

Gospodarz zgodził się zaczekać. Zasiadli za stołem, obcy rozpytywał ciekawie o wszystko: co słychać we wsi, co ludziom dokuca, czego im brak najbardziej, jak można by zaradzić złemu.

Nazajutrz ubogi wcześniej zniknął z chaty, ale wieśniak do południa czekał na ojca chrześnego. Aż tutaj od Krakowa jadą rycerze na koniach, a wszyscy zatrzymują się przed biedną chatą. Wieśniak oczom nie wierzy: z pierwszego konia zsiada pan wspaniały, bogato ubrany, a zupełnie podobny do biedaka, którego wczoraj przyjął tak gościnnie. Był to sam król Kazimierz, zwany królem chłopów.

– Podzieliłeś się wczoraj ze mną chlebem i chatą, ja ci dziś do chrztu syna trzymać będę.

Ale nie koniec na tym. Poznawszy potrzeby ludu, Kazimierz starał się je zaspokoić, osłonić swój lud przed uciskiem, wymierzyć sprawiedliwość, dać ulgę w pracy i możliwość zarobku. Bo rozumiał doskonale ten król chłopów, że kraj

SPIS TREŚCI

dopiero wtedy będzie bogaty, potężny, kiedy lud w nim będzie zamożny i szczęśliwy. Dlatego zwiędła chata w ubogim przebraniu; chciał na własne oczy zobaczyć dolę wieśniaków, poznać prawdę, aby wiedzieć, co robić.

na podstawie legendy Cecylii Niewiadomskiej

NOTKA BIOGRAFICZNA

Kazimierz Wielki (żył w latach 1310–1370).

Król Polski, o którym mówi się, że zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną. Za jego panowania obszar Polski powiększył się ponaddwukrotnie. Powstało wiele nowych miejscowości, zamków i warowni. Większość z nich, zwanych orlimi gniazdami, znajduje się w Jurze Krakowsko-Częstochowskiej. Kazimierz Wielki założył również Akademię Krakowską – pierwszą polską uczelnię.

1. Dlaczego król odwiedzał chaty w przebraniu wieśniaka? Znajdźcie fragment, który odpowiada na to pytanie.
2. Jak rozumiecie słowa: „Kraj dopiero wtedy będzie bogaty, potężny, kiedy lud w nim będzie zamożny i szczęśliwy”? Porozmawiajcie na ten temat.
3. Wyobraźcie sobie, że chcecie nakręcić film, którego scenariuszem jest to opowiadanie. Jakie byłyby to sceny? Co należałoby przygotować? Kogo powinniście zatrudnić do realizacji filmu?
4. Zaprojektujcie plakat do filmu.

18

O KAZIMIERZU WIELKIM

19

Grupa I, zielona – „Ogród króla”

Król Kazimierz postanowił zatrudnić architekta do zaprojektowania ogrodu. Postawił jednak jeden warunek nowemu pracownikowi – każda roślina lub przedmiot w ogrodzie ma być w kształcie figury geometrycznej. Zadaniem dzieci jest pomóc architektowi w zaprojektowaniu zieleni wokół zamku władcy. Każdy z uczniów wciela się w rolę nadwornego ogrodnika, stara się przygotować oryginalny ogród i spełnić oczekiwania króla. Dzieci prezentują efekty swojej pracy na wystawie projektów, podczas której dzielą się swoimi pomysłami. Nadwornym architektem zostaje uczeń, którego projekt najbardziej przypadł do gustu wszystkim uczestnikom zajęć.

Grupa II, żółta – „Mincerz”

Mincerz to rzemieślnik produkujący monety. Zadaniem dzieci będzie zaprojektowanie monety z czasów króla Kazimierza i nazwanie jej. Uczniowie mają do dyspozycji: ziemniaki, plastikowy nóż, plastelinę, karton, farbę lub tusz, pędzelek. Z tych materiałów wykonują formę do bicia monet. Wcześniej jednak mincerze muszą się zastanowić, co moneta ma przedstawiać na jednej i drugiej stronie, jakiej będzie wielkości. Po przygotowaniu formy wykonują odcisk monety na kartonie i organizują wystawę projektów. Dzieci podczas klasowego głosowania decydują, która moneta była najbardziej oryginalna.

Grupa III, czerwona – „Wywiad z Kazimierzem Wielkim”

Dzięki czarodziejskiej różdżce dzieci przenoszą się w czasy,

w których władał Kazimierz Wielki. Zastanawiają się i układają trzy pytania, które chciałyby zadać władcy, aby poznać jak najwięcej szczegółów na temat jego rządów, walk, dzieciństwa itp.

Grupa IV, pomarańczowa – „Nadworni malarze”

Dzieci mają przygotować galerię obrazów przedstawiających rodzinę króla Kazimierza. Wybierają dowolną technikę plastyczną, np. rysunek węgłem lub kredkami, malowanie farbami, wyklejankę itp.

Grupa V, niebieska – „Królewscy mistrzowie igły i nitki”

Uczniowie otrzymują do dyspozycji: bibułę, karton (biały, czerwony, złoty, srebrny), dwa arkusze szarego papieru, tekturę falistą, klej, nożyczki, taśmę dwustronną, farby, jabłko lub małą piteczkę, drewnianą pałkę do ucierania ciasta, folię aluminiową, pędzelek. Ich zadaniem jest zaprojektowanie i wykonanie z tych materiałów stroju na bal dla króla Kazimierza. Pamiętają o tym, aby przygotować też insygnia władzy: berło, jabłko i koronę.

Grupa VI, fioletowa – „Nadworni filmowcy”

Zadaniem tej grupy jest nakręcenie filmu na podstawie opowiadania z podręcznika. Dzieci mają się wcześniej zastanowić: Które sceny wybrać do filmu? Co należałoby przygotować? Kogo powinny zatrudnić do realizacji filmu? Do wykonania niektórych zadań uczniowie mogą skorzystać z programu graficznego Tux Paint (BIBLIOGRAFIA).

Na koniec grupy spotykają się w kręgu, następuje omówienie i ocena wykonanych prac.

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 18–19.

ZASOBY:

SCHOLARIS: [KAZIMIERZ WIELKI - OSTATNI PIAST NA TRONIE POLSKI. REFORMY I DOKONANIA](#)

LITERATURA:

Fuchs B., (1999), *Gry i zabawy na dobry klimat w grupie*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

Kieś-Kokocińska K., (2013), *Ilustrowana historia Polski dla dzieci*, Katowice: Wydawnictwo Damidos.

Maciszewski J. (red.), (1998), *Encyklopedyczny słownik historii Polski*, Warszawa: Polska Oficyna Wydawnicza BGW.

Portmann R.J., (2001), *Gry i zabawy kształtujące pewność siebie*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

Vopel K.W., (2009), *Gry i zabawy interakcyjne dla dzieci i młodzieży*, cz. 1–4, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

ZABAWY ZA KAZIMIERZA WIELKIEGO (praca domowa)

Uczniowie mają za zadanie zastanowić się lub dowiedzieć, czym lub jak mogły się bawić dzieci w czasach króla Kazimierza Wielkiego.

GRY I ZABAWY

Szach-mat

Gra jest rozgrywana na planszy podobnej do szachowej. Polega na rzucaniu kamieni na kratki planszy. Rzucając kamień, gracz woła głośno, czy kamień trafi na jasne czy ciemne pole. Jeśli zgadnie, otrzymuje punkt. Gracze ustalają, ile rzutów wykonuje każdy uczestnik zabawy, sumują ilość punktów i ogłaszają zwycięzcę szach-mata.

Rzuty do celu

Gra polega na rzucaniu kółek ringo na stojące w różnych odległościach trzy pacholki. Te koła, które lądują na najdalszym pacholku, zdobywają 15 punktów, na drugim – 10, a na najbliższym – 5 punktów. Jeśli ringo jedynie dotknie najdalszego pacholka, to gracz zdobywa 6 punktów, drugiego – 4 punkty, najbliższego – 2 punkty. Wygrywa dziecko lub drużyna z największą ilością punktów.

Przymiotniki w roli głównej

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- wie, że przymiotniki oznaczają cechy osób, zwierząt, roślin i rzeczy;
- zna pytania, na jakie odpowiada przymiotnik;
- potrafi podać przykłady przymiotników;
- klasyfikuje przymiotniki według różnych kryteriów;
- przestrzega zasad w grach i zabawach.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- potrafimy wykonać wizytówkę;
- zastanawiamy się, jak nieść pomoc potrzebującym;
- wskazujemy cechy ludzi i rzeczy;
- wymieniamy zalety swoje i innych osób;
- klasyfikujemy przymiotniki według określonych kryteriów;
- współpracujemy i bawimy się razem.

Zaulek Słówek

SPIS TREŚCI

2. Każdy z podanych w krzyżówce wyrazów oznacza cechę człowieka, zwierzęcia, rośliny lub rzeczy przedstawionych na ilustracji. Jakie litery zostały zasłonięte? Odczytajcie rozwiązanie krzyżówki.

3. Zadaćcie do ilustracji takie pytania, żeby odpowiedziami na nie były wyrazy zapisane w krzyżówce.

ZWRÓĆCIE UWAGĘ!
Wyrazy, które określają cechy, to przymiotniki. W liczbie pojedynczej odpowiadają na pytania: jaki? jaka? jakie?, w liczbie mnogiej: jacy? jakie?

1. Opiszcie ilustrację, używając wyrazów określających rzeczowniki. Pogrupujcie te wyrazy według wzoru.

Liczba pojedyncza		
jaki?	rodzaj męski	stary, wąsaty...
jaka?	rodzaj żeński	duża, wysoka...
jakie?	rodzaj nijaki	małe, drewniane...
Liczba mnoga		
jacy?		młodzi, weseli...
jakie?		jesienne, kolorowe...

4. Odpadnijcie rebusy. Ułóżcie zdania z odpadniętymi wyrazami.

5. Przeczytajcie tekst. Wskażcie w nim przymiotniki.

6. Napiszcie ten tekst, zmieniając w nim nazwy kolorów, a potem namalujcie ilustrację.

20 ZAULEK SŁÓWEK – PRZYMIOTNIK

21

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

WIZYTÓWKI

Przed rozpoczęciem zajęć dzieci przygotowują wizytówki. Zapisują swoje imiona pionowo na kartce samoprzylepnej i mają za zadanie do każdej litery imienia dopasować pozytywny przymiotnik, który określa ich osobowość. Nauczyciel też może wykonać to zadanie i zaprezentować dzieciom jako wzór, np. B – błyskotliwa, E – energiczna, A – ambitna, T – tolerancyjna, A – aktywna. W innym wariantcie uczniowie wykonują ćwiczenie w parach, określając wzajemnie swoje cechy charakteru. Na koniec prezentują swoje wizytówki.

GRUPOJEMY WYRAZY

Nauczyciel tworzy czteroosobowe zespoły i rozdaje każdemu po 20 karteczek z przymiotnikami. Zadaniem dzieci jest pogrupowanie wyrazów według różnych wymyślonych przez nie kryteriów, np. słowa zaczynające się taką samą sylabą, tego samego rodzaju, kończące się na literę „a”, opisujące cechy charakteru itp. Dzieci zgłaszają nauczycielowi każdy pomysł dotyczący sposobu podziału przymiotników. Nauczyciel zapisuje kryteria wymyślone przez daną grupę, a dzieci klasyfikują według nich wyrazy. Wygrywa zespół, który wymyśli najwięcej możliwości klasyfikacji i zgodnie z nimi podzieli przymiotniki.

PRZYMIOTNIKOWY MARATON (podręcznik, s. 20–21)

Uczniowie wykonują ćwiczenie w **karcie pracy nr 13**. Następnie dzieci mają w jak najkrótszym czasie zapisać jak naj-

więcej przymiotników pasujących do ilustracji w podręczniku, a potem ułożyć z nimi zdania.

NAKRĘTKOWE UKŁADANKI WYRAZOWE

Nauczyciel z dziećmi przygotowują nakrętki butelek w czterech kolorach w takiej samej ilości dla każdego uczestnika gry (np. po 10) i po markerze. Dzieci zapisują na nakrętkach dowolne samogłoski i spółgłoski, z których będą układać wyrazy podczas gry. Wszystkie oznaczone nakrętki trafiają do wspólnego banku liter. W grze biorą udział cztery osoby, które w ustalonej przez siebie kolejności pobierają nakrętki z banku i tworzą przymiotniki, układając je na stoliku na zasadzie krzyżówki – każdy kolejny wyraz musi wykorzystywać co najmniej jedną literę znajdującą się już w ułożonych słowach. Zatem nowe wyrazy krzyżują się z już istniejącymi lub przedłużają je o kolejne litery. Gracz, który nie może (lub nie chce ze względów taktycznych) ułożyć z posiadanych liter poprawnego słowa, albo pasuje, albo wymienia litery w banku liter. Ułożone przymiotniki są punktowane za liczbę liter, np. jeśli jest to wyraz składający się z 5 liter, gracz zdobywa 5 punktów. Grę wygrywa ten, kto łącznie (we wszystkich wykonanych ruchach) zdobędzie największą liczbę punktów.

PRZYMIOTNIKOWY BUKIET

Nauczyciel zapisuje na nakrętkach wszystkie litery alfabetu. Każde dziecko losuje nakrętkę z jedną literą i stara się uło-

żyć jak najwięcej przymiotników, w których ta litera występuje. Układa przymiotnikowe kwiatki. Korek z literą tworzy środek kwiatka, a płatki – kartki z zapisanymi przymiotnikami. Po wykonaniu ćwiczenia dzieci prezentują swoje przymiotnikowe bukiety.

ZNAJDŹ PRZYMIOTNIK

Dzieci podzielone są na dwa zespoły, które siadają na dywanie naprzeciw siebie. Każdy zespół otrzymuje dużą planszę z naklejonymi na niej przymiotnikami o różnej długości – od 4 do 10 liter – oraz koszyczek z wyrazami z planszy. Przedstawiciele poszczególnych grup losują z koszyka wyraz i odczytują go. Zadaniem pozostałych członków grupy jest odnalezienie słowa w jak najkrótszym czasie na planszy, a następnie nakrycie. Wygrywa zespół, który najszybciej nakryje wszystkie wyrazy z planszy.

SUPERMARKET OWOCOWO-WARZYWNY

Dzieci siedzą w kręgu i losują z pudełka dowolny owoc lub warzywo. Ich zadaniem jest wykonanie na kartce z bloku technicznego etykiety wybranego produktu. Na etykietce powinien się znaleźć rysunek owocu lub warzywa oraz jego opis uwzględniający następujące cechy: kształt, wielkość, barwa, smak, wygląd skórki, miąższu i nasion oraz jego zastosowanie.

Po skończonym ćwiczeniu dzieci przygotowują ekspozycję swoich produktów opatrzonych etykietami.

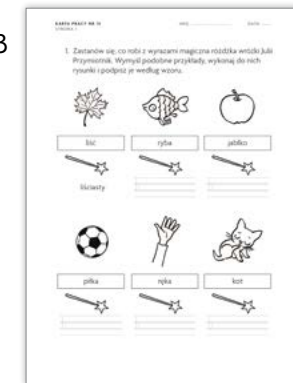
NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 20–21.

KARTA PRACY:

karta pracy nr 13

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1] [2] [3]

SCHOLARIS: **OPISYWANIE ZWIERZĄT**

LITERATURA:

Częścikowa A., Częścić J., (2003), *Gramatyka co z głowy nie umyka*, Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.
Napierała M., (2001), *Zbiór zabaw i gier ruchowych*, Bydgoszcz: Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej.
Słodownik-Rycaj E., (2001), *Gry i zabawy językowe: jak pomagać dziecku w przyswajaniu języka*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.

RUNDKA

Uczniowie kończą zdania:

- „Gdybym był/była drzewem, byłbym/byłabym..., ponieważ...”;
- „Gdybym był/była zwierzęciem, byłbym/byłabym ..., ponieważ...”;
- „Gdybym był/była rośliną, byłbym/byłabym ..., ponieważ...”;
- „Dzisiejsze zajęcia były...”.

GRY I ZABAWY SPORTOWE

Wypchnij kolegę z kręgu

Nauczyciel rysuje krąg o średnicy 1 metra lub wykorzystuje dużą obręcz gimnastyczną. Jedno z dzieci zajmuje miejsce wewnątrz kręgu i trzyma w ręku koniec kilkumetrowego sznurka. Drugi koniec trzyma dziecko stojące na zewnątrz kręgu (jeżeli nie mamy do dyspozycji długiego sznurka, dzieci mogą trzymać się za ręce). Na gwizdek nauczyciela osoba na zewnątrz kręgu ciągnie sznurek, próbując wypchnąć kolegę ze środka. Można zwiększyć intensywność zabawy poprzez określenie czasu wykonania zadania. Nauczyciel często zmienia pary, tak żeby jak najwięcej uczniów mogło wziąć udział w zabawie.

Gry i zabawy językowe.

Utrwalamy poznane części mowy

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- rozpoznaje części mowy: rzeczowniki, czasowniki, przymiotniki;
- wyszukuje w tekście rzeczowniki, czasowniki, przymiotniki;
- rozwiązuje różne łamigłówki;
- czyta ze zrozumieniem polecenia;
- przestrzega zasad w grach i zabawach.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- potrafimy wykonać własną grę;
- wskazujemy rzeczowniki, czasowniki, przymiotniki;
- komunikujemy się za pomocą ruchu i gestów;
- współpracujemy i bawimy się według ustalonych reguł.

SPIS TREŚCI

Kiedy staniecie na polach:

- pomarańczowym – wpisujecie do tabelki dowolny rzeczownik,
- różowym – wpisujecie do tabelki dowolny przymiotnik,
- niebieskim – wpisujecie do tabelki dowolny czasownik,
- z koniczynką – wpisujecie do tabelki 3 dowolne części mowy,
- żółtym – na kartce zapisujecie zdanie opisujące ilustrację wskazaną strzałką.

Przygotujcie: dwa pionki, kostkę do gry, kartki, długopis lub ołówek.
Na kartkach narysujecie tabelkę podobną do pokazanej. Zagrajcie w parach zgodnie z podanymi zasadami. Grę rozpoczyna osoba, która wyrzuci większą liczbę oczek. Na zmianę przesuwaszecie się o liczbę wyrzuconych oczek od startu do mety.

Rzeczowniki	Czasowniki	Przymiotniki
któż? co?	co robi? co się z nim dzieje?	jaki? jaka? jakie?

22 **GRA** 23

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 22–23.

KARTA PRACY:

karta pracy nr 14

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1] [2]

SCHOLARIS: [UTRWALENIE POZNYCH CZĘŚCI MOWY](#)

LITERATURA:

Częścikowa A., Częścik J., (2003), *Gramatyka co z głowy nie umyka*, Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.

Jąder M., (2009), *Efektywne i atrakcyjne metody pracy z dziećmi*, Kraków: Wydawnictwo Impuls.

Napierała M., (2001), *Zbiór zabaw i gier ruchowych*, Bydgoszcz: Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

POWITANIE

Dzieci siadają na dywanie w kole. Nauczyciel podaje im temat zajęć i objaśnia jego realizację. Wspólnie ustalają reguły gier i zabaw. Dalej odbywa się rozmowa kierowana na temat minionego dnia: Co miłego spotkało cię dzisiaj? Każdy z uczniów odpowiada na pytanie. Jeśli jest taka potrzeba, prowadzący zadaje pytania dodatkowe.

BAŚNIOWY DYWAN

Nauczyciel rozkłada w sali mały dywanik. Dzieli uczniów na kilka drużyn. Chętne dziecko z każdej grupy siada na zaczerpniętym dywaniku, zamyka oczy i opowiada krótki fragment wymyślonej baśni. Stara się, aby zdania zawierały czasowniki, rzeczowniki i przymiotniki. Następnie opuszcza dywan, ustępując miejsca innemu dziecku z tej samej drużyny, które opowiada dalszy ciąg baśni. Inne grupy przysłuchują się uważnie opowieści, by gdy przyjdzie ich kolej, nie powielać wcześniejszych pomysłów.

KALAMBURY

Nauczyciel dzieli uczniów na dwie grupy. Zespoły losują karteczki z nazwami ulubionych zabaw i dyscyplin sportowych. Na zmianę przedstawiają je ruchem i gestem, odgadują ich nazwy. Propozycje zabaw i sportów:

- gra planszowa,
- piłka nożna,
- tenis ziemny,

- gra w klasy,
- hokej na lodzie,
- puszczanie latawca,
- bańki mydlane.

GIMNASTYKA JĘZYKOWA

Nauczyciel dzieli uczniów na kilka czteroosobowych zespołów. Każdy zespół dostaje arkusz szarego papieru z planszą, na której są narysowane 24 równe pola – po osiem w trzech rzędach. Dzieci według własnego pomysłu kolorują pola planszy na żółto, niebiesko i zielono. Następnie zapisują markerem po osiem rzeczowników, czasowników i przymiotników na dowolnych polach planszy. Otrzymują do gry dwie kostki oklejone poleceniami. Na jednej kostce są polecenia: „prawa dłoń”, „prawa stopa”, „lewa dłoń”, „lewa stopa”, „obie dłonie”, „obie stopy”. Na drugiej: „żółte”, „niebieskie”, „zielone”, „czasownik”, „przymiotnik”, „rzeczownik”. Zawodnicy rzucają kostkami i stawiają stopy lub kładą ręce na odpowiednich polach planszy – zgodnie z wylosowanymi poleceniami. Gracz musi utrzymać równowagę, bo gdy upadnie na planszę – odpada z gry. Jeśli któryś z pól jest zajęte przez graczy, rzucają kostkami jeszcze raz.

JESIENNA GRA (podręcznik, s. 22–23)

Jesienną grę dzieci rozpoczynają od przypomnienia wiadomości na temat poznanych części mowy i wykonują ćwiczenie z [karty pracy nr 14](#).

Następnie przygotowują potrzebne rekwizyty do gry z podręcznika i rysują na kartkach tabele według podanego wzoru. Nauczyciel wyjaśnia zasady gry: kto rozpoczyna, w jaki sposób gracze przemieszczają się po planszy, co oznaczają poszczególne kolory pól, jakie są zasady budowania zdań i punktacji. Po zapoznaniu się z regułami uczniowie grają w parach.

Potem dzieci tworzą nową grę dla swoich koleżanek i kolegów. Przygotowują planszę i inne rekwizyty. Planują, dla ilu osób będzie przeznaczona, jakie będą jej zasady, za co będzie przyznawana wygrana, czy będą jakieś bonusy, co będzie głównym celem tej gry, jak ją nazwą. Każda para otrzymuje arkusz szarego papieru, mazaki, kredki i kostkę do gry. Po wykonaniu zadania zespoły prezentują efekty swojej pracy. Przekazują grę innej parze i zabawa trwa dalej.

Uczniowie mogą też zaprojektować planszę do gry w jednym z komputerowych programów graficznych, np. Tux Paint (BIBLIOGRAFIA).

KRĄŻĄCY SŁOIK

W słoiku znajdują się zapisane na kartkach pytania dotyczące różnych części mowy. Nauczyciel włącza skoczną muzykę, a dzieci zajmują miejsca w kręgu. Podają sobie w rytm muzyki słoik z pytaniami, do momentu aż ucichnie muzyka. Dziecko, które zostaje ze słoikiem, losuje pytanie, czyta je i odpowiada. W przypadku gdy nie zna odpowiedzi, pomagają mu inne dzieci. Przykładowy zestaw pytań: Jak brzmi

liczba mnoga od wyrazu „zamek”? Na jakie pytania odpowiada przymiotnik? Jakiego rodzaju mogą być rzeczowniki? itp.

GRY I ZABAWY SPORTOWE

Ryby w sieci

Dzieci dzielą się na dwa zespoły. Jeden zespół – sieć – tworzy koło, drugi – ryby – staje w kole. Ryby starają się wydostać z sieci w najrozmaitszy sposób, a więc próbują przeskoczyć przez splecione mocno ręce, prześliznąć się pod nimi jak przez oka sieci lub przerwać je. Po upływie określonego czasu nauczyciel przerywa grę i liczy ryby, które wydostały się z sieci. Następuje zmiana ról. Wygrywa zespół, w którym więcej ryb wydostało się z sieci.

Kałuza

Niewielkie zespoły (po 4–8 uczniów) ustawiają się na obwodzie kół – kałuży i chwytają się za ręce. Wirują po obwodzie swojego koła tak, aby go nie przekroczyć, przy czym gracze usiłują nawzajem wciągnąć się do kałuży. Kto wpadnie do kałuży, odchodzi z gry lub otrzymuje punkt karny. Wygrywa ten, kto nie da się wepchnąć do kałuży.

Wspominamy tych, którzy odeszli

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- rozumie, że zapiski w gazecie, wspomnienia i zdjęcia pomagają zapamiętać bliskich i ważne wydarzenia;
- umie wykorzystać zdobytą wiedzę w praktyce;
- wie, jakie święta obchodzimy w listopadzie;
- wie, dlaczego należy pamiętać o opuszczonych grobach;
- pisze notatki do gazety;
- wykonuje przedmioty użytkowe.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- udzielamy odpowiedzi na pytania do tekstu;
- określamy cechy i zachowania znanych postaci;
- wykonujemy przedmioty użytkowe;
- redagujemy teksty;
- współpracujemy w grupie z zachowaniem własnej indywidualności.

Gazeta Przyjazna
Czasopismo klasy 3 Numer 2

KARTKI Z KALENDARZA

- 1 listopada Wszystkich Świętych
- 2 listopada Zaduszki
- 11 listopada Narodowe Święto Niepodległości

OGŁOSZENIE
Samorząd uczniowski zaprasza na uroczystość obchodów Narodowego Święta Niepodległości. Spotykamy się 11 listopada o godz. 11.00 przed ratuszem przy ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego.

SPIS TREŚCI

PODZIĘKOWANIA
Dziękujemy Wam za zbiórkę zniczy. Zapaliliśmy je na opuszczonych grobach.

Od redakcji

Pierwszego listopada odwiedzamy cmentarze, zapalamy znicze i wspominamy tych, którzy odeszli. W redakcji „Gazety Przyjaznej” długo zastanawialiśmy się nad tematem tego numeru. Padły różne propozycje. Bartek zgłosił pomysł, żeby napisać o naszych bliskich zmarłych. Celina zastanawiała się, dlaczego pamiętamy ludzi, którzy już nie żyją. Lena uważała, że powinniśmy napisać o opuszczonych grobach. Robert zaproponował zamieszczenie wierszy na temat 1 listopada. Uznaliśmy, że wszystkie pomysły są ciekawe, ale głównym tematem będzie najbardziej znany polski cmentarz. Był to pomysł Zuzi.

SPOTKANIE Z POEZJĄ

Władysław Broniewski

Zaduszki

W dniu Zaduszek, w czas jesieni, odwiedzamy bliskich groby, zapalamy, zasmuceni, małe lampki – znak żałoby. Światła cmentarz rozjaśniły, że aż luna bije w dali, lecz i takie są mogiły, gdzie nikt lampki nie zapali.

Spoczywają tu między innymi: Hugo Kollataj – współautor Konstytucji 3 maja, Stanisław Moniuszko – kompozytor, Bolesław Leśmian – pisarz, poeta, Maria Kownacka – pisarka, Irena Sendlerowa – działaczka społeczna, w czasie II wojny światowej uratowała około dwóch i pół tysiąca żydowskich dzieci, Irena Kwiatkowska – aktorka.

Spacer po Starych Powązkach

Cmentarz Powązkowski w Warszawie to jeden z najstarszych cmentarzy w Polsce. Powstał w 1790 roku. Wśród około miliona pochowanych tu osób jest wiele zasłużonych Polek i wielu zasłużonych Polaków.

KLUB PYTALSKICH

Dlaczego zapalamy znicze?

24 GAZETA PRZYJAZNA – LISTOPADOWE ŚWIĘTA
25

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

LISTOPADOWE LICYTACJE

Nauczyciel prosi uczniów, aby utworzyli cztery zespoły. Zadaniem każdej grupy będzie ułożenie w ciągu 5–10 minut jak największej liczby zdań na temat listopadowych świąt i innych wydarzeń. Następnie wyznaczone osoby z grup (ich liderzy, kolejne osoby lub ktoś, kto ma ochotę zabrać głos) prezentują wspólne pomysły według ustalonej przez nauczyciela kolejności. Każdy zespół w jednej rundzie prezentuje jedno zdanie, wypowiedzi nie mogą się powtarzać. Jeśli grupa nie ma nic do zaprezentowania, kolejka przechodzi na kolejny zespół. Zabawa toczy się do momentu wyczerpania pomysłów. Wygrywa drużyna, która utworzy jak największą liczbę zdań.

SZANUJMY WSPOMNIENIA (podręcznik, s. 25)

Praca z tekstem wiersza Władysława Broniewskiego *Zaduszki* rozpoczyna się od rozmowy o tym, co to jest wspomnienie, czym dla ludzi są wspomnienia oraz jak możemy je zatrzymać na dłużej.

Uczniowie czytają wiersz Władysława Broniewskiego *Zaduszki*. Propozycje pytań:

- Kiedy obchodzimy święto Wszystkich Świętych i Zaduszki?
- Jakie refleksje nasuwają się wam po przeczytaniu wiersza?
- Jak wyobrażacie sobie swoje życie za kilkadziesiąt lat?
- Czym jest ludzkie życie?
- Jak należy zachowywać się na cmentarzu?

- O kim myślicie w dniu Wszystkich Świętych i w Zaduszki?
- Co czujecie, myśląc o waszych bliskich, którzy już odeszli?
- Jak wygląda dzień 1 listopada w waszym domu?
- Czy wiecie, dla kogo 1 listopada zapala się znicze na ulicach miast?
- Dlaczego zapalamy znicze?

HISTORYCZNA OŚ CZASU

Historyk to człowiek zajmujący się zawodowo badaniem przeszłości w sposób naukowy. Bada rozmaite pozostałości z dawnych czasów, czyli źródła historyczne (stare dokumenty, listy, pamiętniki, gazety, fotografie, filmy, ilustracje) i na ich podstawie stara się zrekonstruować obraz przeszłości.

Nauczyciel przygotowuje dla uczniów kartki, na których umieszcza daty historycznych wydarzeń z życia miejscowości, szkoły, klasy oraz ich krótkie opisy. Dzieli dzieci na sześcioosobowe zespoły. Każdy członek zespołu losuje jedną kartkę – w ten sposób grupy mają do dyspozycji po sześć przykładów historycznych opisów z datami. Zadaniem uczniów jest ułożenie ich w kolejności chronologicznej na przygotowanej przez nauczyciela osi czasu. Oś może być narysowana na arkuszu szarego papieru, kartonie formatu A1 lub A2 albo kredą na podłodze czy boisku szkolnym. Można też utworzyć ją z papieru toaletowego rozwiniętego z rolki. Uczniowie układają do podanych dat krótkie notatki lub pytania, na podstawie których inni mogliby się dowie-

dzieć, co się wtedy wydarzyło. Zapisują je na arkuszu szarego papieru. Zespoły odczytują swoje notatki lub przekazują pytania innej grupie, aby jej członkowie uzupełnili daną notatkę. Zasady rozwiązywania ułożonych zadań i udzielania odpowiedzi na pytania dzieci ustalają między sobą.

KIM JESTEM?

Nauczyciel przykleja uczniom na plecach kartki z imieniem i nazwiskiem znanej osoby, bohatera legendy lub bajki, np. Jan Paweł II, Janosik, Janusz Korczak, Jan Brzechwa, Jan Matejko, Adam Mickiewicz. Dziecko nie wie, czyje imię ma przyklejone na plecach. Chodząc po sali, próbuje zgadnąć, kto to jest, zadając pytania innym osobom. Na pytania wolno odpowiadać tylko „tak” lub „nie”. Kiedy uczeń odgadnie swojego bohatera, może umieścić kartkę z imieniem postaci z przodu i, przemieszczając się po sali, pomagać innym dzieciom.

ŁAPACZ WSPOMNIENI

Każdy z nas chce jak najdłużej zachowywać w pamięci miłe wspomnienia, jednak pamięć ludzka często płata figle i wiele rzeczy zapominamy. Jakie urządzenie mogłoby nam pomóc w przechowywaniu ważnych dla nas chwil? Jak mogłoby ono wyglądać? Z czego byłoby zbudowane? Jakie funkcje tej maszyny byłyby użyteczne dla człowieka? Co mogłoby ją zasilać? Gdzie mogłoby być magazynowane dobre wspomnienia? Nauczyciel prosi, aby uczniowie dokonali takiego

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 24–25.

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1] [2] [3]

SCHOLARIS: **11 LISTOPADA – CO TO ZA DZIEŃ?** (scenariusz lekcji)

LITERATURA:

Fuchs B., (1999), *Gry i zabawy na dobry klimat w grupie*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

odkrycia i zastanowili się nad łąpaczem wspomnień. Dzieci rysują swój prototyp, wymyślają jego nazwę oraz reklamują wynaleziony produkt.

ZAPISKI Z PAMIĘTNIKA (praca domowa)

Uczniowie próbują prowadzić przez tydzień pamiętnik i notować w nim ważne wydarzenia ze swojego życia lub z życia ich klasy.

Ach, rycerzem być...

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- czyta i rozumie tekst *O rycerzu, który się nie spieszył*;
- tworzy herb, przedstawia za pomocą symboli ważne dla siebie wartości;
- rozumie wartości, którymi kierowali się rycerze, zastanawia się nad ich aktualnością;
- wymienia elementy uzbrojenia rycerza średniowiecznego;
- wylicza pięć najważniejszych cech rycerza.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- bierzemy udział w turnieju sprawnościowym;
- pojedynkujemy się na pytania o rycerzach;
- wskazujemy cechy rycerzy;
- przygotowujemy stroje rycerza i damy dworu.

Marcin Brykczyński

O rycerzu, który się nie spieszył

W pradawnych czasach, jak pewnie wiecie, dzielni rycerze żyli na świecie. Każdy miecz nosił i ciężką zbroję, nieraz się wstawiał szalonym bojem, z ogromnym smokiem walczył o życie i w pięknej damie kochał się skrycie.

Niejedna o nich krąży opowieść; czy mówią prawdę, trudno dziś dowiedzieć, bo przecież wiersze, pieśni, ballady można upiększać aż do przesady. Stąd też, za sprawą wielu bajarzy, każdy żył sławą, o jakiej marzył.

Miejsca w balladach zajął niemało rycerz Grzebalski, zwany Grzebałą, odważny, słowny, pomocny, szczerzy, zbrojny, prócz miecza, w dobre maniere, który nikogo nigdy się nie bał i tylko ciągle strasznie się grzebał.

SPIS TREŚCI

Smoka pokonać mógłby bez trudu, lecz nim się zjawił, smok umarł z nudów. Klótliva dama była do wzięcia, szczęściem, nim przybył, wyszła za księcia. Na pewną wojnę jechał spokojnie, tak że gdy przybył, było po wojnie.

Takie zdarzenia, zgola nierzadkie, trudno tłumaczyć zwykłym przypadkiem. Wypada raczej stwierdzić niezbicie, że on rozsądek cenil i życie. Nieraz też umysł po to wyteżał, żeby nie użyć głupio oręzia.

Gdy trzeba było, do walki stawał, z czego się brała rycerska sława. I każdy śmiało zaświadczyć może o tym, że nie miał plam na honorze. Jednak wśród bliskich nikt nie zaprzecza, że wyżej cenil rozum od miecza.

Jak stąd wynika, mówiąc najprościej, wielcy też mają swoje słabości i nie ma na to niestety rady, że trudno znaleźć kogoś bez wady. Lecz choć nie wszystkim one są mile, z niektórych można uczynić siłę.

26 O RYCERZU, KTÓRY SIĘ NIE SPIESZYŁ

27

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

SKOJARZENIA

Nauczyciel zapisuje na tablicy wyraz „rycerz”. Uczniowie podają własne skojarzenia z tym słowem. Propozycje dzieci są zapisywane na kartkach samoprzylepnych, a potem umieszczane na tablicy. Po zgromadzeniu i uporządkowaniu wszystkich pomysłów nauczyciel prosi o próbę zdefiniowania pojęcia „rycerz” (przykłady przewidywanych odpowiedzi uczniów: „Rycerz to odważny człowiek, który bronił zamku i króla w dawnych czasach”, „Rycerz miał miecz, zbroję i wyróżniał się honorem”). Następnie nauczyciel rozdaje słowniki języka polskiego i encyklopedie. Dzieci odszukują w nich definicję słowa „rycerz” i głośno ją odczytują.

RYCERSKIE RYMY

Nauczyciel pyta dzieci, jakie słowa kojarzą im się z wyrazem „rycerz”. Uczniowie zapisują swoje propozycje na kartkach samoprzylepnych i przyklejają je do tablicy. Następnie wybierają kilka (np. miecz, zbroja, giermek, tarcza, ostrogi, herb, kopia, rumak) i dopisują jak najwięcej wyrazów, które się z nimi rymują.

PRACA Z WIERSZEM (podręcznik, s. 26–27)

Nauczyciel prosi uczniów o zajęcie miejsc w kręgu. Głośno czyta wiersz *O rycerzu, który się nie spieszył*. Następnie analizuje z dziećmi treść wysłuchanego utworu. Zadaje pytania, np. Kto jest głównym bohaterem wiersza? Jaki jest nastrój tego utworu? Co wyróżniało rycerza Grzebałę? Co

było siłą Grzebalskiego? Uczniowie śledzą tekst, wyszukują fragmenty opisujące rycerza. Wykonują ćwiczenie z **karty pracy nr 15**. Potem zastanawiają się, czy też mogą stać się takimi uprzejmymi rycerzami i w jaki sposób to zrobić w dzisiejszych czasach. Nauczyciel informuje dzieci, że dzisiaj na zajęciach zamieniają się w rycerzy i damy dworu, wykonując różne zadania.

BITWA NA PYTANIA, CZYLI QUIZ O RYCERZACH

Nauczyciel tworzy dwa zespoły i prosi, aby zajęły one miejsca naprzeciwko siebie w jednej linii. Na środku znajduje się koszyk z kartkami, na których umieszczone są pytania dotyczące świata rycerskiego. Członkowie drużyn na zmianę losują pytania dla drużyny przeciwnej. Wygrywa grupa, która odpowie poprawnie na najwięcej pytań. Przykładowe pytania:

- Kto był patronem rycerzy?
- Kim był giermek?
- Jak nazywał się słynny polski rycerz?
- Jak nazywała się broń, którą władał rycerz?
- Z czego była wykonana zbroja rycerza?
- Jak nazywał się element uzbrojenia rycerza, który osłaniał go przed ciosami wroga?
- Jak nazywały się zawody rycerskie odbywające się na zamkach królewskich i książęcych?
- Hełm z ruchomą zasłoną twarzy to...
- Ceremonia przyjęcia młodzieńca do grona rycerzy to...

- Kto śpiewał pieśni o rycerzach w dawnych czasach?
 - Jak nazywała się słynna kobieta, która była rycerzem?
 - Jakie imię nosił legendarny król, który zasiadał ze swoimi rycerzami przy okrągłym stole?
 - Który polski rycerz zawsze dotrzymywał danego słowa?
 - Co rycerz rzucał, aby wyzwąć kogoś na pojedynek?
- Dzieci mogą korzystać z podpowiedzi nauczyciela.

HERB RYCERSKI

Wszyscy uczniowie otrzymują kartkę formatu A4 z konturami herbu. W tej ramce dzieci umieszczają (np. rysują lub wklejają) wymyślone przez siebie symbole, które mówią o ich szczególnie mocnych stronach i zdolnościach, np. lew symbolizuje siłę i waleczność, koń – szybkość, dwie dotykające się dłonie – uczynność. Gotowe herby dzieci prezentują pozostałym osobom i omawiają je.

DAMY DWORU I RYCERZE

Chłopcy wykonują dla siebie miecze i tarcze z herbem rycerskim, mogą też wykonać całe zbroje. Wykorzystują różne materiały: tekturę, bibułę, arkusze szarego papieru, folię aluminiową, siatki z worków na warzywa (mogą wykorzystać herby z poprzedniego ćwiczenia). Dziewczynki tworzą dla siebie nakrycia głowy i suknie damy dworu z arkuszy szarego papieru, bibuły, folii samoprzylepnej. Przy muzyce wszyscy prezentują wykonane stroje, biorąc udział w minipokazie mody średniowiecznej.

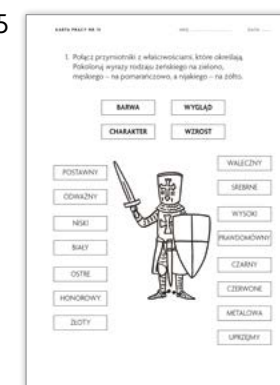
NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 26–27.

KARTY PRACY:

karta pracy nr 15

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1]

SCHOLARIS: [A TO CI DOPIERO! CZY WIECIE, JAK KIEDYŚ W POLSCE ŻYLI DUMNI RYCERZE? \(scenariusz lekcji\) CI CO WALCZĄ, STRZEGA I BRONIA...](#)

LITERATURA:

Jąder M., (2009), *Efektywne i atrakcyjne metody pracy z dziećmi*, Kraków: Wydawnictwo Impuls.
Maciszewski J. (red.), (1998), *Encyklopedyczny słownik historii Polski*, Warszawa: Polska Oficyna Wydawnicza.

WALKA ZE SMOKAMI

Wielu rycerzy musiało dowieść swojego męstwa w walce ze smokiem. Nauczyciel dzieli klasę na dwa zespoły. Dzieci ustawiają się gęsiego w dwóch rzędach, kładąc ręce na ramionach poprzednika. Pierwsza osoba w rzędzie jest głową smoka, ostatnia ogonem (ma ona założoną za pasek szarfę, która imituje ogon). Stwory mają za zadanie chronić swój ogon, a jednocześnie zdobyć ogon przeciwnika. Drużyna, której rząd zostanie rozerwany, przegrywa.

SPRAWNOŚCIOWY TURNIEJ RYCERSKI

Dzieci w pięcioosobowych drużynach mają w jak najkrótszym czasie wykonać różne zadania:

- zakładanie zbroi (bieg z przeciąganiem szarf od nóg do głowy lub zakładaniem kamizelek do gier zespołowych);
- jazda konna (przemieszczanie się na dużej piłce lub na deskorolce);
- rzut do celu (trafianie woreczkiem do kosza lub szarfy);
- walka na miecze (wykonane z gazety lub pianki) – toczy się do pierwszego dotknięcia.

PASOWANIE NA RYCERZA

Na koniec zajęć dzieci otrzymują certyfikaty z kodeksem rycerskim i zasadami savoir-vivre'u dla dam. Każde dziecko wychodzi na środek, po czym nauczyciel – „król” – pasuje je na rycerza lub mianuje damą dworu przez włożenie szarfy i dotknięcie mieczem.

Turniej rycerski z dwuznakiem „rz” w herbie

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- zna i stosuje reguły ortograficzne dotyczące pisowni wyrazów z „rz”;
- pisze teksty z „rz”, dba o poprawność gramatyczną, ortograficzną i interpunkcyjną;
- uważnie słucha wypowiedzi innych;
- układa wyrazy w kolejności alfabetycznej;
- redaguje ogłoszenie i wie, jakie elementy powinno ono zawierać.

AKTYWNOŚCI UCZNI

- utrwalamy zasady pisowni wyrazów z „rz”;
- tworzymy słowniki ortograficzne;
- odgrywamy role rycerzy i wykonujemy postawione przed nimi zadania;
- redagujemy ogłoszenia;
- potrafimy współpracować i bawić się razem w drużynach zadaniowych.

Zaulek SŁÓWEK

1. Przeczytajcie zapiski kronikarza. Przepiszcie tekst. Podkreście wyrazy z rz.

Z królewskiej kroniki
Dziś na dworze króla Krzysztofa odbył się turniej rycerski. Do walki stanęli rycerze w zbrojach. Pokaz obejrżeli dworzanie. Potem wszystkich zaproszono na ucztę. Kucharze i kucharki przygotowali przysmaki: warzywa z chrzanem i grzybami, dojrzałe owoce, orzechy, sok z porzeczki.
Wydarzenie opisał kronikarz Włodzimierz Burzliwy.

2. Napiszcie ogłoszenie informujące o turnieju rycerskim. Przedstawcie je w dowolnej formie plastycznej.

SPIS TREŚCI

3. Zapoznacie się z zasadami pisania wyrazów z rz. Na ich podstawie wyjaśnicie pisownię wyrazów z rz w zapiskach kronikarza.

Po pierwsze
Sprawdźcie, czy rz w wyrazie wymienia się na r.
Pamiętajcie:
podwórce – podwórko
marzec – marcowy
pierz – piero

Po trzecie
Sprawdźcie, czy wyraz kończy się na -arz, -erz, np. kalendarz, kołnierz.

Po czwarte
Jeśli wyrazu, który chcecie napisać, nie da się wyjaśnić żadnym sposobem, może to być wyraz z rz niewymiennym. Takie wyrazy to np.:

rzeka	tchórz	jarzyna
rzecz	kurz	porządek
rząd	burza	jarzębina
rzuca	wierzba	rzodkiewka
rzepa	zwierzę	orzech
rzadki	korzeń	porzeczka

W razie wątpliwości, jak napisać jakiś wyraz:
• zapytajcie nauczyciela,
• sprawdźcie w słowniku ortograficznym.

Wyjątki to między innymi: pszczoła, kształt, pszenica, Pszczyna.

4. Ułóżcie zdania z wyrażeniami: rój pszczół, kształt prostokąta, łan pszenicy.

5. Rozwiążcie rebusy.

6. Poszukajcie w słowniku ortograficznym 5 dowolnych wyrazów z rz. Zastanówcie się, dlaczego piszemy w nich rz.

28 ZAULEK SŁÓWEK – WYRAZY Z RZ 29

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 28–29.

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1] [2] [3]

SCHOLARIS: ZASADY PISOWNI Z „RZ”
PISOWNIA WYRAZÓW Z „RZ” – ĆWICZENIA UTRWALAJĄCE
ORTOGRAFIA Z UŚMIECHEM

LITERATURA:

Gawdzik W., (2003), *Ortografia na wesoło i na serio*, Warszawa: Wydawnictwo Oświata.

Jąder M., (2009), *Efektywne i atrakcyjne metody pracy z dziećmi*, Kraków: Wydawnictwo Impuls.

Słodownik-Rycaj E., (2001), *Gry i zabawy językowe: jak pomagać dziecku w przyswajaniu języka*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.

Vopel K.W., (2009), *Gry i zabawy interakcyjne dla dzieci i młodzieży*, cz. 1-4, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

WITAMY W ORTOGRODZIE

Nauczyciel rozpoczyna zajęcia od powitania uczniów w Ortogrodzie. Mieszkańcy tego miasta słyną z miłości do zasad, w tym do zasad ortograficznych. Przywiązują ogromną wagę do tego, aby pięknie mówić i poprawnie pisać w języku polskim. Nauczyciel dzieli dzieci na cztery drużyny rycerskie, które losują swoje nazwy. Propozycje nazw: ród „rz” po spółgłoskach, ród „rz” wymiennego na „r”, ród „rz” w zakończeniach „-erz”, „-arz”, ród „rz” niewymiennego. Uczestnicy zakładają stroje rycerzy i dam dworu przygotowane na poprzednich zajęciach lub wykonują zbroję rycerską i hełmy z gazet.

ZAPRZYSIĘŻENIE DRUŻYN RYCERSKICH

Uczniowie wznoszą dwa palce prawej ręki do góry, powtarzając tekst przysięgi: „My, rycerze i damy dworu, przyrzekamy dbać o dobre imię polskiej ortografii. Wiernie i wytrwale przestrzegamy zasad pisowni wyrazów z „rz”. Świadomi tak wielkiej odpowiedzialności, zobowiązujemy się do honorowej rywalizacji w turnieju ortograficznym, zgodnie z obowiązującym kodeksem rycerskim. Przyrzekamy!”

OGŁOSZENIE (podręcznik, s. 28)

Zespoły układają ogłoszenia informujące o ortograficznym turnieju rycerskim. Nauczyciel przypomina dzieciom:

- co to jest ogłoszenie (pismo, w którym podaje się coś do publicznej wiadomości);

- z jakiego powodu się je pisze (np. zguba, zaginięcie, sprzedaż, impreza);
- jakie elementy powinno zawierać (co, gdzie, kiedy się odbędzie; opis rzeczy, imprezy; kogo i jak należy powiadomić);
- jak może wyglądać (forma plakatu, informacji na tablicy ogłoszeń, adnotacji w gazecie).

Każdy zespół otrzymuje biały karton formatu A2 i kolorowe markery. Grupy wspólnie uzgadniają czas wykonania zadania. Po upływie wyznaczonego czasu wybrane osoby odczytują przygotowane ogłoszenia. Rycerze i damy dworu, znani z dobrych manier, nagradzają się nawzajem oklaskami za wykonane zadanie.

ZASADY PISOWNI WYRAZÓW Z „RZ”

Drużyny rycerskie z poszczególnych rodów otrzymują tarcze z zapisanymi regułami ortograficznymi: „rz” po spółgłoskach, „rz” wymienne na „r”, „rz” w zakończeniach „-arz”, „-erz”, „rz” niewymienne oraz miecze z wyrazami, których pisownia jest zgodna z tymi zasadami. Zadaniem uczestników danej grupy jest jak najszybsze pogrupowanie wyrazów wokół odpowiednich tarcz. Grupy sprawdzają nawzajem poprawność wykonanego zadania.

ZASADZKA SMOKA CHOCHLIKA

Smok Chochlik mieszkający nieopodal grodu lubi robić jego mieszkańcom różne psoty. W tekście o rzeźbiarzu z królew-

skiej kroniki zastawił kilka pułapek ortograficznych – zrobił kleksy tam, gdzie występują dwuznaki. Zadaniem dzielnych rycerzy i dam dworu jest wstawienie odpowiednich liter w miejscach atramentowych plam i prawidłowe zapisanie tekstu w zeszyte lub na kartce. Potem dzieci podkreślają uzupełnione wyrazy i uzasadniają ustnie ich pisownię. Następnie grupują wyrazy na rzeczowniki (otaczają je zieloną pętlą) i czasowniki (otaczają czerwoną pętlą).

Tekst do uzupełnienia:

Jęd...ej chce w p...y...łości zostać ...eźbia...em. Nie ...emieślnikiem, lecz wielkim artystą jak jego tata. Na razie two...y w glinie. Ma...y jednak, by tak jak tata ...eźbić w marmu...e i drewnie. Na...ędziem ...eźbia...a jest dluto, ale najwspaniał...e ...eźby two...y sama p...yroda. Tata chłopca powta...a, że można tam spotkać wielu ...eźbia...y. Są to siły natury, takie jak: woda, wiatr, wybuchy wulkanów, p...emie...czające się lodowce. One zmieniły i nadal zmieniają powie...chnię Ziemi. Drużyny rycerzy ponownie sprawdzają nawzajem poprawność wykonania zadania.

KTÓRY NAJWAŻNIEJSZY?

Zamieszkujący w zamku król Ortowit, jego żona Katarzyna oraz królowa Marzanna i królewicz Grzegorz mają duży dylemat. Próbuje ustalić, kto wykonuje najważniejszy zawód w ich grodzie. Dyskusje trwały kilka godzin, aż doszli do wniosku, że wszyscy podwładni czynią dobro na rzecz króla i jego rodziny. Dlatego nie chcą nikogo pominąć i ura-

zić, ustalili, że najlepiej będzie uporządkować nazwy istniejących zawodów w kolejności alfabetycznej. Nauczyciel zapisuje nazwy zawodów na tablicy lub na kartkach i prosi, aby uczniowie uporządkowali wyrazy w odpowiedniej kolejności (mincerz, bednarz, gręplarz, stolarz, kamieniarz, grzebieniarz, gwoździarz, piekarz, zielarz, płatnerz, snycerz, konwisarz). Tłumaczy dzieciom nazwy mniej znanych i nieistniejących już zawodów.

SŁOWNIK ORTOGRAFICZNY

Królewicz Grzegorz i królowa Marzanna postanowili poćwiczyć pisownię wyrazów z „rz”. Potrzebują słowników ortograficznych, które pomogą im zapamiętać jak najwięcej wyrazów z tym dwuznakiem. Król i królowa zwrócili się do rycerzy z apelem o pomoc w przygotowaniu ksiąg – tak ważnych dla rozwoju ich dzieci i kulturowania tradycji Ortogrodu. Zespoły rycerskie przygotowują ortograficzne książki według własnych pomysłów: mogą być odręcznie napisane, ozdobione za pomocą kredek, mazaków i wycinanek. Uczniowie powinni pamiętać o umieszczeniu w książce rozdziału o wyjątkach od reguły pisania wyrazów z „rz”.

ODZNAKI RYCERSKIE

Nauczyciel – „król” – podsumowuje turniej rycerski i wręcza wszystkim rycerzom i damom dworu pamiątkowe odznaki rycerskie, np. tarcze „Mistrz ortografii”.

Moja miejscowość

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji;
- czyta tekst ze zrozumieniem;
- myśli kreatywnie;
- wypowiada się o swojej miejscowości w formie ustnej i pisemnej.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- poszukujemy odpowiedzi na nurtujące nas pytania;
- wypowiadamy się o swoim miejscu zamieszkania;
- przyjmujemy różne role społeczne podczas twórczego rozwiązywania zaistniałych problemów;
- tworzymy plan miejscowości/osiedla.

Beata Ostrowska
Wczoraj, dziś, jutro

Celina wraca dziś ze szkoły z Karolem i jego mamą. Po osiemnastej przyjeżdża po nią tata. Idą ulicą, której dziewczynka nie zna. Do szkoły jeździ inną drogą. Łąką między szarymi blokami, wyglądającymi identycznie. Piękna jest tutaj alejka z drzewami i ławkami przysypanymi złotymi liśćmi. Piękne są kamienice. Na szczycie jednej z nich siedzi miedziany smok z rozłożonymi skrzydłami.

– Gdy byłam mała, wyobrażałam sobie, że ten smok umie latać i tylko tak na chwilę przysiadł, tam pod dachem. – Mama Karola uśmiecha się do wspomnień. – A tam, gdzie ten wysoki, szklany budynek, kiedyś stał sklepik spożywczy z najlepszymi krówkami w całym mieście.

Parę kroków dalej Celina zatrzymuje się zaciekawiona.

– A co to za tabliczka, ta obok bramy? Liter już na niej nie widać, starty się. Ktoś sławny tu mieszkał?

– Nie. – Karol kręci przecząco głową i poprawia czapkę, która mu cały czas zjeżdża na czoło. – To na pamiątkę powodzi. Tu jest wyryta linia. Dotąd sięgała woda.

– Przecież do Wisły jest stąd daleko... – Dziewczynka wspina się na palec i dotyka linii.

– Mamę? Co z tą Wisłą?

– Ponad sto lat temu wylała tu inna rzeka, właściwie rzeczka. Zanim woda opadła, ludziom uwiecznionym w kamieniach łódkami dowożono jedzenie, napoje i najpotrzebniejsze rzeczy – wyjaśnia mama. – A rzeczka płynęła tam, gdzie teraz jeździ tramwaj, a samochody stoją w korku.

– Nie było ulicy, drzew?

– Ulicy na pewno nie. Wiele lat temu, zanim zbudowano domy, rozciągały się tu mokradła, a tam, gdzie wasza szkoła, pasły się krowy.

– Takie najprawdziwsze?

– Jak najbardziej. Tu była wieś, wokół pola i lasy. A dużo wcześniej ogromna puszcza, która... – Nagle rozdzwania się telefon i mama musi go odebrać. Pokazuje na migi dzieciom, że zaraz do nich wróci, i siada na pobliskiej ławce.

– Wyobrażasz sobie taką puszcze? Nie jakieś tam cienkie drzewka podparte patykami, tylko wysokie, wielgachne drzewa! – Celina gestykuluje z przecięciem. – Miejscami rosną tak gęsto, jedno przy drugim, że nie można się między nimi

przebić. A niektóre z nich poprzewracane, z ogromnymi korzeniami. Są też wąwozy, potoki i mokradła. Mech, paprocie, takie duże jak ja albo ty. Grzyby, jagody.

– No i zwierzęta. Samy, jelenie, dziki, wilki, żubry – wpada jej w słowo Karol i aż podskakuje z przejęcia. – Całe stada!

– A na brzegu rzeki mieszkali ludzie. W szałasach. Nie, w chatkach z drewna. Z małymi oknami i dachami z trzciny. Ciekawe, jak się wtedy im żyło. Co robili? Czego się bali? Czy dzieci miały jakieś zabawki? – Celina wyrzuca z siebie pytania, jedno za drugim.

– Na pewno nie chodzili do szkoły. – Karol mruga porozumiewawczo do przyjaciółki i zaczyna chichotać. – Dorośli musieli polować. – Chłopiec na niby naciąga łuk i wypuszcza strzałę.

– Brawo, upolowałeś kosz na śmieci – mówi Celina, a Karol się nadyma i udaje, że jest obrażony.

– Ciekawe, jak tu będzie za sto lat. Albo dwieście – zastanawia się dziewczynka. – Może tam, gdzie plac zabaw, będzie lądowisko dla pojazdów kosmicznych? A tu, gdzie kamienice, będą stać wysokie, błyszczące wieżowce?

– Nie będzie ulic z korkami, bo samochody będą latać. A plac zabaw musi zostać. Tylko inny. Karuzele będą się kręcić, gdy tylko się na nich usiądzie, tak samo z huśtawkami. Wcale nie będzie trzeba ich rozbijać.

– A piłki do nogi będą takie, że nie będzie trzeba gonić ich po całym parku.

– A co z twoim ulubionym barem sałatkowym, tym po lewej stronie? Zostanie? Czy raczej na jego miejscu stanie fabryka robotów? – pyta mama, która już skończyła rozmawiać i niepostrzeżenie staje koło dzieci.

– Pewnie, że zostanie. – Karol jest poważny jak rzadko kiedy. – Tylko sałatki w nim będą same wskakiwały do ust.

1. O czym rozmawiali Celina, Karol i jego mama? Które fragmenty opowiadania mogą się odnosić do rzeczywistości, a które są tylko przypuszczeniami?
2. Wybierzcie się na spacer po okolicy. Weźcie aparat fotograficzny. Zróbcie zdjęcia. Zastanówcie się, jak mogły wyglądać obserwowane przez was miejsca bardzo dawno temu, a jak mogą wyglądać w przyszłości. Opowiedzcie sobie w parach o swoich wyobrażeniach.
3. Przygotujcie prezentację pod tytułem „Nasza miejscowość dawniej, dziś i w przyszłości”.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

NIEWIDZIALNA WIADOMOŚĆ

Nauczyciel pokazuje uczniom kartkę, na której znajduje się ukryta wiadomość dla nich. Upływający czas spowodował, że atrament wyblakł. Nauczyciel prasuje kartkę żelazkiem, dzięki czemu pojawia się na niej tekst. Chętne dziecko odczytuje utajnioną wiadomość:

„Drogi dzieci!

Na dzisiejszych zajęciach będziemy poznawać przeszłość, teraźniejszość i przyszłość naszej miejscowości”.

Nauczyciel wyjaśnia, że niewidzialna informacja została zapisana atramentem z soku cytrynowego. Podczas rozgrzewania żelazkiem cukier zawarty w soku topi się i karmelizuje, a kwas osłabia papier, który w miejscach nasączonych sokiem jest mniej odporny na temperaturę i zmienia kolor na ciemnobrązowy.

Nauczyciel prosi dzieci, aby na małych kartkach zapisały informacje o tym, kim chcą być w przyszłości. Wykorzystują do tego patyczki higieniczne lub pędzelki maczane w miseczkach z sokiem z cytryny lub ze świeżo wyciśniętym sokiem jabłkowym. Kartki schną do końca zajęć.

PRACA Z TEKSTEM (podręcznik, s. 30–31)

Nauczyciel zapisuje na tablicy kilka pytań do tekstu opowiadania Beaty Ostrowskiej *Wczoraj, dziś, jutro* i prosi uczniów, aby każdy z nich wybrał co najmniej jedno pytanie, na które będzie szukał odpowiedzi, słuchając opowiadania. Następnie nauczyciel głośno czyta tekst i poleca uczniom,

żeby w miarę możliwości śledzili jego treść w podręczniku. Przykłady pytań: Jakie postaci występują w opowiadaniu? O czym rozmawiali Celina, Karol i jego mama? Które fragmenty opowiadania mogą się odnosić do rzeczywistości, a które są tylko przypuszczeniami?

Dzieci w parach opracowują plan wydarzeń do przeczytanego opowiadania. Najciekawsze propozycje uczniowie zapisują w zeszytach.

POSZUKUJEMY ODPOWIEDZI NA PYTANIA

Nauczyciel prosi, aby uczniowie utworzyli trzy zespoły zadaniowe. Każdy z nich ma wykonać plakat i udzielić odpowiedzi na pytania:

- Jak wyglądała nasza miejscowość w dawnych czasach? (pierwszy zespół);
- Jak wygląda nasza miejscowość dzisiaj? (drugi zespół);
- Jak może wyglądać nasza miejscowość za 100 lat? (trzeci zespół).

Każdy zespół zadaniowy uzupełnia swoją odpowiedź rysunkami, zdjęciami, artykułami lub informacjami wyszukanyymi w internecie, prasie, książkach. Potem prezentuje przygotowane materiały klasie.

Pracę w grupach warto poprzedzić spotkaniem z miejscowym regionalistą, babcią lub dziadkiem jednego z uczniów albo wizytą w muzeum regionalnym.

Można też wybrać się na spacer po okolicy i przygotować bogatą dokumentację fotograficzną lub filmową. Warto

w domowych zbiorach fotograficznych i pamiątkach rodzinnych poszukać zatrzymanych w kadrze znajomych budynków, ulic itp.

Na podstawie zgromadzonych materiałów dzieci przygotowują prezentację multimedialną pod tytułem „Nasza miejscowość dawniej, dziś i w przyszłości”.

MOJE OSIEDLE/MOJA MIEJSCOWOŚĆ

Nauczyciel zachęca uczniów, aby wykonali plan swojego osiedla (lub miejscowości, w której mieszkają). Dzieci zaznaczają dokładnie wszystkie budynki, drzewa oraz inne ważne obiekty. Rysują ulice i wpisują ich nazwy. Kolejnym etapem jest odszukanie starych map miejscowości i porównanie ich ze stworzonym planem. Dzieci omawiają, co nadal jest w tym samym miejscu w ich okolicy, a co się zmieniło.

KONSTRUKTORZY MASZYN

Nauczyciel informuje dzieci, że na chwilę staną się konstruktorami maszyn. Mają wymyślić maszynę, która będzie pomocna w nauce uczniom za 100 lat. Każde dziecko rysuje swój prototyp i opowiada o nim klasie.

ELIKSIR PAMIĘCI

Nauczyciel rozmawia z dziećmi o tym, co by było, gdyby ktoś wymyślił tajemniczy eliksir poprawiający pamięć. Co wchodziłoby w jego skład? Jaki efekt mogłaby wywoływać ta cudowna mikstura? W jakich ilościach i jak często trzeba

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 30–31.

LITERATURA:

Hecker J., (2013), *Przyroda i przygoda. Eksperymenty małego naukowca*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

Jąder M., (2009), *Efektywne i atrakcyjne metody pracy z dziećmi*, Kraków: Wydawnictwo Impuls.

Ochmańska B. (red.), (2014), *Twórcze zajęcia i zabawy w klasach I–III. Podróże*, Warszawa: Dr Josef Raabe Spółka Wydawnicza Sp. z o.o.

Poszukujemy naszych korzeni

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- zna historię swojej rodziny;
- czyta po cichu ze zrozumieniem;
- tworzy rodzinę wyrazów;
- tworzy dłuższe wypowiedzi na temat rodziny;
- nazywa członków rodziny i określa stopień pokrewieństwa.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- wskazujemy wyrazy należące do tej samej rodziny;
- wymieniamy członków bliższej i dalszej rodziny;
- przygotowujemy drzewo genealogiczne naszej rodziny;
- dyskutujemy o korzyściach życia w rodzinie jedno- i wielopokoleniowej;
- potrafimy współpracować i bawić się razem.

SPIS TREŚCI

DRZEWO GENEALOGICZNE

1. Co skłoniło Szymka do przygotowania drzewa genealogicznego?
2. Porozmawiajcie ze swoimi bliskimi, w jakim celu robi się drzewa genealogiczne.
3. Wymyślcie projekty drzew genealogicznych.
4. Skąd możecie się dowiedzieć o przeszłości waszej rodziny?

CHCECIE WIEDZIEĆ WIĘCEJ?
Drzewo genealogiczne to graficzne przedstawienie związków i pokrewieństwa między członkami rodziny.

32 DRZEWO GENEALOGICZNE 33

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

TWORZENIE DEFINICJI RODZINY

Dzieci pracują w grupach czteroosobowych. Nauczyciel rozdaje im kartki papieru z wyrazem „rodzina”. Każdy uczeń po kolei zapisuje w rogu kartki swoje skojarzenie z tym słowem, zagina róg i podaje kartkę następnej osobie. Po wykonaniu ćwiczenia dzieci w grupach odczytują swoje skojarzenia i na ich podstawie tworzą oraz zapisują definicję rodziny. Następnie zespoły prezentują swoje pomysły. Nauczyciel rozmawia z uczniami o trafności sformułowań.

WYRAZY POKREWNE

Nauczyciel rozmawia z uczniami o tym, czy tylko ludzie tworzą rodziny. Czy wyrazy też mają swoje rodziny? Przypomina wiadomości na temat wyrazów pokrewnych. Dalej dzieci poszukują wyrazów pokrewnych do wyrazu „rodzina”. Podają różne przykłady i zapisują je na tablicy, np. rodzinny, urodzinowy, rodzeństwo, rodowód, urodzony, prorodzinne, rodzice, rodzina itd. Uczniowie tworzą inne rodziny wyrazów, np. wyrazu „dom”.

KTO JEST KIM W RODZINIE?

Dzieci siedzą w kręgu, kolejno pokazują zdjęcia swojej rodziny, próbują ułożyć fotografie członków rodziny od najstarszego do najmłodszego, krótko opowiadają o każdym. Ustalają, co oznaczają poszczególne nazwy stopni pokrewieństwa: kto to jest brat, siostra, rodzice, dziadkowie, wujek (brat mamy), ciocia (siostra mamy, taty), stryj (brat taty),

stryjenka (żona stryja), wnuk (dziecko dzieci), mąż, żona. Uczniowie wypowiadają się na temat swojej rodziny: jakie imiona mają dzieci w rodzinie, jakie inne osoby w rodzinie (np. babcia, ciocia). Opowiadają, z ilu członków składa się ich rodzina, kto jest najmłodszy, a kto najstarszy, kto należy do bliższej, a kto do dalszej rodziny. Następnie dzieci rozwiązują krzyżówkę z **karty pracy nr 16**.

HISTORIA MOJEGO RODU (podręcznik, s. 32–33)

Ćwiczenie rozpoczyna się od pracy ze słownikiem, w którym uczniowie poszukują znaczenia słowa „rodowód”. Dalej dzieci samodzielnie czytają tekst *Drzewo genealogiczne*. Próbują udzielić odpowiedzi na pytania: Co skłoniło Szymka do przygotowania drzewa genealogicznego? W jakim celu opracowuje się drzewa genealogiczne? Jak takie drzewo mogłoby wyglądać? Skąd można się dowiedzieć o przeszłości danej rodziny?

Uczniowie interpretują wygłoszoną przez nauczyciela myśl Cypriana Kamila Norwida: „Aby mierzyć drogę przyszłą, trzeba wiedzieć, skąd się wyszło”.

Dalej nauczyciel prezentuje dzieciom różne drzewa genealogiczne i prosi uczniów o przygotowanie własnych projektów drzew, w których wykorzystają np. przyniesione zdjęcia. Dzieci tworzą galerię drzew genealogicznych. Rozmawiają na temat swoich pomysłów, porównują, jak liczne są ich rodziny, sprawdzają, ile pokoleń znalazło się na ich drzewach.

DYSKUSJA W STUDIO TV

Nauczyciel informuje uczniów, że zostali zaproszeni do studia telewizyjnego, gdzie w dyskusji wezmą udział dwie rodziny: Kowalskich i Nowaków. Zadaniem Kowalskich jest przedstawienie zalet małej rodziny i wad dużej rodziny. Rodzina Nowaków ma zaś pokazać, że lepiej jest żyć w rodzinie wielopokoleniowej niż w małej.

Nauczyciel przygotowuje dwa stoliki z nazwiskami rodzin. Dokonuje wyboru przedstawicieli rodzin, np. poprzez losowanie kart w dwóch kolorach lub odliczanie do dwóch. Rodziny zajmują miejsca przy stolikach. Mają dziesięć minut na przygotowanie strategii prowadzenia dyskusji, zapisanie wypowiedzi i argumentów broniących ich stanowisk, ustalenie, kto zabiera głos w imieniu rodziny itp. Dyskusją kieruje nauczyciel, który udziela głosu rodzinom. Własne zdanie wypowiada na koniec, tak aby nie sugerować dzieciom swojego punktu widzenia.

STARA BRYCZKA RODZINNA

Dzieci siadają w kręgu i losują kartki z nazwami członków rodziny: „tata”, „mama”, „córka”, „syn”, „babcia”, „dziadek”, „ciocia”, „wujek”, „pies”, „kot” – każda nazwa występuje po kilka razy. Nauczyciel dzieli dzieci na tyle grup, ile postaci występuje w opowiadaniu. Zadanie polega na uważnym słuchaniu. Jeśli grupa usłyszy określoną nazwę, np. „pies”, to jej członkowie, naśladując psy, obiegają koleżanki i kolegów siedzących w kole. Na słowo „rodzina” koło obiegają jeden

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 32–33.

KARTA PRACY:

karta pracy nr 16

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1]

SCHOLARIS: DRZEWO GENEALOGICZNE

ZASADY TWORZENIA DRZEWA GENEALOGICZNEGO

LITERATURA:

Jąder M., (2009), *Efektywne i atrakcyjne metody pracy z dziećmi*, Kraków: Wydawnictwo Impuls.

Stroms G., (1999), *Sto nowych gier muzycznych*, Lublin: Wydawnictwo Klanza.

raz wszyscy członkowie rodziny. Na słowo „dzieci” koło obiegają syn i córka. Nauczyciel czyta głośno tekst:

„**Tata** wrócił do domu bardzo radosny. Już od progu zawołał: – Droga **rodzinko**, wyjeżdżamy na wycieczkę w góry! – Hurra! – wykrzyknęła **mama** i **dzieci**. – Hau! Hau! – zaszczekał **pies** Burek. – Miau... – zamruczał **kot**.

Dzieci od razu zabrały się za pakowanie walizek. **Córka** spakowała swoje spódniczki, **syn** – rolki i gogle. **Tata** nigdzie nie mógł znaleźć swojej czapki z daszkiem. Wszyscy wołali na pomoc **mamę**.

Właśnie wrócili ze spaceru **dziadek** i **babcia**. **Dzieci** wybiegły im na spotkanie.

– **Babciu! Dziadku!** – zawołały **dzieci**. – Pakujcie się! Wyjeżdżamy w góry!

– Tak? – zapytała **babcia**.

– O! – zawołał **dziadek**. – My też mamy wiadomość dla całej **rodzinki!** Właśnie dostaliśmy list od **cioci** i **wujka** z Gdyni. **Ciocia** z **wujkiem** zapraszają naszą **rodzinę** nad morze!

Cała **rodzinka** roześmiała się głośno.

– Co zrobimy? – zapytał **tata**.

Dzieci mogą ułożyć dalszy ciąg opowiadania.

Czym dla nas jest Ojczyzna?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- wypowiada się na określony temat;
- wyszukuje informacje, które pomogą mu podjąć decyzję;
- opowiada własnymi słowami treść przeczytanego wiersza;
- rozumie znaczenie pojęcia „język ojczysty”;
- wysłuchuje czytanego tekstu i wiersza, odpowiada na pytania;
- wyciąga wnioski z przeprowadzonego wywiadu;
- posługuje się techniką kolażu;
- zapisuje swoje skojarzenia ze słowem „patriotyzm”;
- poznaje ciekawostkę na temat Dnia Polaka w Argentynie;
- pokonuje tor przeszkód;
- potrafi zachować się w sytuacji zwycięstwa i radzić sobie z porażką.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- wymyślamy i zapisujemy skojarzenia z hasłem: Polska – jedyna i niepowtarzalna;
- wykonujemy ilustracje do wiersza;
- planujemy i przeprowadzamy wywiad.

Strofy o Ojczyźnie

Antoni Słonimski

Polska

I cóż powiedzą tomy słowników,
lekcje historii i geografii,
gdy tylko o niej mówić potrafi
krzak bzu kwitnący i śpiew słowików.
Choć jej granice znajdziesz na mapach,
ale o treści, co je wypełnia,
powie ci tylko księżyc pełnia
i mgła nad łąką, i liści zapach.

Pytasz się, synu, gdzie jest i jaka?
W niewymierzonej krainie leży.
Jest w każdym wiernym sercu Polaka,
co o nią walczył, cierpiał i wierzył.
W szumie gołębi na starym rynku,
w książce poety i na budowie,
w codziennej pracy, w życzliwym słowie,
znajdziesz ją w każdym dobrym uczynku.

SPIS TREŚCI

Hanna Łochocka
Słowa ojczyste
(fragmenty)

...A w tej naszej ojczyźnie
wiatr piosenkę nam gwizdże,
szumią kłosy i brzozy, i sosny.
Lecz najmiłszym w niej dźwiękiem
polska mowa brzmi pięknie,
słowa, które z tej ziemi wyrosły. (...)

Na dzień dobry co rano,
na wieczorne dobranoc
są przy tobie, dopóki nie uśniesz.
Niech śpiewają i płyną
nad rodzinną krainą,
niech w niej mieszka i spokój, i uśmiech...

Ewa Skarżyńska
Serce naszych serc
(fragmenty)

Gdyby tak zebrać
wszystkie kwiaty,
co w Polsce rosną
latem, jesienią i wiosną
– cóż by to był za bukiet! (...)

A gdyby tak
drzewa zebrać wszystkie
znad Wisły, znad Odry,
z Pomorza i Łątr
– cóż by to był za park! (...)

A gdyby móc jeszcze
serca zebrać wszystkie,
Gorące jak czerwień
i czyste jak biel.
W jedno.
Dla niej, która jest – sercem
naszych serc.
Czyż serce to
nie uderzyłoby jak dzwon
hymnem miłości?

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

TRUDNA DECYZJA

Nauczyciel dzieli dzieci na czteroosobowe grupy. Rozpoczyna dyskusję: Wyobraźcie sobie, że rodzice informują was, że w przyszłym miesiącu przeprowadzacie się do innego miasta. Pójdziecie do nowej szkoły, w której są trzy trzecie klasy. Możecie wybrać, do której klasy będziecie chodzić. W jaki sposób dokonacie wyboru?

Uczniowie dyskutują w grupach i zapisują swoje pomysły na kartkach. Po upływie wyznaczonego czasu dzieci odczytują swoje propozycje.

Nauczyciel zadaje pytania: jakiego rodzaju informacje o klasie możecie znaleźć na stronie internetowej szkoły, gazecie szkolnej itp.? Czego możecie dowiedzieć się od dziecka uczącego się w tej szkole, a czego od jego rodziców? Czy w ten sposób dowiedziecie się wszystkiego o swojej przyszłej klasie? Za czym będziecie tęsknili, gdy będziecie w innej szkole?

Uczniowie powinni dojść do wniosku, że każda klasa ma swój charakter i atmosferę, którą najlepiej można poznać, przebywając z nowymi kolegami i biorąc z nimi udział w zajęciach. Najłatwiej będzie im podjąć decyzję dotyczącą wyboru przyszłej klasy, gdy będą mogli w każdej z nich spędzić np. dwa dni.

CZYM DLA NAS JEST POLSKA? (podręcznik, s. 34)

Nauczyciel czyta na głos wiersz Antoniego Słonimskiego *Polska*. Uczniowie próbują opowiedzieć własnymi słowami

treść wiersza. Nauczyciel pyta, o czym mówią elementy przyrody wymienione w tekście.

Następnie dzieci siadają w kręgu na dywanie. Nauczyciel kładzie na środku arkusz szarego papieru z narysowanym słońcem, na którego tarczy jest napisane: „Polska – jedyna i niepowtarzalna”. Prosi uczniów o wypisanie na samoprzylepnych karteczkach elementów, które wpływają na wyjątkowość naszego kraju, i doklejenie ich na arkusz w taki sposób, aby utworzyły promienie słońca. Po zakończonej pracy dzieci wykonują dowolną techniką ilustracje do wybranego fragmentu lub całości wiersza.

JĘZYK NASZ OJCZYSTY (podręcznik, s. 35)

Nauczyciel pyta dzieci, dlaczego język ojczysty jest bardzo ważny i należy o niego dbać. Czy język, którym się posługujemy, ma wpływ na naszą kulturę? Dzieci udzielają odpowiedzi na pytania. Najciekawsze wypowiedzi nauczyciel zapisuje na tablicy. Następnie zadaje pytanie: co by było, gdyby wszyscy ludzie na świecie mówili w tym samym języku? Po krótkiej dyskusji dzieci czytają fragmenty wiersza Hanny Łochockiej *Słowa ojczyste*. Pracując w kilkusobowych zespołach, uczniowie odpowiadają na pytania:

- Czym dla autora wiersza jest polska mowa?
- Z czego wyrosły polskie słowa?
- Czy ptaki mogą śpiewać w polskim języku?

Jeden zespół, wyznaczony przez nauczyciela, odczytuje na głos swoje odpowiedzi. Pozostałe grupy mogą uzupełniać

wypowiedzi o swoje propozycje. Nauczyciel zapisuje pytania i odpowiedzi na tablicy, a dzieci przepisują je do zeszytów.

ROBIMY WYWIAD

Dzieci dzielą się na trzyosobowe zespoły, których zadaniem jest przeprowadzenie wywiadu z uczniami i nauczycielami w szkole na temat języka ojczystego. Dzieci zastanawiają się i zapisują na kartce pytania, które chciałyby zadać (np.: Czy lubisz się uczyć języka polskiego? Czy trudne byłoby nauczanie obcokrajowca języka polskiego? W jaki sposób to zrobisz?). Każda grupa przeprowadza wywiad z jedną lub dwiema osobami. Po piętnastu minutach zespoły spotykają się w klasie i odczytują otrzymane odpowiedzi. Po zaprezentowaniu wszystkich wywiadów uczniowie wraz z nauczycielem podsumowują uzyskane informacje, tworząc krótką notatkę na tablicy, którą następnie przepisują do zeszytów.

ILUSTRUJEMY WIERSZ (podręcznik, s. 35)

Uczniowie dzielą się na trzy grupy. Każdy zespół zajmuje się jedną strofą wiersza Ewy Skarżyńskiej *Serce naszych serc*. Zadaniem pierwszej grupy jest wyszukanie w gazetach i czasopismach zdjęć różnych gatunków kwiatów rosnących w Polsce wiosną, latem i jesienią i stworzenie z nich dużego bukietu – na arkuszu szarego papieru, za pomocą techniki

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 34–35.

LITERATURA:

Drabik L., Kubiak-Sokół A., Sobol E., (2016), *Słownik języka polskiego*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

kolażu. Zespół zajmujący się drugą strofą wyszukuje ilustracje lub zdjęcia różnych gatunków drzew występujących w Polsce i na arkuszu szarego papieru komponuje z nich park. Trzeci zespół rysuje serce, a w nim przedstawia (wpisuje, ilustruje lub wkleja wycinki z gazet) skojarzenia, które nasuwa im ostatnia strofa wiersza.

CO TO JEST PATRIOTYZM?

Nauczyciel zapisuje wyraz „patriotyzm”. Uczniowie podchodzą do tablicy i zapisują swoje skojarzenia z tym słowem. Nauczyciel odczytuje ze słownika języka polskiego definicję tego słowa. Dzieci dyskutują na temat trafności zapisanych skojarzeń, ewentualnie wykreślają błędne.

CZY WIESZ, ŻE...

Nauczyciel podaje dzieciom kolejną ciekawostkę: w Argentynie co roku, 8 czerwca, obchodzony jest Dzień Polaka (Dzień Polskiego Osadnika). Święto to upamiętnia przybycie pierwszych Polaków do Argentyny w 1879 roku.

TOR PRZESZKÓD

Nauczyciel przygotowuje cztery minitory przeszkód (po jednym dla każdej drużyny). Każdy uczeń wykonuje różne ćwiczenia, np. równoważne, przeskoki jednonóż i obunóż nad niskimi przeszkodami, prowadzenie piłki i rzuty do celu. Wygrywa drużyna, której członkowie najszybciej i najdokładniej wykonają wszystkie ćwiczenia.

34

35

Polska i Wietnam – różne kraje i różne zwyczaje

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- rozumie i analizuje tekst opowiadania;
- wyszukuje informacje w tekście;
- korzysta z różnych rodzajów map;
- dzieli środki transportu na wodne, lądowe i powietrzne;
- wypowiada się na zadany temat i podaje przykłady;
- redaguje list, w którym opisuje Polskę;
- poznaje różne zwyczaje dotyczące pochówków na świecie;
- poprawnie zapisuje wyrazy z „rz”.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- wyznaczamy na mapie trasę podróży lądowej i morskiej;
- odczytujemy z mapy informacje o położeniu Wietnamu;
- budujemy pojazd poruszający się w powietrzu, na wodzie i po lądzie.

Ulica w stolicy Wietnamu, Hanoi.

Targ owoców w Hanoi.

Widok na Hanoi z lotu ptaka.

SPIS TREŚCI

HOAN OPOWIADA

Roksana Jędrzejewska-Wróbel

Podróż do Wietnamu

36 PODRÓŻ DO WIETNAMU 37

1. Jakie wydarzenie sprawiło, że Hoan odwiedził rodzinne strony?
2. Czego dowiedzieliście się o Wietnamie z relacji Hoana? Wskażcie odpowiednie fragmenty. Czego jeszcze chcielibyście się dowiedzieć? Przygotujcie w grupach pytania, a potem poszukajcie na nie odpowiedzi.
3. Sprawdźcie na mapie świata, nad jakimi krajami mógł lecieć Hoan.
4. Które wyrazy w tekście napisane są wielką literą? Dlaczego?
5. Zwróćcie uwagę na pisownię wyrazów: trzcina, morze, lekarz, trzeci, rzeka, przyzwyczaiał, cmentarz. Policzcie w nich głoski i litery.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

O CZYM OPOWIEDZIAŁ NAM HOAN?

(podręcznik, s. 36–37)

Nauczyciel lub chętne dziecko czyta tekst Roksany Jędrzejewskiej-Wróbel *Podróż do Wietnamu*. Uczniowie pracują w czterech grupach. Zadaniem pierwszego zespołu jest znalezienie w tekście przyczyny wyjazdu chłopca do Wietnamu oraz opisanie obrzędu pochówku. Drugi zespół wyszukuje w relacji Hoana informacje o Wietnamie. Grupa trzecia odpowiada na pytania: Co to są pola ryżowe, sajgonki i lody fasolowe? Jakich innych wietnamskich dań chcielibyście spróbować?

Dzieci szukają potrzebnych informacji w internecie lub w dostępnych książkach. Po wykonaniu przydzielonych zadań grupy prezentują swoje prace na forum klasy. Następnie dzieci wspólnie konstruują notatkę, nauczyciel zapisuje ją tablicy, a uczniowie przepisują do zeszytu.

CZEGO DOWIEMY SIĘ Z MAPY?

Dzieci dzielą się na cztery grupy. Dwa zespoły otrzymują mapy polityczne świata. Zadaniem jednego z nich jest wyznaczenie trasy z Polski do Wietnamu drogą morską oraz ustalenie, nad jakimi krajami mógłby lecieć Hoan, gdyby wybrał się w podróż samolotem. Drugi zespół opracowuje drogę chłopca, gdyby ten zdecydował się jechać samochodem. Dzieci starają się wyznaczyć dwie trasy: pierwsza ma prowadzić przez jak najmniejszą liczbę państw, a druga powinna być jak najkrótsza.

Trzecia grupa ma do dyspozycji mapę polityczną Azji. Uczniowie odczytują z mapy jak najwięcej informacji o położeniu Wietnamu: na jakim leży kontynencie, z jakimi państwami sąsiaduje, czy ma dostęp do morza lub oceanu, jaka jest stolica tego kraju itp. Informacje zapisują na kartkach. Czwarty zespół otrzymuje mapę fizyczną Wietnamu i wypisuje na kartce nazwę najdłuższej rzeki w Wietnamie, nazwy jezior, gór, największych miast itp.

Po zakończonej pracy każda grupa odczytuje uzyskane informacje oraz pokazuje omawiane trasy i miejsca na mapie.

DZIELIMY ŚRODKI TRANSPORTU

Dzieci siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel kładzie kartki z wypisanymi przykładami środków transportu, np. samochód, samolot, helikopter, barka, prom, motocykl, rower, parolotnia, łódź. Prosi dzieci o nazwanie grupy, do której można zaliczyć wypisane obiekty. Następnie dzieci dzielą wyrazy na trzy grupy. Chętne dziecko przypomina podział środków transportu na lądowe, wodne i powietrzne. Na arkuszu szarego papieru uczniowie wypisują powyższy podział i przyklejają w odpowiednim miejscu kartki z nazwami przykładowych środków transportu. Dzieci mogą dopisać własne propozycje.

KONSTRUKTORZY

Dzieci pracują w kilkuosobowych zespołach. Projektują i konstruują pojazd, który mógłby pokonać drogę z Polski

do Wietnamu, płynąc po wodzie, lecąc nad górami i jadąc po drogach. Dzieci mają do dyspozycji pudełko różnej wielkości, kolorowy papier, plastikowe kubeczki, papierowe talerzyki, nakrętki po napojach, sznurki, guziki, taśmy, klej, nożyczki, flamastry itp. Każda grupa po wykonaniu swojego pojazdu opracowuje dla niego trasę, którą następnie pokazuje na mapie. Omawia przy tym działanie pojazdu i podaje jego nazwę.

RÓŻNI CZY TACY SAMI? (podręcznik, s. 36)

Dzieci siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel czyta fragment opowiadania *Podróż do Wietnamu*: „(...) w Warszawie prawie wszyscy wyglądają inaczej niż ja, a tutaj – wszyscy wyglądają podobnie. To dziwne uczucie, bo już się przyzwyczaiłem, że się wyróżniam”. Uczniowie dyskutują nad znaczeniem tych słów. Nauczyciel zadaje pytania:

- Czy każdy lubi się wyróżniać?
- W jaki sposób można się wyróżniać?

Chętne dzieci wypowiadają się na ten temat i podają przykłady.

LISTY DO DZIECI W WIETNAMIE

Zadaniem uczniów jest napisanie do dzieci mieszkających w Wietnamie listu o Polsce. List musi zawierać informacje o położeniu naszego kraju, jego kulturze, najważniejszych zabytkach i o polskiej kuchni. Uczniowie mogą również opisać ulubione zabawy. Chętne dzieci odczytują swoje listy.

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 36–37.

LITERATURA:

Drabik L., Kubiak-Sokół A., Sobol E., (2016), *Słownik języka polskiego*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Jakie niespodzianki kryje Azja?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- poznaje państwa azjatyckie;
- wyszukuje informacje na temat strojów narodowych krajów azjatyckich;
- posługuje się pałeczkami chińskimi;
- rozpoznaje i nazywa przyprawy sprowadzane z Azji;
- wyszukuje informacje, filmy i zdjęcia na dany temat;
- poznaje najbardziej charakterystyczne elementy krajobrazu Azji;
- poznaje różne alfabety z państw azjatyckich.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- organizujemy pokaz strojów narodowych z krajów azjatyckich;
- przygotowujemy salatkę owocową;
- rozpoznajemy za pomocą różnych zmysłów azjatyckie przyprawy;
- piszemy wyraz „dziecko” w językach azjatyckich.

Podróże z Obieżyświatem

Azja

W kolejną podróż wybraliśmy się do Azji. Ustaliliśmy, czego chcemy się dowiedzieć. Podzieliliśmy się na trzy grupy. Każda z nich przygotowała prezentację na inny temat. O Wietnamie opowiedział nam Hoan, a o Chinach – Szymon.

GRUPA I

- Szukamy zdjęć, oglądamy filmy przedstawiające krajobrazy.
- Poznajemy zwierzęta i rośliny.

Pola ryżowe w Indonezji.

Zatoka Ładującego Smoka w Wietnamie.

Jezioro Bajkal w Rosji – najgłębsze jezioro na świecie.

W Azji można zobaczyć lasy bambusowe. Bambus to rodzaj trawy osiągającej olbrzymie rozmiary, która bardzo szybko rośnie i jest przysmakiem pand. Panda wielka jest jednym z najrzadziej spotykanych zwierząt na świecie.

SPIS TREŚCI

GRUPA II

- Wybieramy miejsca, które warto zobaczyć w Azji.
- Poznajemy architekturę i zabytki.

W Chinach znajduje się Wielki Mur Chiński, zabytek chętnie odwiedzany przez turystów. Został zbudowany w dawnych czasach, by chronić Chiny przed najazdami wrogów.

Terakotowa Armia w Chinach – zbiór ponad siedmiu tysięcy figur naturalnej wielkości, zrobionych z wypalanej gliny, przedstawiających żołnierzy i konie.

Pałac Potala w Tybecie – najwyższy położony pałac na świecie.

Domy na palach w Kambodży.

GRUPA III

- Zbieramy ciekawostki o Azji.

Najwięcej ludzi na świecie mieszka w dwóch krajach: Chinach i Indiach. Najniższy położony i najbardziej zasolony zbiornik wodny na świecie to Morze Martwe. Znajduje się w Izraelu. Najwyższa góra świata to Mount Everest (czytaj: mont everest). Największa jaszczurka świata to waran z Komodo. Jej długość dochodzi do 3 metrów.

38
PODRÓŻE Z OBEŻYŚWIATEM – AZJA
39

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 38–39.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

POZNAJEMY AZJATYCKIE KRAJE

Nauczyciel dzieli dzieci na czteroosobowe grupy. Każda z nich ma wykonać na arkuszu szarego papieru plakat reklamujący wybrany azjatycki kraj. Oprócz plakatów z podstawowymi informacjami dzieci mogą przygotować prace plastyczne i techniczne z dostępnych materiałów (np. Wielki Mur Chiński z gazet, strój ludowy w technice kolażu, tradycyjne nakrycie głowy z papieru). Każda grupa prezentuje swoją pracę. Następnie dzieci formułują wspólnie notatkę i zapisują ją w zeszytach.

TRADYCYJNE STROJE

Dzieci dzielą się na grupy. Każda z nich wybiera jedno państwo azjatyckie i wyszukuje w internecie lub w dostępnych książkach informacje na temat stroju narodowego noszonego w tym kraju. Uczniowie typują z grupy jedną osobę, dla której projektują i wykonują strój z dostępnych materiałów.

POKAZ AZJATYCKIEJ MODY

Dzieci przygotowują salę do pokazu mody: rozsuwają stoliki, przygotowują wybieg dla modelek i modeli, ustawiają wzdłuż wybiegu krzesła dla publiczności, wyszukują odpowiednią muzykę. Wytypowani wcześniej modele i modelki wkładają wykonane przez zespoły stroje. Członkowie każdej grupy wybierają spośród siebie osobę, która opíše elementy stroju podczas prezentacji na wybiegu. Po pokazie wszyscy wspólnie sprzątajną salę.

SZTUKA JEDZENIA – KUCHCIKOWANIE

Uczniowie szykują salatkę owocową. Przynoszą do szkoły mały nożyk, deskę do krojenia, fartuszek, pałeczki chińskie i owoce (pomarańcze, mandarynki, banany, mango). Dzieci przygotowują miejsce pracy: nakrywają stoły ceratami, układają plastikowe miseczki, deski do krojenia i noże. Obierają owoce i kroją je w małe cząstki. Następnie wrzucają pokrojone owoce do jednej miski i mieszają. Nauczyciel nakłada każdemu dziecku do miseczki wspólnie przygotowaną salatkę owocową. Tłumaczy, jak jeść pałeczkami. Uczniowie próbują posługiwać się pałeczkami i zjeść nimi salatkę. Po degustacji dzielą się informacjami na temat wypracowanych sposobów jedzenia pałeczkami.

AZJATYCKIE ZAPACHY

Uczniowie przynoszą do szkoły przyprawy: pieprz, goździki, imbir, kurkumę, gorczycę, kumin, cynamon, gałkę muszkatołową, curry, kolendrę, paprykę chili i czarnuszkę. Nauczyciel wysypuje niewielką ilość przypraw do miseczek lub kubeczków. Opowiada dzieciom, że wiele używanych na co dzień przypraw pochodzi z Azji. Uczniowie próbują rozpoznać przyprawy za pomocą węchu, wzroku i dotyku. Do każdej miseczki z rozpoznaną przyprawą przyklejają karteczkę z jej nazwą. Następnie nauczyciel proponuje zabawę w rozpoznawanie przypraw po zapachu. Uczestnicy z zawiązanymi oczami wachają i odgadują ich nazwy. Zwycięzca konkursu zostaje okrzyknięty „Królem azjatyckich przypraw”.

CO CIEKAWEGO ZOBACZĘ W AZJI? (podręcznik, s. 38–39)

Uczniowie czytają tekst *Azja*. Dzieli się na trzy grupy. Pierwsza wyszukuje filmy i zdjęcia przedstawiające krajobrazy, zwierzęta i rośliny występujące na terenie omawianego kontynentu. Drugi zespół wybiera miejsca, które warto zobaczyć, oraz zabytki i przykłady architektury Azji. Trzecia grupa zajmuje się wyszukaniem ciekawostek o tym kontynencie. Po upływie wyznaczonego czasu grupy przedstawiają przygotowane prezentacje na forum klasy.

REKORDY AZJI

Nauczyciel pyta dzieci, czy kontynent może mieć swoje rekordy. Prosi o podanie przykładów kategorii i zapisuje je na tablicy, np. najwyższy szczyt, najwyższe pasmo górskie, najdłuższe pasmo górskie, najdłuższa rzeka, największe jezioro, najgłębsze jezioro, największe państwo, największa nizina. Uczniowie w grupach zajmują się poszczególnymi „rekordami” Azji – wyszukują stosowne informacje. Następnie każdy zespół zapisuje na karteczce samoprzylepnej nazwę „rekordzisty” w danej kategorii i przykleja ją w odpowiednim miejscu na mapie Azji.

AZJATYCKIE ALFABETY

Nauczyciel kładzie na dywanie kartki z wyrazem „dziecko” wydrukowanym w językach: koreańskim, chińskim, japońskim, wietnamskim i arabskim. Czyta dzieciom informacje na temat pisma używanego w każdym z tych języków:

- alfabet koreański – inaczej nazywany hangul, składa się z 24 znaków; każda sylaba w tym języku zapisywana jest na polu kwadratu; występuje w nim dużo okręgów i owali (dziecko – 아오);
 - alfabet chiński – jest to najstarsze pismo używane na świecie; w szkole chińskie dzieci uczą się 3000 znaków w ciągu sześciu lat; chińskie znaki wyglądają na bardzo trudne i skomplikowane (dziecko – 孩子);
 - alfabet wietnamski – wywodzi się z alfabetu łacińskiego, podobnie jak język polski; jego litery bardzo przypominają litery polskiego alfabetu (dziecko – đũa trẻ);
 - pismo japońskie – wywodzi się z pisma chińskiego; Japończycy posługują się trzema systemami pisma: pismem chińskim – *kanji*, *hiragana* – uczą się go dzieci w pierwszej klasie, *katakana* – służy do zapisu imion i nazw własnych; japońskie znaki są podobne do chińskich, jednak wyglądają na prostsze do napisania (dziecko – 子供);
 - pismo arabskie – wyrazy i zdania zapisywane są od strony prawej do lewej; ma 18 podstawowych znaków; występuje w nim dużo fal, zawijasów i kropek (dziecko – طفل).
- Po wysłuchaniu opisów alfabetów dzieci próbują przyporządkować napisane wyrazy do odpowiedniego języka.

AZJATYCKA KALIGRAFIA

Uczniowie wybierają wyraz „dziecko” zapisany w jednym z języków omawianych w poprzednim zadaniu i próbują napisać go na kartce za pomocą pędzelka i czarnej farby.

Czy zorganizowanie wyprawy w Himalaje może być trudne?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- przygotowuje informacje o położeniu, faunie i florze Himalajów;
- odczytuje informacje z mapy;
- tworzy notki biograficzne polskich himalaistów;
- tworzy zaproszenie na wyprawę w Himalaje;
- rozumie niebezpieczeństwo i trud związany ze wspinaczką wysokogórską;
- kompletuje wyposażenie i ubiór niezbędny do wyprawy;
- analizuje i wyciąga wnioski z przeczytanego wywiadu;
- poznaje informacje o polskich zdobywcach ośmiotysięczników;
- wybiera niezbędne sprzęty i ubrania na wyprawę w góry;
- poznaje pozytywne i negatywne strony korzystania z jam śnieżnych.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- przedstawiamy ruchem wspinaczkę na szczyt górski;
- wykonujemy z dostępnych materiałów ekwipunek himalaisty.

Kinga Baranowska
Himalaistka. Do tej pory weszła na 9 spośród 14 najwyższych szczytów na Ziemi, tak zwanych ośmiotysięczników!

SPIS TREŚCI

co kilkaset metrów stawiamy kolejne namioty. Dopiero po trzech–czterech tygodniach jesteśmy gotowi do wejścia na szczyt. Dlaczego trwa to tak długo? Po pierwsze, musimy przyzwyczaić organizm do wysokości, a po drugie, gdy w górach jest zła pogoda, czekamy na sprzyjające warunki.

– Co się czuje, kiedy stanie się na szczycie?
– Zazwyczaj czujemy ogromną wdzięczność, że mogliśmy tu wejść. Pod nami są góry aż po horyzont, nad nami tylko niebo. Jesteśmy w najwyższych punktach na Ziemi.

– Czy spotkała Panią podczas wspinaczki jakaś bardzo niebezpieczna przyгода?
– Na szczęście nie. Jednak kilka razy widziałam z daleka spadające lawiny śnieżne i to mi uświadomiło, że góry są przepiękne, ale trzeba być bardzo dobrze przygotowanym, by się po nich poruszać. W górach jest też sporo szczelin, w które można wpaść, i dlatego zawsze zabezpieczamy się za pomocą liny.

– O czym Pani marzyła, mając tyle lat, ile my mamy teraz?
– Czytałam mnóstwo książek podróżniczych, które pobudzały moją wyobraźnię. Ciągle przeglądałam mapy i atlasy, chciałam zobaczyć te wszystkie miejsca na Ziemi, o których czytałam. Myślę, że moje marzenia w dużym stopniu się spełniły. Teraz mam już inne, bo właśnie o to chodzi, żeby ciągle mieć marzenia i starać się je realizować.

– Bardzo dziękujemy za rozmowę.

Nad nami tylko niebo

– Od kiedy wspinacie się Pani po górach?
– W góry trafiałam, kiedy byłam już dorosła, w czasie studiów. Byłam zafascynowana Tatrami. Do tej pory uważam, że jest to najpiękniejsze miejsce w Polsce. Zaraz po tym zapisałam się na kurs wspinaczkowy.

– Czy każdy może zostać himalaistą?
– Z pewnością ktoś taki musi kochać i szanować góry. Poza tym trzeba nauczyć się wspinania i mieć dobrą kondycję. Ważna jest umiejętność współpracy w zespole, bo wspinacze liczą jeden na drugiego. Trzeba też być cierpliwym.

– Jak należy się przygotować do wyprawy wysokogórskiej?
– Wyprawa w Himalaje jest dużym wyzwaniem, przygotowujemy się do niej przez wiele miesięcy. Wspinamy się zawsze w kilkuosobowych zespołach, więc wcześniej musimy razem potrenować, na przykład w polskich górach. Następnie nawiązujemy kontakt z osobami w Azji, które pomagają nam zorganizować niezbędne pozwolenia i dotrzeć pod wybraną górę. Niektóre z tych gór są schowane w trudno dostępnych rejonach, gdzie nie mieszkają ludzie.

– Jak wygląda taka wyprawa w Himalaje?
– Gdy docieramy na miejsce, czyli na przykład do Nepalu lub Pakistanu, czeka nas sporo spraw organizacyjnych. Musimy spakować wszystkie rzeczy, które przydadzą nam się podczas następnego kilku tygodni w górach. Dotarcie pod górę, na którą będziemy się wspinac, zajmuje nawet dwa tygodnie. Kiedy jesteśmy u jej podnóża,

ośmiotysięczniki to góry, które mają ponad osiem tysięcy metrów wysokości, czyli tyle, ile miałyby przynajmniej 160 piętnastopiętrowych wieżowców ustawionych jeden na drugim.

kask
okulary lodowcowe
kombinezon puchowy
uprzęć
liny
karabniki śruby do wkręcania w lód
czekan
buty z rakami

40
NAD NAMI TYLKO NIEBO
41

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 40–41.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

NAJWYŻSZE SZCZYT

Uczniowie dzielą się na pięć grup. Pierwszy zespół przygotowuje informacje na temat położenia Himalajów: na jakim kontynencie znajdują się te góry, na terytorium jakich państw i jak są rozległe. Potrafią również odnaleźć i pokazać Himalaje na mapie Azji. Drugi zespół wyszukuje w internecie lub dostępnych książkach nazwy i fotografie wszystkich ośmiotysięczników. Trzecia grupa odnajduje na mapie ośmiotysięczniki znajdujące się w Himalajach i podaje ich dokładną wysokość. Czwarty zespół szuka informacji na temat fauny i flory w omawianym paśmie górskim. Ostatnia grupa wypisuje nazwiska znanych polskich himalaistów i zapoznaje się z ich największymi osiągnięciami. Po skończeniu pracy uczniowie prezentują zdobyte informacje. Wspólnie formułują notatkę i zapisują ją w zeszytach.

ZAPROSZENIE

Uczniowie samodzielnie piszą zaproszenie na wyprawę w Himalaje. Chętne dzieci odczytują swoje prace. Najlepsze zaproszenie wszyscy zapisują w zeszytach.

WYPRAWA W HIMALAJE

Nauczyciel wychodzi z dziećmi na boisko szkolne lub na salę gimnastyczną. Zadaniem uczniów jest przedstawienie ruchem historii opowiedzianej przez nauczyciela: Wyobraźcie sobie, że wspinacie się na ogromną górę. Jest ona tak wielka, że nikt wcześniej nie dotarł na jej szczyt.

Nigdzie nie ma żadnej ścieżki ani szlaku. Idziecie do góry. Nagle widzicie przed sobą bardzo stromą ścianę. Nie ma możliwości wyminięcia jej. Postanawiacie się na nią wspiąć. Droga jest trudna i niebezpieczna. Nareszcie ściana się kończy i możecie chwilę odpocząć. Jesteście już tak wysoko, że dookoła leży biały, świeży śnieg. Słońce mocno świeci. Promienie odbijają się od lśniącego śniegu i rażą was w oczy. Patrzycie w dół. W dolinach i kotlinach zauważacie zebrane ciemne chmury. Ruszacie dalej. Ogromne, głębokie zasy utrudniają wam marsz. Wtem, z prawej strony, z niewielkiej skały, spada duża bryła twardego, przymarznętego śniegu. Niewiele brakowało, a zahaczyłaby was i pociągnęła ze sobą w dół. Oddychacie z ulgą. Chcecie iść dalej, ale zaczynacie się ślizgać i przewracacie się. Na szczęście nic się wam nie stało – łądujecie w wielkiej zaspie. Okazuje się, że pod śniegiem znajduje się gruba warstwa lodu. Idziecie po stromym zboczu, ślizgając się jak na lodowisku. W końcu i ta przeszkoda zostaje pokonana. Zapada noc. Jesteście bardzo głodni i zmęczeni. Zaczynacie marznąć, więc szybko zjadacie kolację i kładzecie się spać. Nazajutrz wstajecie pełni sił i energii. Ostatnie kilkaset metrów pokonujecie bez przygód. Nareszcie dotarliście na szczyt. Jesteście bardzo zmęczeni, ale szczęśliwi. To była wspaniała wyprawa!

CO UŁATWIA DROGĘ NA SZCZYT?

Nauczyciel pyta dzieci, czy wspinaczka na wysoką górę jest łatwa i bezpieczna. Uczniowie, analizując swoją wyobrazo-

wą wyprawę w Himalaje, podają przykłady sprzętów, które pomogłyby im szybko i bezpiecznie dojść na szczyt.

JAK WYGLĄDA PRAWDZIWA WYPRAWA W HIMALAJE? (podręcznik, s. 40–41)

Dzieci czytają wywiad z Kingą Baranowską. Następnie siadają w kręgu na dywanie. Nauczyciel rozkłada arkusz szarego papieru, na którym naszkicowany jest kontur wysokiej góry. Dzieci na podstawie przeczytanego tekstu analizują poszczególne etapy wyprawy w Himalaje i zaznaczają na arkuszu ważne miejsca, np. bazę u podnóża góry, stawiane co kilkaset metrów obozowiska. Nauczyciel porusza temat żywienia podczas wyprawy. Dzieci wymyślają, w jaki sposób zabrać na kilkumiesięczną wyprawę wystarczającą ilość jedzenia. Nauczyciel informuje, że himalaistki zabierają ze sobą specjalnie przygotowaną żywność liofilizowaną. Przypomina ona proszek, jest zupełnie pozbawiona wody, aby była jak najlżejsza i zajmowała jak najmniej miejsca w plecaku. Gdy himalaista ma ochotę coś zjeść, zagotowuje wodę (roztopiony śnieg) i zalewa nią odpowiednią porcją liofilizowanego pożywienia.

CZY WIESZ, ŻE...

Nauczyciel przedstawia uczniom ciekawostkę: Polacy są mistrzami świata w zdobywaniu najwyższych szczytów świata zimą. Nasi rodacy jako pierwsi zdobyli o tej porze roku aż dziesięć ośmiotysięczników.

CO WSADZIMY DO PLECAKA?

Dzieci dzielą się na kilkuosobowe zespoły. Zadaniem każdego z nich jest omówienie i spisanie niezbędnych przyrządów, sprzętów i ubrań, które przydadzą im się podczas wspinaczki. Każda grupa odczytuje swoje pomysły, pamiętając o zasadzie niewymieniania propozycji, które padły wcześniej. W trakcie prezentacji uczniowie mogą uzupełniać swój spis niezbędnego wyposażenia na wyprawę wspinaczkową.

WIELKIE PAKOWANIE

Dzieci dzielą się na kilkuosobowe grupy. Z dostępnych materiałów (gazety, plastikowe kubki, papierowe talerzyki, nakrętki, klej, taśmy, nożyczki, arkusze papieru itp.) wykonują wszystkie elementy ubioru i wyposażenia, które są niezbędne podczas wyprawy w Himalaje.

CZY WIESZ, ŻE...

Nauczyciel podaje dzieciom ciekawostkę:

Czasami himalaistki spędzają noc w wykopanych przez siebie w śniegu jamach. Jest to bardzo wygodne rozwiązanie, ponieważ nie trzeba nosić ze sobą namiotu, a jama dobrze chroni przed wiatrem. Niestety, wykopanie w śniegu odpowiednio dużego schronienia wymaga wiele czasu, sił i energii.

Co ma uczeń do przymiotnika?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- kończy zdanie z przymiotnikiem w stopniu wyższym i najwyższym;
- rozpoczyna zdanie, które kończy inna osoba;
- układa zdania z podanych wyrazów;
- nazywa części mowy;
- klasyfikuje przymiotniki według stopnia;
- poznaje przykłady przymiotników, których się nie stopniuje;
- układa zdania z przymiotnikami do krzyżówki;
- układa historię o zwierzęcych rekordzistach z użyciem przymiotników w stopniu najwyższym;
- uzupełnia tekst przymiotnikami.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- tworzymy budowle przestrzenne;
- opisujemy wykonane budowle, używając jak największej ilości przymiotników, i porównujemy obiekty;
- układamy krzyżówkę z hasłem;
- tworzymy i rozwiązujemy rebusy;
- odnajdujemy grupy z tym samym przymiotnikiem, ale w różnym stopniu;
- grupujemy przymiotniki ze względu na stopień, w jakim występują, i dopisujemy brakujące formy przymiotników.

Zaułek Słówek

1. Przygotujcie różne materiały, np.: kredki, guziki, patyczki, wstążki, tekturę, tkaniny. Posegregujcie je według wzoru.

kredki: krótka, krótsza, najkrótsza
patyczki: długi, dłuższy, najdłuższy
guziki: mały, mniejszy, najmniejszy

wstążki: wąska, węższa, najwęższa
tektura: gruba, grubsza, najgrubsza
tkaniny: cienka, cieńsza, najcieńsza

2. Opiszcie ilustrację. Do opisu wykorzystajcie podane przymiotniki

wysoka • wyższa • najwyższa
wysoki • wyższy • najwyższy

wielki • większy • największy
wielka • większa • największa

3. Zastanówcie się, jakich przymiotników brakuje w tabelach.

chłodny	chłodniejszy	najchłodniejszy
?	tańszy	najtańszy
mądry	?	najmądrzejszy
?	weselszy	?
słodki	?	?
?	?	najjaśniejszy

4. Rozwiążcie rebusy. Ułóżcie zdania z odgadniętymi wyrazami.

naj = a + szy

błąd = ki

wyż

5. Przygotujcie po trzy dowolne przedmioty, np. książki, i opowiedzcie o nich. Zastosujcie stopniowanie przymiotników, np. gruba • grubsza • najgrubsza, mała • mniejsza • najmniejsza.

6. Wykonajcie dowolne koláže, czyli obrazki z różnych rodzajów materiałów. Opiszcie je, wykorzystując jak najwięcej przymiotników.

7. Sprawdźcie, czy poniższe przymiotniki się stopniują.
górski • morski • wiejski
śląski • wieczorny

ZWRÓĆCIE UWAGĘ
Niektóre przymiotniki można stopniować. Można to zrobić na dwa sposoby:
• prosty, np. młody • młodszy • najmłodszy
• opisowy, np. znany • bardziej (mniej) znany • najbardziej (najmniej) znany.

42 ZAULEK SŁÓWEK – STOPNIOWANIE PRZYMIOTNIKA 43

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

DOKOŃCZ ZDANIE

Dzieci siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel trzyma w rękach piłkę. Rzucając piłkę do jednego z uczniów, podaje początek zdania, które dziecko, łapiąc piłkę, kończy. Zdania powinny zawierać przymiotnik w stopniu wyższym lub najwyższym, np. „Najciekawszą książką jest...”, „Jaguar jest szybszy niż...”, „Ogon jaszczurki jest krótszy niż ogon...”. Uczeń, który dokończył zdanie, rzuca piłkę do innej osoby, samodzielnie podając początek kolejnego zdania z przymiotnikiem w stopniu wyższym lub najwyższym.

ZABAWNE ZDANIA

Dzieci pracują parami w ławkach. Nauczyciel kładzie na każdej ławce kopertę, w której znajdują się: rzeczowniki (np. koń, pies, Bogdan, Józio, Kunegunda, nóż, drzewo), przymiotniki w różnych stopniach (np. mały, grubszy, najwęższy, słodszy, okrągły, najmłodszy) oraz wyrazy „jest” i „niż”. Zadaniem uczniów jest ułożenie z wyrazów z koperty jak największej ilości zabawnych zdań (dzieci mogą zmieniać rodzaj przymiotnika z męskiego na żeński lub nijaki). Chętni uczniowie odczytują swoje zdania.

TRZY GRUPY PRZYMIOTNIKÓW

Dzieci siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel kładzie na środku kartki z wydrukowanymi przymiotnikami w różnych stopniach. Pyta, jaką częścią mowy są te wyrazy. Następnie uczniowie dzielą przymiotniki na trzy grupy. Nauczyciel tłu-

maczy, że niektóre przymiotniki można stopniować. Wskazuje uczniom grupy przymiotników w stopniu równym, wyższym i najwyższym.

WAŻNE INFORMACJE (podręcznik, s. 43)

Dzieci czytają z podręcznika blok *Zwróćcie uwagę* oraz zadanie 7. Uczniowie wspólnie zastanawiają się nad problemem poruszonym w zadaniu. Próbuje podać inne przykłady przymiotników, których nie należy stopniować (np. mleczny, poranny, złoty). Dzieci zapisują do zeszytów po pięć przykładów przymiotników, które można stopniować w sposób prosty i opisowy.

BUDOWLE PRZESTRZENNE

Dzieci dzielą się na pięć grup. Każda z nich tworzy na dywanie przestrzenną budowlę. Uczniowie mają do dyspozycji klocki, pudełka, plastikowe kubki, własne obuwie, papierowe talerzyki, zeszyty, książki, piórniki, nakrętki itp. Po zakończeniu pracy każda grupa prezentuje swój obiekt. Następnie dzieci mają za zadanie opisać budowlę, używając jak największej liczby przymiotników, oraz porównać ją do prac pozostałych grup.

KWADRATOWA KRZYŻÓWKA

Uczniowie układają krzyżówkę, której rozwiązaniem jest wyraz „panda”. Wymyślają zdania zawierające przymiotniki (w różnych stopniach), jednak w miejscu, gdzie powinien się

znajdować przymiotnik, rysują kwadrat. Hasłami wpisywanymi w szablon krzyżówki są właśnie te brakujące przymiotniki, np. □ zwierzęciem na świecie jest płetwal błękitny – do krzyżówki należy wpisać przymiotnika „największym”.

ZWIERZĘCY REKORDZISCI

Nauczyciel rozdaje dzieciom ilustrację, na której znajdują się mrówka, krowa, zając, koza, ślimak i pszczoła. Wszyscy dostają taki sam obrazek. Zadaniem uczniów jest znalezienie właściwości, w której każde zwierzę jest mistrzem, i ułożenie o tym krótkiej historyjki z wykorzystaniem jak największej liczby przymiotników w stopniu najwyższym.

REBUSY

Dzieci pracują w parach. Zadaniem każdej dwójki jest wybranie pięciu przymiotników w różnych stopniach, a następnie ułożenie i narysowanie rebusów, których rozwiązaniem będą te przymiotniki. Dzieci wymieniają się rebusami i próbują je rozwiązać.

UZUPEŁNIANKA

Nauczyciel pisze na tablicy krótkie opowiadanie pozbawione przymiotników:
„Na łące stało i drzewo. Pewnej nocy zerwał się wiatr. Później spadł deszcz. Rankiem pod drzewo przyjechał rolnik. Położył się pod koroną drzewa i zaczął marzyć: co by było, gdyby konie były niż

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 42–43.

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1] [2]

SCHOLARIS: **STOPNIUJEMY PRZYMIOTNIKI**
STOPNIOWANIE PRZYMIOTNIKA

w są rzeczywistości? A gdyby zboże rosło niż zawsze? Miałbym pracy. Byłbym wtedy rolnikiem na świecie!”. Dzieci przepisują tekst, uzupełniając luki. Chętne osoby odczytują swoje wersje opowiadania.

POSZUKIWANIA

Nauczyciel przykleja dzieciom na plecach kartki z wydrukowanymi przymiotnikami w różnych stopniach (np. miękki, bardziej miękki, najbardziej miękki; długi, dłuższy, najdłuższy). Szepcze każdemu do ucha, jaki ma wyraz (dzieci mogą też prosić kolegów i koleżanki o odczytanie wyrazu). Zadaniem uczniów jest odnalezienie osób, które posiadają ten sam przymiotnik, ale w innym stopniu. Powstałe w ten sposób trzysobowe grupy wypowiadają głośno swoje przymiotniki w stopniu równym, wyższym i najwyższym.

TWORZYMY TABELĘ

Nauczyciel dzieli dzieci na pięć grup. Kładzie na ich stolikach kartki formatu A3 oraz koperty, w których są karteczki z wydrukowanymi przymiotnikami w różnych stopniach i puste kartki. Zadaniem dzieci jest ułożenie wyrazów w trzech kolumnach, odpowiadających trzem formom stopniowanych przymiotników. W puste miejsca w kolumnach dzieci przyklejają czyste karteczki i zapisują na nich brakujący przymiotnik w odpowiednim stopniu. Chętne dzieci odczytują dopisane przymiotniki, a pozostali sprawdzają ich poprawność.

Co ciekawego możemy znaleźć pod ziemią?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- wypisuje znaki interpunkcyjne z tekstu i rozumie, jaką pełnią rolę;
- czyta wiersz z uwzględnieniem interpunkcji i intonacji;
- wskazuje głównych bohaterów wiersza, czas i miejsce akcji oraz zaznacza wybrane fragmenty;
- wyjaśnia znaczenie słowa „skarby”;
- śłucha wypowiedzi i ogląda film *Skąd się wzięła sól?*;
- wymienia zawody, które związane są z pracą pod ziemią i wydobywaniem minerałów;
- wyszukuje w słowniku języka polskiego znaczenie słów;
- wymyśla i prezentuje zastosowanie w życiu codziennym skarbów ziemi;
- wypowiada się na temat wysłuchanej audycji radiowej;
- tworzy projekt olimpijskiego medalu.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- wykorzystujemy informacje z filmu do stworzenia graficznego schematu powstawania soli;
- tworzymy plakat przedstawiający medyczne zalety stosowania soli;
- tworzymy mapę trasy turystycznej w kopalni soli;
- wykonujemy medal na igrzyska olimpijskie.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

ZNAKI INTERPUNKCYJNE (podręcznik, s. 44–45)

Uczniowie czytają samodzielnie wiersz Agnieszki Frączek *Poszukiwacze skarbów*. Następnie wskazują, nazywają i wypisują wszystkie znaki interpunkcyjne. Zastanawiają się w grupie nad ich zastosowaniem. Chętni uczniowie dzielą się z innymi swoimi pomysłami. Znaki zapisują w zeszytach. Następnie wybrane dzieci czytają na głos wiersz *Poszukiwacze skarbów* z uwzględnieniem znaków interpunkcyjnych i intonacji.

KTO, GDZIE I PO CO? (podręcznik, s. 44–45)

Uczniowie odpowiadają na pytania nauczyciela dotyczące treści wiersza *Poszukiwacze skarbów*, wskazują fragmenty, które sugerują odpowiedź. Propozycje pytań:

- Kto jest bohaterem wiersza?
- Gdzie toczy się akcja?
- Co chcieli znaleźć bohaterowie wiersza?
- Co znaleźli?

Nauczyciel zapisuje na tablicy pytania. Uczniowie przepisują je do zeszytu i odpowiadają na nie pełnym zdaniem.

SKOJARZENIA

Nauczyciel prosi uczniów o utworzenie kilkusobowych grup. Zespoły uczniowskie zastanawiają się nad znaczeniem słowa „skarby”. Na arkuszu papieru formatu A3 tworzą mapę myśli, która zawiera skojarzenia z tym słowem. Chętni dzieci podają swoje propozycje. Następnie grupy sprawdzają

Agnieszka Frączek
Poszukiwacze skarbów

Usłyszeli raz od kogoś,
że się w głębi ziemi mogą
kryć prawdziwych skarbów góry.

Może są tam pereł sznury?
Kolie, broszki, bransolety,
złote dzbany i monety...?

Wyruszyli więc pod ziemię
i... zdziwili się szalenie!
Los im bowiem splatal psotę –
zamiast ciężkich skrzyń ze złotem
odnaleźli piasek, glinę,
węgiel, kredę, soli krzytę...

A gdzie skarby? Jak to – gdzie?!!
To są właśnie skarby te!

SPIS TREŚCI

- Jak rozumiecie słowo „skarby”? Porozmawiajcie na ten temat. Podajcie przykłady.
- O jakich skarbach opowiada wiersz?
- Zdobądźcie informacje o tym, co jest ukryte we wnętrzu Ziemi.
- Ułóżcie i napiszcie zagadki, których rozwiązaniem będą: sól, węgiel, kreda, piasek, glina.
- Dowiedzcie się, jakie zawody są związane z pracą pod ziemią.

44 POSZUKIWACZE SKARBÓW 45

znaczenie słowa „skarby” w słowniku języka polskiego i przepisują definicję do zeszytu.

SKĄD SIĘ WZIĘŁA SÓL?

Nauczyciel zaprasza uczniów na multimedialną wycieczkę do kopalni soli w Wieliczce, gdzie mogą obejrzeć film *Skąd się wzięła sól?* (BIBLIOGRAFIA). Po projekcji filmu dzieci w zespołach zastanawiają się, jakie kolejne etapy składają się na proces powstawania soli. Na podłużnym arkuszu papieru (z rolki) próbują narysować graficzny schemat powstawania soli. Nauczyciel zbiera przygotowane prace i wywiesza w widocznym miejscu. Chętny uczeń z wybranej przez nauczyciela grupy (tej, która narysowała najpełniejszy schemat) opowiada o poszczególnych etapach przedstawionych przez jego zespół. Pozostali wyszukują brakujące elementy schematu lub te, które nie odgrywają większego znaczenia w procesie powstawania soli.

RECEPTA NA ZDROWIE

Nauczyciel prosi, aby uczniowie podzielili się na nowe zespoły, które będą miały za zadanie wymyślenie hasła promującego dobry wpływ soli na nasze zdrowie. Jednocześnie mają też zaprojektować i wykonać plakat, który zachęci odbiorców do przebywania w grocie solnej. Reklamy mają być skierowane do różnych grup odbiorców: przedszkolaków, rówieśników, rodziców, dziadków oraz nauczycieli. Każdy zespół losuje swoją grupę docelową.

MAPA TRASY TURYSTYCZNEJ

Zespoły uczniowskie wracają do multimedialnej wyprawy do Wieliczki. Nauczyciel proponuje im wcielenie się w rolę kartografów. Wyświetla i odczytuje *Trasę turystyczną* w kopalni soli w Wieliczce (BIBLIOGRAFIA). Zespoły uczniowskie na podstawie opisu trasy tworzą mapę, która będzie zawierała wszystkie istotne elementy szlaku turystycznego.

ZAWODY

Nauczyciel prosi, aby uczniowie dobrali się w pary. Dzieci, mając do dyspozycji komputery lub tablety, wyszukują w źródłach internetowych zawody, które związane są z pracą pod ziemią i wydobywaniem minerałów. Chętne pary dzielą się zdobytymi informacjami. Wyszukane wiadomości umieszczają w prostym programie tekstowym i zapisują plik w utworzonym i odpowiednio nazwanym folderze.

NIE TAKI SŁOWNIK STRASZNY

Zespoły uczniowskie wyszukują w słowniku języka polskiego znaczenie słów związanych z górnictwem: sztolnia, kopalnia, hałda, szyb, lampownia, przodek. Zapisują wyjaśnienie w zeszytach i tworzą po jednym zdaniem z każdym wyrazem.

SKARBY NA CODZIEŃ

Zespoły uczniowskie losują kartki z zapisanym jednym ze skarbów ziemi: „węgiel”, „piasek”, „złoto”, „kreda”, „sól”, „glina”.

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 44–45.

ZASOBY:

SCHOLARIS: **CO KRYJE ZIEMIA** (scenariusz lekcji)
AWARIA W KOPALNI

LITERATURA:

Drabik L., Kubiak-Sokół A., Sobol E., (2016), *Słownik języka polskiego*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Dzieci przygotowują scenkę teatralną, w której zaprezentują zastosowanie wydobywanego kruszcu w życiu codziennym. Używają przy tym rekwizytu, który wykonują z dostępnych materiałów: kleju, taśmy klejącej, tuby po ręcznikach lub papierze toaletowym, folii spożywczej, drucików kreatywnych, gazet, patyczków do szaszłyków, dwustronnej taśmy i kartek papieru. Scena powinna zwiierać jeden z elementów: „stop-klatkę” (zatrzymanie akcji), „retrospekcję” (cofnięcie się w przeszłość) lub „efekty tła” (historia dzieje się w konkretnym tle dźwiękowym).

SŁUCHOWISKO

Nauczyciel odtwarza audycję radiową *Awaria w kopalni* (NAWIGACJA). Zespoły dyskutują na temat potrzeby wydobywania węgla. Tworzą kilka zdań na ten temat i zapisują je do zeszytu.

OLIMPIJSKIE MINERAŁY

Nauczyciel wyświetla na ekranie medale olimpijskie z poprzednich lat. Uczniowie dyskutują, jakie elementy znajdują się na medalu i z jakiego metalu zostały zrobione. Każdy uczeń projektuje swój medal olimpijski na następne igrzyska olimpijskie, które odbędą się w 2020 roku w Japonii. Rozpoczynają od narysowania cyrklem dwóch kółek o średnicy 10 centymetrów na ułożonej poziomo kartce formatu A4. Uczeń decyduje, z jakiego „kruszcza” będzie tworzył swój medal.

Podróżujemy do wnętrza Ziemi

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- formułuje wypowiedzi na podstawie tekstu;
- tworzy wyrazy z podanych liter i układa z nimi zdania;
- nazywa i wskazuje elementy budowy wnętrza Ziemi;
- opisuje wygląd lasu karbońskiego;
- charakteryzuje dinozaur.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- przygotowujemy sztukę teatralną z użyciem rekwizytu, pokazującą podróż do wnętrza Ziemi;
- wykonujemy węglem rysunek lasu karbońskiego;
- wyszukujemy w źródłach internetowych informacji o rezerwach; zaznaczamy na mapie ich położenie;
- wykonujemy skamielinę z odcisniętym śladem;
- tworzymy bursztyn z zatopionym w nim owadem.

Andrzej Boczarowski

Tajemnice wnętrza Ziemi

BUDOWA ZIEMI

Skorupa ziemna
płaszcz
jądro

Środek Ziemi znajduje się prawie 6400 km od jej powierzchni. Panują tam bardzo wysokie temperatury.

Wnętrze naszej planety jest dla nas równie niedostępne jak odległe gwiazdy. Możemy badać tylko skorupę ziemską, złożoną z różnych skał nagromadzonych w ciągu milionów lat. Woda i wiatr kruszą je, a powstałe drobinki gromadzą się w nowych miejscach (jak np. piasek na dnie mórz). Takie nagromadzenia to osady, które zasypują także szczątki roślin i zwierząt. W ten sposób, warstwa po warstwie, zapisują się dzieje Ziemi.

Każda warstwa opowiada inną historię, np. morskie muszle zamknięte w wapieniu świadczą o tym, że w miejscu ich znalezienia było kiedyś morze, a węgiel powstały z nagromadzenia szczątków roślin – o tym, że istniał tam kiedyś las. Każda roślina żyje jakiś czas. Kiedy zwiędnie, jej szczątki zostają przysypane w osadach. Większość szczątków zgnije, ale czasem coś pozostaje, np. korzeń, nasiono lub odcisk liścia. Tak samo dzieje się ze szczątkami zwierząt, po których zostają kości lub muszle. Z czasem osady stwardnieją, a szczątki stają się skamieniałościami, którymi zajmuje się paleontologia.

Ilustracja przedstawiająca spłoszone stado tyranozaurów.

ODTWORZYĆ DINOZAURA

No dobrze, ktoś spyta, ale jak odtworzyć dinozaura? Na starych kościach zwykle zachowują się ślady po mięśniach. Czasem w skałach można znaleźć odciski skóry lub innych części ciała. Na podstawie budowy ciała można odtworzyć wygląd i sposób życia wymarłych zwierząt. Dobrym przykładem są tropy dinozaurów pozostawione jako odciski w miękkim osadzie. Kiedy osad stwardnieje, ślady zostaną zachowane na zawsze. Stąd wiemy, jak wyglądała stopa takiego zwierzęcia, jak ono chodziło i jak się zachowywało.

Rekonstrukcja jednego z największych dinozaurów – amficelisa.
Szkielet herrerazaura. Rekonstrukcja herrerazaura.

ANDRZEJ BO CZAROWSKI O SOBIE

Od dziecka marzyłem o tym, aby poznać tajemnice Ziemi. Moją pasją stało się tropienie skamieniałości i obserwacja przyrody w różnych zakątkach świata. Wykonałem mnóstwo rysunków i animacji ukazujących wymarłe organizmy. Setki dinozaurów zrekonstruowanych przez zespół, z którym pracuję, możecie obejrzeć w parkach jurajskich. Ostatnio zrekonstruowałem też scenę prehistorycznego polowania dinozaurów. Mogę więc powiedzieć, że zrealizowałem swoje marzenia i odkryłem nieco tajemnic wnętrza Ziemi. Ale najważniejsza dla mnie jest możliwość codziennego uczenia się.

SPIS TREŚCI

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

NIEWIARYGODNE (podręcznik, s. 46)

Nauczyciel lub chętny uczeń czyta tekst Andrzeja Boczarowskiego *Tajemnice wnętrza Ziemi*. Dzieci wymyślają pytania do tekstu i podają głośno swoje propozycje. Nauczyciel zapisuje wybrane pytania na tablicy, a uczniowie – w zeszytach. Następnie dzieci odpowiadają, wskazując odpowiedni fragment w tekście.

SŁOWO ZE SŁOWA

Nauczyciel zapisuje na tablicy słowo „paleontologia”. Grupy mają 10 minut na stworzenie jak największej liczby wyrazów z liter tworzących to słowo (mogą korzystać ze słownika języka polskiego). Wygrywa zespół, który wymienił najwięcej niepowtarzających się słów.

Następnie grupy wybierają po trzy wyrazy utworzone ze słów „paleontologia”. Układają i zapisują po jednym zdaniem z każdym z tych wyrazów.

BUDOWA ZIEMI (podręcznik, s. 46)

Nauczyciel omawia rysunek wnętrza Ziemi: średnica Ziemi wynosi około 12 000 kilometrów, czyli prawie 10 razy więcej niż odległość z Warszawy do Moskwy. Ziemia składa się z kilku warstw różnych skał i metali. Niektóre są twarde, inne jednak są tak gorące, że stopiły się w gęstą maź przypominającą miękkie, kleiste toffi, ponieważ we wnętrzu Ziemi panuje bardzo wysoka temperatura – 6 000 °C. Żelazo topi się w 1 538 °C, złoto – w 1 064 °C. Najwyższą tempe-

raturę topnienia ma węgiel pod postacią diamentu – 4 400 °C.

Nauczyciel dzieli się z dziećmi ciekawostką: Gdyby udało się wykopać dziurę do środka Ziemi, to wrzucony do niej kamień spadałby 22 minuty (Szymczak, 2013; zob. BIBLIOGRAFIA).

JAK WYGLĄDA WNĘTRZE ZIEMI?

Nauczyciel przygotowuje ilustracje lub prawdziwe przepołowane owoce (jabłko, śliwkę, brzoskwinię, pomarańczę, cytrynę). Uczniowie wybierają owoc, którego przekrój swoim wyglądem przypomina wnętrze Ziemi. Wykonują rysunek przekroju owocu lub malują go farbą i odbijają jego ślad. Zaznaczają, które elementy mogą być skorupą, płaszczem i jądrem Ziemi.

W innym wariacie dzieci w grupach mogą wykonać model przekroju Ziemi, przyklejając na kawałku tapety ułożonej pionowo różne rodzaje papieru. Potem nakleją odpowiednie napisy przygotowane przez nauczyciela (skorupa ziemna, płaszcz, jądro Ziemi). Po wykonaniu zadania uczniowie zawieszają i prezentują swoje modele w sali lekcyjnej.

TRUDNA PRZEPRAWA

Grupy przygotowują scenkę dramatyczną pokazującą podróż do wnętrza Ziemi. Zadaniem uczniów jest wymyślenie i zbudowanie z dostępnych materiałów pojazdu, którym dostaną się do jądra Ziemi. Scenka musi zawierać pomysł na

wyraźne przejścia od skorupy Ziemi poprzez jej płaszcz do jądra. Uczniowie wybierają rekwizyty, które pomogą pokonać długą drogę.

LAS KARBOŃSKI

Nauczyciel prezentuje uczniom informacje dotyczące lasu karbońskiego oraz zdjęcia roślin wywodzących się z tego okresu (sprzed 300 milionów lat), gdy zachodziły procesy, dzięki którym powstał węgiel (Eduscience, 2014; Muzeum Szttygarka, b.r.; zob. BIBLIOGRAFIA). Uczniowie, posługując się węglem, rysują swoją wersję lasu karbońskiego.

U NAS TAKI LAS?

Uczniowie wyszukują w źródłach internetowych miejsca, gdzie istnieją rezerwy lasu karbońskiego: Olszyna Źródłiskowa, Źródłisko Skrzypowe, Dolina Potoku Rudno, Las nad Jeziorem Mądrzechowskim i Staniszewskie Źdroje. Nauczyciel rozdaje grupom konturową mapę Polski z **karty pracy numer 17**, na której dzieci zaznaczają te rezerwy.

SKAMIELINY (podręcznik, s. 47)

Uczniowie czytają tekst *Odtworzyć dinozaura* i prowadzą dyskusję na jego temat. Następnie wykonują skamielinę z odcisniętym śladem prehistorycznego organizmu. W małym plastikowym pudełku umieszczają centymetrową warstwę modeliny lub plasteliny. Odciskają w niej wyraźny kształt muszli lub liścia paproci. Zalewają modelinę centymetrową

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 46–47.

KARTA PRACY:

karta pracy nr 17

ZASOBY:

SCHOLARIS: **DLACZEGO DINOZAURY WYGINĘŁY OCHRONA ZWIERZĄT**

LITERATURA:

Drabik L., Kubiak-Sokół A., Sobol E., (2016), *Słownik języka polskiego*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

warstwą gipsu i pozostawiają na 20 godzin do wyschnięcia. Skamielinę można wykonać z innych materiałów: szklanka fusów z kawy, szklanka mąki, pół szklanki soli, pół szklanki zimnej kawy, miska, papier woskowany, literatka, muszelki lub paprocie. Suche składniki mieszamy w misce. Dolewamy kawę. Powstałą masę ugniatamy na papierze woskowanym, tworząc zwarty prostokąt o grubości około 1–2 cm. Literatką wycinamy koła i odciskamy na nich ślady. Ciasto delikatnie przenosimy na podstawki z tekstury. Skamieliny powinny schnąć około jednego dnia.

MILIONY LAT ZATOPIONE W BURSZTYNIE

Uczniowie tworzą imitację bursztynu z zatopionym owadem. Nauczyciel przygotowuje silikonową formę do lodu (jedna kostka dla ucznia), przezroczysty klej polimerowy, żółty barwnik spożywczy i cynę lub cienkie druciki. Dzieci wykonują z plasteliny małego owada z nogami z drucików. Układają swoje owady w formach do lodu. Nauczyciel miesza klej z niewielką ilością żółtego barwnika spożywczego i zalewa formy z owadami. Czas oczekiwania na wyschnięcie kleju wynosi około 16 godzin. Po wyciągnięciu „bursztynu” z formy należy go wypolerować.

DINO

Chętny uczeń przygotowuje prezentację o dinozaurach. Przedstawia ich gatunki i zwyczaje, pokazuje figurki dinozaurów.

Ja w skórze geologa

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- wypowiada się na temat znaczenia słowa „skała”;
- tworzy wyrazy z podanych liter;
- identyfikuje rodzaje skał i podaje ich przykłady;
- wyjaśnia, na czym polega zawód geologa;
- rozpoznaje skały wapienne;
- zaznacza na mapie konturowej Polski miejsca występowania różnych form skalnych;
- wyszukuje nazwy rzek w atlasie i opisuje je na mapie konturowej Polski.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- tworzymy piaskowiec i skały wapienne;
- badamy skały;
- tworzymy mapę swojego pokoju.

Akademia Dociekliwych

Skały

Skąd się wzięły skały?

Niektóre, np. **granity**, powstały z płynnej i gorącej magmy, zastęglej głęboko we wnętrzu Ziemi. Magma, która wypłynęła na powierzchnię w postaci lawy, utworzyła np. **bazalt**.

granit bazalt

Inny typ skał powstaje na skutek nagromadzenia się różnych materiałów w jednym miejscu. Wapienie powstało np. ze szczątków zwierząt, węgiel – z pradawnych roślin, sól – z odparowanej wody ze słonych mórz i jezior.

węgiel kamienny sól kamienna

Skały, które powstały w innych, starszych skał, rozkruszonych i przeniesionych w inne miejsce przez wodę lub wiatr, to np. **piasek**, **piaskowiec**, **żwir**, **gлина**.

piaskowiec piasek

Kiedy skały zostają poddane działaniu wysokiej temperatury lub ciśnienia, mogą się zamienić w inny rodzaj skał. I tak z piaskowca może powstać **kwarcyt**, a z wapienia **marmur**.

kwarcyt marmur

SPIS TREŚCI

Czy zebrane okazy są skałami wapiennymi?
Przygotujcie: kawałki skał zebrane w różnych miejscach, lupa, sok z cytryny lub ocet.
 Na próbki skał upuść kilka kropeł soku z cytryny lub octu.
 Jeśli są to wapienie, płyn po zetknięciu z powierzchnią skały zacznie się lekko pienić.

Porównujemy ziarna piasku
Przygotujcie: piasek zebrany z dwóch lub trzech różnych miejsc, lupa, papier milimetry.
 Rozsypcie na papierze milimetry piasek zebrany w różnych miejscach. Za pomocą lupy porównajcie, który piasek ma większe ziarna, czy ziarna są okrągłe, czy mają ostre krawędzie. Określcie, jakiego koloru jest piasek.

Piasek jest skałą, którą tworzą luźne ziarna pokruszonych skał.

48
AKADEMIA DOCIEKLIWYCH. SKAŁY
49

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 48–49.

KARTY PRACY:

karta pracy nr 18, karta pracy nr 19

ZASOBY:

SCHOLARIS: **CZY ZNASZ TE MINERAŁY**

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

RODZAJE SKAŁ (podręcznik, s. 48)

Chętni uczniowie odczytują z podręcznika tekst *Skąd się wzięły skały?* Razem z nauczycielem dyskutują na temat znaczenia słowa „skała”. Zastanawiają się, jakie rodzaje skał można wyróżnić. Nauczyciel dzieli skały na: metamorficzne (marmur, kwarcyt), magmowe (bazalt, granit) i osadowe (sól kamienna, węgiel kamienny, piaskowiec, piasek, żwir, glina). Następnie nauczyciel rozdaje **kartę pracy nr 18**, na której uczniowie uzupełniają wyciętymi rysunkami schemat „skalnego koła”. Rysunki przedstawiają symbolicznie zjawiska towarzyszące tworzeniu się skał. Poruszając się w prawo od słowa „start”, wspólnie analizują proces powstawania każdego rodzaju skały.

NOWE SŁOWA

Uczniowie w grupach układają słowa z liter wchodzących w skład wyrazów: „metamorficzny”, „magma”, „osadowy”. Wygrywa grupa, która utworzy największą liczbę słów.

PIASKOWCE

Nauczyciel proponuje zrobienie piaskowca. Do wykonania tej skały uczniowie potrzebują: suchego piasku, wody, epsomu, czyli gorzkiej soli dostępnej w aptece, dwóch papierowych kubków, ręcznika papierowego i łyżeczki. Dzieci wlewają wodę do kubka i dosypują soli w proporcji 2:1, mieszają. Drugi kubek napełniają do połowy piaskiem i leją do niego powoli roztwór wody z solą do momentu, aż w cało-

ści przykryje piasek. Mieszaninę należy odstawić na noc w ciepłe miejsce (najlepiej przy kaloryferze). Na drugi dzień dzieci wyjmują ją z kubka i odkładają na ręcznik papierowy. Pozostawiają na dwa dni, aż całkiem wyschnie.

WAPIENIE

Nauczyciel proponuje grupom uczniów zrobienie kawałka skały wapiennej. Do wykonania wapienia uczniowie wykorzystują: duże plastikowe pudełko po lodach, papierowe kubki, dwie szklanki gipsu, wodę, pokruszone muszki i łyżkę. Uczniowie sypią do pudełka dwie szklanki gipsu. Następnie powoli wlewają wodę, intensywnie mieszając, aż do uzyskania konsystencji ciasta. Nie przerywając mieszania, dosypują do pudełka pokruszone muszki. Przekładają mieszaninę do mniejszych kubków i pozostawiają do wyschnięcia na trzy dni. Po tym czasie wyjmują „skałę” z kubków i opisują w zeszycie jej wygląd.

BADANIE SKAŁ

Uczniowie rozmawiają o tym, jakimi pracami zajmuje się geolog. Mogą wyszukać informacje w źródłach internetowych.

Nauczyciel prosi każdego ucznia o przyniesienie kilku kamyków i odłamków skalnych. Ze zgromadzonych materiałów zespoły uczniowskie wybierają po sześć kamyków i sześć odłamków skalnych. Rozkładają je na stole i oznaczają numerami. Zapisują ten ciąg numerów. Następnie układają mi-

nerały według kolorów – od najjaśniejszego do najciemniejszego – i zapisują ich numery w tej kolejności. Później dzielą okazy na gładkie i chropowate, zapisują nowy układ numerów w zeszycie. Oglądają przez lupę kamyki, próbując rozróżnić drobiny, z których są zbudowane. Oddzielają gruboziarniste od drobnoziarnistych i zapisują zbiory numerów w zeszycie. Za pomocą młoteczka sprawdzają twardość i łupliwość odłamków skalnych. Omawiają w zespołach zauważone różnice i wyniki obserwacji. Na koniec grupy wymieniają spostrzeżenia.

CYTRYNA NA SKALE

Zespoły uczniowskie sprawdzają za pomocą soku z cytryny lub octu, czy wśród przyniesionych przez nich okazów znajdują się wapienie. Pipetą nioszą kroplkę soku lub octu na skałę. Powierzchnia skały wapiennej po zetknięciu z płynem powinna się pienić.

NIEZWYKŁE SKAŁY

Nauczyciel rozdaje uczniom **kartę pracy nr 19**. Na ekranie wyświetla zdjęcia form skalnych występujących na terenie Polski (Strączek, b.r.; zob. BIBLIOGRAFIA): Maczuga Herkulesa, Okiennik Wielki, Rękawica, Szczeliniec Wielki, Skalne Grzyby, Kopa Siana). Opowiada uczniom, gdzie znajdują się wymienione skały i z czego są zbudowane. Uczniowie uzupełniają tabelę w karcie pracy – miejsca występowania tych skał, opisują ich wygląd i wymyślają nowe nazwy dla skał.

GEO... CO?

Nauczyciel zapisuje na tablicy nowe słowo: „geoda”. Uczniowie szukają skojarzeń z nowym wyrazem. Jeśli wymienia „geodetę”, warto także zastanowić się nad jego znaczeniem (sprawdzić w słowniku słowo „geodeta”, a następnie „geodezja”). Następnie dzieci wyszukują w słowniku wyraz „geoda” i odczytują jego znaczenie.

Nauczyciel proponuje uczniom, aby wykonali geody. Należy rozpuścić maksymalną ilość gorzkiej soli (epsom) w dwóch szklankach ciepłej wody, rozlać roztwór do mniejszych pojemników i zabarwić je różnymi barwnikami spożywczymi. Takim roztworem trzeba napełnić połowę skorupki po jajkach i odstawić w bezpieczne miejsce. Po upływie kilku dni woda powinna wyparować. Uczniowie zapisują w zeszycie, co zaobserwowali.

MOJA WŁASNA MAPA

Nauczyciel prosi, aby dzieci wykonały mapę swojego pokoju i opracowały legendę, w której wyjaśnią znajdujące się na mapie symbole. Uczniowie opracowują mapę, do każdego istotnego przedmiotu wymyślają symbol (np. dywan oznaczają kółkiem, a łóżko – krzyżykiem). Chętne osoby mogą wykonać mapę, stosując skalę. Można poprosić uczniów o przygotowanie tego zadania w domu.

Ciężka praca górnika

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- wyjaśnia pisownię wybranych wyrazów wielką i małą literą;
- wymienia elementy odświętnego stroju górnika;
- wypowiada się na temat kolorów pióropuszy na czapce górnika;
- wymienia elementy herbu górniczego;
- poznaje legendę o świętej Barbarze;
- rysuje obrazek ze słuchu;
- zastanawia się nad znaczeniem słów w gwarze śląskiej;
- odpowiada na pytania dotyczące legendy górnicznej;
- rysuje ilustrację do legendy;
- wykonuje ćwiczenia w zakresie sprawności fizycznej i treningu zdrowotnego.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- typujemy górniczne kolory i wyjaśniamy ich znaczenie;
- wykonujemy czapkę górnika;
- rysujemy elementy stroju bytomskiego na podstawie tekstu odczytanego przez nauczyciela;
- tworzymy portret ducha kopalni.

Na górnim Śląsku

Miejscowości skupione wokół Katowic to najbardziej uprzemysłowiony obszar naszego kraju. Znajduje się tu wiele kopalń, hut i elektrowni. Można tu zobaczyć zarówno zabytkowe dzielnice robotnicze z familokami, czyli kamieniczkami z czerwonej cegły, jak i nowoczesne budynki o ciekawej architekturze.

Mieszkańcy Śląska chętnie wypoczywają w parkach, których jest tu bardzo dużo. Jeden z najciekawszych i największych w Europie znajduje się w Chorzowie. W czasie spaceru alejkami lub podróży kolejką linową możecie obejrzeć między innymi zoo, planetarium, stadion.

SPIS TREŚCI

Czwartego grudnia, w dniu Świętej Barbary, patronki górników, obchodzony jest Dzień Górnika, czyli Barbórka.

Nieodłącznym elementem śląskiego krajobrazu przemysłowego są wieże szybów kopalnianych.

W korytarzach kopalni, zwanych chodnikami, wydobywany jest węgiel kamienny.

Wielu Ślązaków posługuje się gwarą śląską. Niektóre słowa mogą być niezrozumiałe dla mieszkańców innego regionu, np.:
bajtel – dziecko,
bal – piłka do gry,
heft – zesztyt,
lamo – hałas,
mantel – płaszcz,
radzka – rzodkiewka.

CHCIECIE WIEDZIEĆ WIĘCEJ?

Węgiel jest wykorzystywany nie tylko jako opał, ale również do produkcji np. plastiku, świec, niektórych leków, benzyny, smoły, rysików do ołówków.

50 **NA GÓRNICZYM ŚLĄSKU**

51

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

GÓRNICZY ŚLĄSK? (podręcznik, s. 50)

Chętny uczeń czyta tekst *Na górnim Śląsku*. Dzieci zastanawiają się, dlaczego wyraz „Śląsk” został zapisany wielką literą, a „górnicy” – małą. Uczniowie wypowiadają się na temat tego, z czego słyną wspomniane w tekście miasta: Katowice i Chorzów. Wymieniają znane im inne miasta na Śląsku (mogą skorzystać z mapy Polski).

ODŚWIĘTY STRÓJ GÓRNIKA

Nauczyciel pokazuje ilustracje prezentujące odświętne stroje górników i czapki z różnymi kolorami piór. Omawia elementy górniczego stroju (*Górnicy strój*; zob. BIBLIOGRAFIA). Wyjaśnia znaczenie kolorów pióropuszy znajdujących się na czapkach górników.

HERB

Nauczyciel omawia herb górnicy, który widnieje na czapce. Przedstawia on skrzyżowane młot żelazny bez wystającego górnika trzonka, tzw. perlik, oraz klin żelazny, również na trzonku, tzw. żelazko. Dawniej symbolem górników z krakowskich żup był róg tura oprawiony w srebro, który do dzisiaj można oglądać w Muzeum Żup Krakowskich w Wieliczce.

KOLORY

Uczniowie pracują w grupach. Zastanawiają się, jakie dwa kolory mogą być kolorami górnicy. Po dyskusji wewnątrz

grup przedstawiciele podają kolory i ich znaczenia. Po wysłuchaniu wszystkich propozycji nauczyciel odkrywa kolory i wyjaśnia ich znaczenie. Czarny – symbol podziemi, a zielony – symbol natury i tego, co jest na ziemi. Nauczyciel wskazuje grupę, która trafnie wytypowała obydwa górnice kolory.

CZAPKA GÓRNIKA

Uczniowie wykonują czapkę górnika z czarnego brystolu, białej bibuły oraz złotego papieru lub folii. Nauczyciel udziela wskazówek, jak krok po kroku wykonać czapkę (może skorzystać z instrukcji *Jak zrobić czapkę górnika?*; zob. BIBLIOGRAFIA).

LEGENDA O BARBARZE

Nauczyciel opowiada uczniom legendę o świętej Barbarze, patronce górników (BIBLIOGRAFIA). Po wysłuchaniu legendy uczniowie odpowiadają na pytania: Dlaczego pióra w czapce muzyków mają kolor czerwony? Dlaczego są to pióra koguta, a nie kury? Uczniowie układają dodatkowe pytania do legendy.

CZY JA DOBRZE SŁYSZĘ?

Nauczyciel rozdaje uczniom **kartę pracy nr 20**. Uczniowie na podstawie czytanej przez nauczyciela tekstu *Opis stroju bytomskiego* (BIBLIOGRAFIA) rysują na postaciach elementy stroju i zapisują jego nazwy. Nauczyciel może prze-

czytać tekst kilka razy. Po wykonanej pracy prezentuje klasie ilustracje strojów znajdujące się przy tekście *Opis stroju bytomskiego*. Uczniowie porównują oryginał ze swoim rysunkiem.

SŁOWNICZEK (podręcznik, s. 51)

Uczniowie odczytują tekst o gwarze śląskiej. W grupach zastanawiają się nad znaczeniem słów: bajzel (nieporządek), baniorz (kolejarz), dźwiryra (drzwi), galoty (spodnie), giry (nogi), bajtel (dziecko), hasiok (śmietnik), sipa (zmiotka) i śmiątek (szufelka). Uczniowie zapisują słowa i ich znaczenie w zeszytach.

LEGENDA

Nauczyciel czyta tekst legendy *Skarbnik – duch kopalni* (BIBLIOGRAFIA). Prosi dzieci, by podczas słuchania legendy skupiły się na szukaniu odpowiedzi na pytania, które wcześniej zapisał na tablicy:

- W jaki sposób górnicy wydobywali węgiel?
- Dlaczego w kopalniach jest niebezpiecznie?
- Jakie zadanie miał Skarbnik? Jak wyglądał Skarbnik?
- O czym opowiada legenda?

Po wysłuchaniu legendy uczniowie wspólnie odpowiadają na pytania. Przepisują potem pytania do zeszytu i udzielają pisemnych odpowiedzi.

Na koniec dzieci rysują ilustrację do legendy i projektują postać ducha śląskich kopalń.

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 50–51.

KARTA PRACY:

karta pracy nr 20

Gliniana zabawa

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- układa skojarzenia do słowa „głina”;
- odpowiada na pytania zadane przez nauczyciela;
- wyjaśnia znaczenie przysłów;
- wyjaśnia, na czym polega zawód garncarza;
- wymienia zawody, w których ważną rolę odgrywa rodzinna tradycja;
- rysuje schemat procesu powstawania ceramiki;
- wypowiada się na temat wysłuchanej *Bajki o dzbanie*.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- przekazujemy sąsiadom przez „głuchy telefon” przysłowie oraz jego znaczenie;
- przedstawiamy znaczenie przysłów w krótkiej scenie teatralnej;
- oglądamy ekspozycje w Wirtualnym Muzeum Pobiedzisk;
- wykonujemy z gliny szybko schnącą płaskorzeźbę i dowolną rzecz.

W pracowni garncarskiej

Zanim powstaną gliniane naczynia, glinę trzeba wykopać z ziemi, a potem moczyć ją i ugniatać, żeby nadawała się do lepienia.

Z grudy gliny, zwanej pecyną, na kole garncarskim formuje się naczynia o różnych kształtach.

W naczyniu można wykonać dekoracyjne rowki.

Przygotowane przedmioty wypala się w piecu garncarskim.

Gotowe, wypalone w piecu wyroby z gliny.

DLA CIEKAWYCH

O tym, że gliniane przedmioty są trwałe, świadczy fakt, że archeolodzy znajdują wyroby ceramiczne wykonane nawet wiele tysięcy lat temu. Początkowo naczynia formowano ręcznie. Z czasem zaczęto korzystać z koła garncarskiego.

Gliniane naczynia z czasów panowania Mieszka I i jego następców odnaleziono w Gnieźnie.

Lepimy z gliny

Do prac plastycznych możecie wykorzystać glinę samoutwardzalną, której nie trzeba wypalać, ponieważ po wyschnięciu staje się twarda. Bardziej trwałe są przedmioty wykonane z gliny, które wypala się w specjalnym piecu, pokrywa szkliwem i ponownie wypala.

Z gliny możecie wykonać np. miseczki, garnuszki, wazoniki, figurki, różne ozdoby.

1. Opiszcie dowolne naczynia. Możecie skorzystać z pytań pomocniczych.

- Z czego zostały wykonane?
- Jaki mają kształt?
- Jaki mają kolor?
- Jakimi wzorami zostały ozdobione?
- Do czego mogą służyć?
- Czy wam się podobają i dlaczego?

52 W PRACOWNI GARNCARSKIEJ
53

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 52–53.

ZASOBY:

SCHOLARIS: [GLINIANY SKARB](#)

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

GLINA

Nauczyciel prezentuje uczniom kawałek gliny, która jest skałą osadową. Zapisuje na tablicy wyraz „głina”. Grupy wypisują swoje skojarzenia. Chętni uczniowie odczytują propozycje. Nauczyciel podsumowuje zebrane przez uczniów pomysły oraz informuje o istotnej roli gliny w codziennym życiu człowieka: od zarania dziejów jest stosowana do wyrobu naczyń i ozdób. Ze względu na posiadane właściwości odgrywa też olbrzymie znaczenie w budownictwie – pomaga regulować temperaturę oraz wilgotność w pomieszczeniach, tłumi w nich hałas, oczyszcza powietrze ze szkodliwych substancji, redukuje ilość kurzu w pomieszczeniach (jej skład chemiczny zapobiega powstawaniu szkodliwych mikroorganizmów).

CIEKAWSCY

Nauczyciel zapisuje na tablicy pytania: Jakiego koloru jest glina? Jakie ma właściwości? Do czego możemy użyć gliny? Uczniowie w grupach zastanawiają się nad odpowiedziami. Przepisują pytania do zeszytu i formułują odpowiedzi.

GLINIANE PRZYSŁOWIA

Grupy losują zapisane na kartkach przysłowia:

- Nie święci garnki lepią.
- Garncarz z błota narobi złota.
- Garncarz nie musi się martwić, gdy mu się garnek rozbije.
- Ulepiony z innej gliny.

- Ulepiony z tej samej gliny.
- Dopóty dzban wodę będzie nosił, dopóki mu się ucho nie urwie.

Zespoły uczniowskie zastanawiają się nad znaczeniem przysłów. Następnie sprawdzają ich znaczenie w dostępnych źródłach.

GŁUCHY TELEFON

Pełne humoru zadanie polegać będzie na przekazaniu przysłowia i jego znaczenia przez „głuchy telefon”. Zespoły uczniowskie zajmują miejsca na dywanie (tak, aby grupy utworzyły punkty na okręgu). Na znak nauczyciela wytypowana osoba z jednego zespołu przechodzi do sąsiedniego i cicho cytuje wylosowane przysłowie oraz wyjaśnia jego znaczenie. Po przekazaniu informacji uczeń zostaje w nowej grupie. Na kolejny sygnał nauczyciela zespół typuje innego ucznia, który przekazuje sąsiadom przysłowie i jego znaczenie. Wymiana odbywa się do momentu, aż ostatni uczeń dotrze z informacjami do zespołu, który rozpoczął przekazywanie przysłowia. W ostatniej kolejce uczeń głośno przekazuje zespołowi przysłowie i jego znaczenie w formie, w jakiej do niego dotarło. Zespół potwierdza, czy przekazana informacja była prawdziwa.

DRAMOWE PRZYSŁOWIE

Uczniowie wracają do swoich wcześniejszych grup. Zespoły planują scenkę, w której przedstawią znaczenie wylosowa-

nego przysłowia. Scenka odgrywana jest przed pozostałymi uczniami, którzy próbują zgadnąć, jakie przysłowie zostało im zaprezentowane.

RODZINNE TRADYCJE

Uczniowie oglądają film *Muzeum ceramiki Neclów w Chmielnie* (BIBLIOGRAFIA). Po projekcji dzieci wypowiadają się na temat zawodu garncarza. Zastanawiają się, czy każdy może zostać garncarzem, czy potrzebne są do tego jakieś predyspozycje. Dalej rozważają w parach, czy potrafią podać zawody, w których ważna jest rodzinna tradycja. Chętni uczniowie udzielają odpowiedzi. Nauczyciel zapisuje nazwy najciekawiej uzasadnionych zawodów na tablicy, a uczniowie – w zeszycie.

JAK POWSTAJE CERAMIKA?

Nauczyciel proponuje uczniom obejrzenie filmu *Jak powstaje ceramika?* (BIBLIOGRAFIA). Dzieci na podstawie filmu próbują stworzyć schemat, który przedstawia proces powstawania ceramiki.

MUZEUM POBIEDZISK (podręcznik, s. 52)

Nauczyciel prosi, aby chętny uczeń odczytał tekst *Dla ciekawych*. W celu zobaczenia innych glinianych eksponatów nauczyciel zabiera dzieci na wycieczkę do Wirtualnego Muzeum Pobiedzisk (BIBLIOGRAFIA), gdzie można zobaczyć znalezione podczas prac archeologicznych gliniane okazy

wyeksponowane w technice 3D. Uczniowie dyskutują o tym, do jakich celów mogły być używane zaprezentowane w muzeum garnki.

BAJKA O DZBANIE

Uczniowie siadają na dywanie i słuchają opowieści *Bajka o dzbanie* (BIBLIOGRAFIA). Nauczyciel zadaje pytania, na które odpowiadają chętni dzieci: Co czujesz po wysłuchaniu bajki? Kto jest głównym bohaterem bajki? Jaka mądrość płynie z bajki? Czy ta mądrość dotyczy także ciebie?

FRAZEOLOGIA

Grupy wyjaśniają znaczenie związku frazeologicznego: mieć gliniane ręce. Zapisują w zeszycie notkę na ten temat.

KREATYWNIE

Uczniowie wykonują z gliny samoutwardzalnej płaskorzeźbę Skarbnika z legendy o duchu kopalni lub tworzą maskę wymyślonego plemienia afrykańskiego. Z wykonanych prac nauczyciel tworzy z dziećmi wystawę.

Z pozostałej gliny samoutwardzalnej oraz dodatków (piórka, druciki kreatywne) uczniowie mogą wykonać wymyśloną przez siebie rzecz: postać z bajki, stworka, kubek, talerzyk lub aniołka.

Nawet w błędzie błąd się zdarzy, więc poćwiczmy wszyscy razem

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- uzupełnia i układa zdania, stosując właściwe formy gramatyczne;
- formułuje wnioski i podejmuje próby określenia zasady gramatycznej, którą zastosował;
- uzupełnia zdania, poprawnie używając zaimków „tą” i „tę”;
- zamienia rzeczowniki w liczbie pojedynczej na rzeczowniki w liczbie mnogiej i odwrotnie;
- wymyśla dalszy ciąg zdarzeń.

AKTYWNOŚCI UCZNI

- wymyślamy i rozwiązujemy zagadki i rebusy;
- uzupełniamy brakujące litery w wyrazach;
- przekazujemy informacje za pomocą gestów, mimiki i ruchów;
- budujemy zdania z wylosowanych wyrazów;
- przygotowujemy scenki dramatowe, przedstawiając treść utworzonych zdań.

Zaulek Słówek

1. Te wyrazy w tytułach książek zostały zasłonięte: rączniku • labędzie • Trąbalski • kolejną • Basię. Zwróćcie uwagę na ich pisownię. Podajcie pełne tytuły tych książek.

2. Zwróćcie uwagę na poprawne użycie wyrazów z ę. Podajcie podobne przykłady.
Czytam tę książkę. Lubię tę pisarkę.
Odwiedzę tę bibliotekę. Kupię tę gazetę.
Spójrz na tę stronę.

3. Czym różnią się te dwie wypowiedzi? Przepiszcie je, uzupełniając zdania dowolnymi imionami.
a) ...zdjęła z półki książkę. Chwilę ją czytała. Potem zamknęła i wzięła następną.
b) ...zdjął z półki książkę. Chwilę ją czytał. Potem zamknął i wziął następną.

4. Wybierzcie jeden dowolny początek opowieści. Przepiszcie go, a następnie zaproponujcie dalszy ciąg wydarzeń.
Za górą wysoką, za rzeką szeroką żył król Dąsal Wąsaty. Niechętnie patrzył na śmiejących się i szczęśliwych poddanych. Minę miał taką, jakby codziennie wstawał lewą nogą. Od urodzenia nigdy się nie uśmiechnął, wciąż był nadąsany. Któregoś dnia postanowił...
Staliśmy jak wryci, gdy okrągły pojazd z przedziwnym dźwiękiem wyładował na łące. Był piękny i błyszczący.
– Prędeż, w nogi! – krzyknął Jędręk i rzucił się do ucieczki. Ruszyłem za nim, co chwilę oglądając się za siebie. Potknąłem się o wystający korzeń dębu i...

5. Przygotujcie podobną tabelę i wpisujcie do niej wyrazy z ramki według wzoru.
dziewczynka zaczęła, krzyknęła
dziewczynki zaczęły, krzyknęły
chłopiec zaczął, krzyknął
chłopcy zaczęli, krzyknęli
płynąć • minąć • ciągnąć
odpocząć • wziąć • stanąć

6. Spośród poniższych wyrazów wybierzcie pięć i ułóżcie z nimi zdania.
węch • występ • samorząd • proszę • cząstka
trójka • chrząstka • mędrzec • mężczyzna

7. Przepiszcie każdy wyraz na osobnej karteczce. Ułóżcie je w kolejności alfabetycznej.
książka gałąź gołąb sąsiad
pędzel tęcza błękit brąz ręka
zając gaska gąsior wąsy

8. Napiszcie w liczbie mnogiej:
trąba - ?
bęben - ?
zab - ?
sej - ?
wąż - ?
dąb - ?

54 **ZAULEK SŁÓWEK – WYRAZY Z A, Ę** 55

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

„A” NA „Ę” SIĘ ZMIENIA (podręcznik, s. 54)

Dzieci samodzielnie wykonują zadanie 3. z podręcznika. Następnie układają cztery podobne zdania. Wybrani uczniowie czytają swoje zdania. Dzieci próbują sformułować zasadę stosowania „a” i „ę” w zależności od rodzaju rzeczownika określającego osobę wykonującą czynność.

DBAMY O CZYSTOŚĆ JĘZYKA POLSKIEGO

Uczniowie pracują w parach. Nauczyciel rozdaje kartki z wydrukowanymi zdaniami, np.: Oglądam ... książkę. Bawię się z ... koleżanką. Zdobęde ... górę. Macham ... ręką. Lubię ... koleżankę. Wycieram nos ... chusteczką. Kupię ... zabawkę. Chwalę się ... zabawką. Dodatkowo każda para dostaje kopertę, w której znajdują się karteczki z wyrazami „tę” i „tą”. Zadaniem dzieci jest poprawne zastosowanie tych wyrazów w zdaniach. Po zakończeniu pracy chętni uczniowie odczytują uzupełnione przykłady. Nauczyciel rozpoczyna dyskusję na temat zasady prawidłowego użycia zaimków „tę” lub „tą” w zdaniu.

WYMYŚLAMY ZAGADKI I REBUSY (podręcznik, s. 55)

Uczniowie pracują w parach. Wybierają z zadania 6. i 7. cztery wyrazy. Zadaniem dzieci jest wymyślenie zagadek lub rebusów, których rozwiązaniem będą wybrane słowa. Następnie uczniowie wymieniają się swoimi pracami i rozwiązują zadania. Dwa wybrane rebusy i dwie zagadki dzieci przepisują do zeszytów.

SAM CZY WIELU – ZAMIEŃ „A” NA „Ę”, PRZYJACIELU

Nauczyciel wypisuje na tablicy rzeczowniki w liczbie pojedynczej i mnogiej w dwóch kolumnach. Zostawia na przemian luki w jednym lub drugim wierszu kolumn, np. błędy, gołąb, węże, gałąź, dęby, krag, zęby, żołądz. Uczniowie przepisują przykłady z tablicy, samodzielnie uzupełniają brakujące wyrazy w liczbie pojedynczej lub mnogiej. Litery „a” i „ę” podkreślają dowolnym kolorem.

ORTOGRAFICZNE WYŚCIGI

Dzieci dzielą się na cztery drużyny. Każda ma do dyspozycji klej i karteczki z literami: „rz”, „ż”, „u”, „ó”, „ę”, „ą”. Przedstawiciele drużyn dostają od nauczyciela kartki z wyrazami, w których brakuje liter stanowiących trudność ortograficzną (wszystkie drużyny otrzymują taki sam wyraz podczas jednego rozdania). Przedstawiciele grup jednocześnie odkrywają otrzymane słowo. Zadaniem reszty członków zespołu jest jak najszybsze i poprawne doklejenie karteczki z brakującą literą. Drużyna, która wykona to najsprawniej, zdobywa punkt.

KALAMBURY (podręcznik, s. 55)

Dzieci dzielą się na dwa zespoły. Chętna osoba wybiera z zadania 6. lub 7. jeden wyraz, który następnie przedstawia swojej drużynie ruchem, gestem i mimiką. Jeśli grupa w określonym czasie poprawnie odgadnie hasło, zespół otrzymuje punkt. Jeśli im się to nie uda – drużyna przeciwna może spróbować zgadnąć wyraz.

ZASZYFROWANE WYRAZY

Nauczyciel rozdaje **kartę pracy numer 21**. Uczniowie samodzielnie odszyfrowują wyrazy według podanego klucza i zapisują je, starając się nie popełnić błędów.

HISTORIE Z „A” I „Ę”

Dzieci dzielą się na czteroosobowe zespoły. Nauczyciel przygotowuje cztery kartki, na których są wypisane w kolumnie grupy wyrazów ponumerowane od 1 do 10. Na pierwszej kartce: ukochana córka, najmłodsza kuzynka, dobra gospodyni, zawodowa taterniczka, młodsza koleżanka, wybitna skrzypaczka, miła sprzątaczką, ceniona pracownica, niewielka wiewiórka, zwiewna tancerka. Na drugiej kartce: pracowita lekarka, drapieżna tygrysią, wierną przyjaciółką, tegoroczną zwyciężczynią, sprawną policjantką, uroczą baletnicą, kochającą matką, małą księżniczką, nieuprzejmą panią, nieznośną Zosią. Na trzeciej kartce: tańczą polkę, pałaszują czekoladę, czytają gazetę, kłócą się, odpoczywają, jedzą zupę, rysują trąbę, łamią zapałkę, plują pestkami, zapalają świeczkę. Na czwartej kartce: naszą szkołą, szarą tablicą, spokojną pizzerią, salą balową, płonąca stodoła, barwną tęczę, kolorową parasolką, starodawną świątynią, myjnią samochodową, rwącą rzeką.

Nauczyciel prosi jedną osobę z każdego zespołu o zapisanie na kartce dowolnego numeru od 1 do 10. Dzieci odczytują z pierwszej kartki przygotowanej przez nauczyciela wyrazy znajdujące się pod wybranym numerem. Wylosowa-

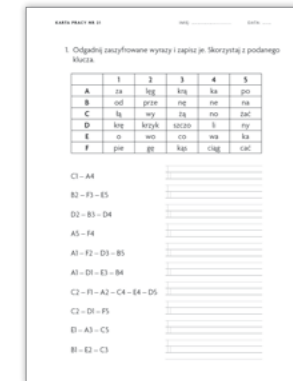
NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 54–55.

KARTA PRACY:

karta pracy nr 21

ZASOBY:

SCHOLARIS: [ORTOGRAFIA Z UŚMIECHEM](#)

LITERATURA:

Drabik L., Kubiak-Sokół A., Sobol E., (2016), *Słownik języka polskiego*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Czy opieka nad rybkami może być przyczyną kłopotów?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- wymyśla ciąg dalszy historii;
- wypowiada się na zadany temat, argumentuje swoje zdanie;
- obiektywnie ocenia zachowanie bohaterki opowiadania;
- szuka sposobów rozwiązania problemu;
- znajduje podobieństwa i różnice w wyglądzie sal lekcyjnych dawniej i dziś;
- samodzielnie konstruuje notatkę;
- wymienia obowiązki dorosłych i dzieci;
- znajduje informacje na temat różnych gatunków ryb akwariowych;
- zgodnie współdziała w grupie.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- przygotowujemy i przedstawiamy scenki dramatowe;
- porównujemy w tabeli sale lekcyjne dawniej i dziś;
- tworzymy galerię kleksowych obrazów;
- rysujemy mapę myśli;
- tworzymy plakaty tematyczne;
- budujemy akwarium.

Mira Jaworzakowa
Złote rybki

Nagle zadźwięczał dzwonek, po dzwonku zaś w klasie zdarzyło się coś zupełnie niespodziewanego: pani weszła, trzymając w ręku słoik, a w słoiku...

– Rybki! Złote rybki! – poszedł szmer po klasie. Nikt nie mógł usiedzieć w miejscu; powyskakiwali wszyscy z ławek, otoczyli panią kołem.

– Oj, proszę pani, jakie śliczne!

– A jak ruszają ogonkami!

– Ile ich jest?

– Trzy!

– Wcale nie, cztery!

– A jeszcze ta jedna!

– Odsuń się, Kasiu, ja też chcę zobaczyć!

Kasia stała wpatrzona w rybki; naprawdę były śliczne! Łuski miały drobniotkę, lśniące to złotem, to czerwienią.

– Proszę pani, czy to dla nas, dla naszej klasy? – pytała Antolka.

Pani powiedziała:
– Tak, będziecie się nimi opiekować. (...)

Chwila ciszy pełnej zachwytu, a potem krzyki, piski:

– Och, dziękujemy, dziękujemy!

– Nasze rybki!

– A co one jedzą, proszę pani?

– I jak się je karmi?

Kasia cała czerwona i aż zadyszana starała się przekrzyknąć inne dzieci.

– Proszę pani, proszę pani, ja je będę karmiła. Ja będę!

Tak bardzo chciała karmić rybki, opiekować się nimi, zmieniać wodę. Na pewno nikt w całej klasie nie potrafił tego tak dobrze robić jak ona.

– Proszę pani, ja, dobrze? Ja! – krzyknęła jeszcze głośniej. Niech sobie inni grają w piłkę, w klasy – co tam takie zabawy w porównaniu z rybkami. Nawet skakanka nic nie znaczy: niech ją sobie Magdzia z Antolką i Ewką zabierają. Rybki są najważniejsze, najśliczniejsze. Tylko rybki!

SPIS TREŚCI

– Proszę pani...

Pani odstawiła słoik na stół i kazała dzieciom wracać na miejsca.

– Ja myślę – powiedziała – że do karmienia rybek wyznaczmy dyżury. Chyba że ktoś z was wcale nie chce ich karmić? – zapytała z uśmiechem.

Dzieci też zaczęły się śmiać, bo przecież jasne było, że każde z nich chciało, i to jak jeszcze!

– Pewnie, że dyżury – rozległy się głosy z różnych stron klasy.

Kasia zmartwiła: dlaczego dyżury? Ona chciała sama jedna.

– Tak, tak, dyżury! – zgadzały się dzieci. – A kto będzie dyżurował pierwszy?

Pierwszy dyżur wydawał się wszystkim najważniejszy.

– Może sami wyznaczycie do pierwszego dyżuru dwoje kolegów – zaproponowała pani.

Dzieci zamilkły, spoglądały tylko po sobie: jakże tu wyznaczyć?

– Tacy, którzy się najlepiej uczą... – powiedział wreszcie ktoś niezdecydowanie – chyba tacy do pierwszego dyżuru, nie? (...)

Niektóre dzieci wyraźnie posmutniały.

– Ja... – zaczęła Kasia i urwała. Zagryzła wargi i spuściła głowę.

W tej chwili padła nowa propozycja:

– Najlepszych kolegów damy na dyżur, najbardziej koleżeńskich...

56 ZŁOTE RYBKİ

57

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 56–59.

ZASOBY:

SCHOLARIS: **ROZWIĄZUJEMY KONFLIKTY PRZEDMIOTY SZKOLNE DAWNIEJ POGŁÓWKU**

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

I CO BYŁO DALEJ? (podręcznik, s. 56–57)

Nauczyciel czyta opowiadanie *Złote rybki* Miry Jaworzakowej (do słów: „– Ja myślę – powiedziała – że do karmienia rybek wyznaczmy dyżury”). Dzieci dzielą się na kilkuosobowe grupy. Wymyślają i przedstawiają w scenie dramatowej ciąg dalszy opowiadania.

WYBÓR DYŻURNYCH (podręcznik, s. 57–58)

Nauczyciel kontynuuje czytanie tekstu *Złote rybki* (do słów: „– Tak, tak! Magdzia, niech Magdzia pierwsza karmi!”). Rozpoczyna dyskusję na temat sposobu wyboru pierwszych dyżurnych. Prosi uczniów o podanie swoich propozycji. Dzieci oceniają trafność kryteriów podanych w opowiadaniu i przedstawiają własne pomysły na wybór dyżurnych.

OCENIAMY ZACHOWANIE KASII (podręcznik, s. 58–59)

Nauczyciel po raz kolejny sięga po tekst *Złote rybki* i czyta opowiadanie do końca. Dzieci zastanawiają się i wypowiadają na temat słuszności oskarżeń Kasi skierowanych do całej klasy i pani. Następnie wymyślają dla dziewczynki dobre rady, które pomogłyby jej szybko zostać dyżurną. Nauczyciel zapisuje pomysły dzieci na tablicy. Uczniowie przepisują wszystkie propozycje do zeszytów.

DOBRE RADY DLA NAS

Nauczyciel prosi uczniów o zastanowienie się, czy podobna sytuacja mogłaby się wydarzyć w ich klasie. Dzieci wypo-

wiadają swoje zdanie i podają przykłady takich lub podobnych sytuacji. Nauczyciel wspólnie z dziećmi zastanawia się, w jaki sposób można uniknąć takich przykrych momentów.

DAWNIEJ I DZIŚ (podręcznik, s. 56–59)

Uczniowie pracują w parach. Na kartkach rysują tabelkę z dwiema kolumnami: „dawniej” i „dzisiaj”.

Dzieci oglądają ilustracje w podręczniku, przedstawiające sale lekcyjne sprzed wielu lat, i porównują je z wyglądem sali, w której obecnie się uczą. Następnie dzieci zapisują podobieństwa i różnice w tabeli. Chętni uczniowie czytają swoje notatki. Pozostałe dzieci sprawdzają ich poprawność. Mogą też uzupełniać zapisy, podając swoje pomysły.

RÓŻNE SPOSOBY PISANIA

Dzieci pracują w kilkuosobowych grupach. Zadaniem każdej z nich jest wyszukanie w internecie lub dostępnych książkach informacji o dawnych przyborach do pisania (pióro, obsadka ze stalówką) oraz dowiedzenie się, do czego służył kałamarz. Uczniowie piszą krótkie notatki w zeszytach na ten temat. Chętne osoby odczytują je na głos.

KLEKSOMANIA

Nauczyciel dzieli dzieci na pięcioosobowe grupy. Na każdym stole ustawia miseczki z tuszem w różnych kolorach, pipety lub inny przyrząd do odmierzania kropeł i kartki formatu A3 (po jednej dla każdego dziecka). Zadaniem uczniów

jest naniesienie kilku kolorowych kleksów na środek kartki, a następnie złożenie jej na pół. Po rozłożeniu kartki z rozlanych kropeł atramentu powstają kolorowe obrazy. Dzieci mogą do nich dorysować pastelami różne elementy tak, aby powstała ciekawa kompozycja. Z gotowych prac uczniowie tworzą galerię.

OBOWIĄZKI

Nauczyciel zadaje dzieciom pytanie: czy wiecie, co to są obowiązki? Chętni uczniowie udzielają odpowiedzi. Następnie nauczyciel pyta: czy wasi rodzice, będąc w waszym wieku, mieli jakieś obowiązki? A czy wy je macie? Nauczyciel rysuje na tablicy mapę myśli. Na środku pisze wyraz „obowiązki”, po lewej stronie wyraz „dorosli”, a po prawej „dzieci”. Uczniowie uzupełniają przykładami lewą i prawą stronę mapy myśli. Nauczyciel wspólnie z dziećmi dyskutuje na temat wypisanych obowiązków.

RYBKİ AKWIARIOWE

Nauczyciel dzieli uczniów na pięcioosobowe grupy. Każda grupa otrzymuje kilka kartek formatu A4, pisaki oraz kredki. Zadaniem dzieci jest wyszukanie informacji o różnych gatunkach ryb akwariowych, zapisanie ich nazw wraz z krótką notatką o ich charakterystycznych cechach oraz wykonanie ilustracji. Następnie każdy zespół prezentuje swoją pracę na forum klasy i przykleja plakaty w widocznym miejscu, tworząc wystawę.

ROBIMY AKWARIUM

Uczniowie pracują w kilkuosobowych grupach. Tworzą z pudełek z pokrywkami kolorowe akwaria. Wycinają wnętrza trzech ścian pudełka w taki sposób, aby pozostawione elementy tworzyły jedynie ramę zbiornika. Na czwartej ścianie od środka dzieci rysują kolorowe tło akwarium. Następnie wycinają z tektury rybki i ozdabiają je za pomocą dostępnych materiałów (np. koralików, makaronów, farb, płatków śniadaniowych, kawałków materiału, włóczki, kleju). Rybki zawieszają na nitkach i przyczepiają do pokrywki. Z materiału, piasku, małych kamieni, gazet, muszli itp. uczniowie wykonują dno akwarium. Na koniec każda grupa prezentuje swoje akwarium: omawia żyjące w nim gatunki ryb (istniejące lub wymyślone), tłumaczy, w jaki sposób o nie dbać. Następnie dzieci tworzą wystawę swoich prac.

Współpracujemy ze sobą nie tylko przez stronę internetową

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- porównuje własne skojarzenia związane z wyrazem „recenzja” z definicją w słowniku języka polskiego;
- wyodrębnia i nazywa części składowe recenzji;
- rozwija wypowiedź zgodnie ze schematem;
- poznaje zasady organizacji targów książki;
- tworzy przymiotniki określające cechy charakteru;
- uzasadnia wybraną cechę charakteru, wskazując na określone zachowanie.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- redagujemy recenzję;
- urządzamy targi książki;
- znajdujemy argumenty mające na celu zaciekawienie wybraną książką oraz aktywnie poszukujemy książek o interesującej nas tematyce;
- wymyślamy i przedstawiamy scenki dramatowe na wylosowany temat;
- malujemy portrety bohaterów wymyślonych przez nas scenek;
- tworzymy superbohaterów, łącząc elementy nadające im określony charakter;
- potrafimy zgodnie bawić się w zabawy z dawnych lat.

Recenzja książki „Oto jest Kasia”

Główną bohaterką książki jest tytułowa Kasia. W chwili, gdy ją poznajemy, ma 8 lat. Autorka, Mira Jaworzakowa, opisując jej wygląd, zwraca uwagę na jej okrągłą, rumianą buzię, ciemne oczy, zadarty nos i proste, gładko uczesane włosy. Kasia ubrana jest w krasiastą spódniczkę i granatowy sweter zrobiony przez mamę na drutach.

Inni bohaterowie książki to między innymi: rodzice i rodzeństwo Kasi, jej koleżanki: Magdzia i Ewa oraz nowa uczennica, Antolka.

Kiedy poznajemy Kasię, jest ona dobrą uczennicą, zawsze chce być pierwsza i otrzymywać najlepsze oceny. Nie lubi Antolki, która nie chce się jej podporządkować. W domu też chce być najważniejsza. Kasia jest najmłodsza w rodzinie i jest rozpieszczana przez rodziców. Pewnego dnia przychodzi na świat młodsza siostrzyczka Kasi, Agnieszka, i wszystko się zmienia. Kasia przestaje być w centrum zainteresowania rodziców. Nie podoba jej się to, zaczyna być zazdrosna o siostrę. Staje się niemila, kłóliwa i niegrzeczna. Bywa kapryśna i opryskliwa.

W książce spotyka ją wiele niespodziewanych wydarzeń i trudnych sytuacji. Książka składa się z 26 rozdziałów, które swoimi tytułami zachęcają do lektury, na przykład:

„Coś dziwnego”	„Błękitna królewna”
„Złote rybki”	„Brat pomoże”
„Film o niesfornej kaczuszcze”	„Przecież nie chciała”

Zachowanie Kasi zmienia się z wielu przyczyn. Jeśli je poznamy, możemy się zastanowić nad własnym postępowaniem. Mimo że akcja książki toczy się dawno temu i wiele w szkołach i domach się zmieniło, przedstawione w niej sytuacje, problemy są nadal aktualne. Książkę poleca mi babcia. To była jej lektura, gdy chodziła do szkoły i miała tyle lat co ja. Niektórym książka może się podobać, ale mnie nie zachwyciła.

recenzję napisał Patryk

60 NASZA STRONA WWW 61

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

CO TO JEST RECENZJA?

Dzieci siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel kładzie na środku arkusz szarego papieru, na którym napisany jest wyraz „recenzja”. Uczniowie zapisują na karteczkach samo-przylepnych skojarzenia związane z tym słowem. Karteczki przyklejone wokół hasła tworzą słoneczko. Wybrany uczeń czyta definicję wyrazu „recenzja” ze słownika języka polskiego, pozostali porównują trafność swoich skojarzeń z definicją. Nauczyciel wraz z uczniami redaguje notatkę; nauczyciel zapisuje ją na tablicy, a uczniowie – w zeszytach.

CECHY RECENZJI (podręcznik, s. 60)

Nauczyciel czyta tekst *Recenzja książki „Oto jest Kasia”*. Uczniowie wyodrębniają części składowe recenzji i nazywają je. Nauczyciel w punktach zapisuje na tablicy elementy recenzji.

JESTEŚMY RECENZENTAMI (podręcznik, s. 61)

Nauczyciel dzieli dzieci na czteroosobowe grupy. Zadaniem każdej z grup jest napisanie recenzji opowiadania Miry Jaworzakowej *Złote rybki*, które uczniowie poznali na poprzednich zajęciach. Przed przystąpieniem do pracy dzieci odpowiadają na pytania postawione w podręczniku w zadaniach 1., 2., i 3. Nauczyciel zwraca uwagę na to, aby redagowane recenzje zawierały wszystkie części składowe zapisane na tablicy. Uczniowie odczytują swoje prace, a pozostali oceniają poprawność napisanej recenzji.

TARGI KSIĄŻKI

Nauczyciel dzień wcześniej prosi uczniów o przyniesienie kilku swoich ulubionych książek (nie więcej niż cztery). Następnego dnia odtwarza dzieciom fragment filmu o Międzynarodowych Targach Książki w Krakowie (BIBLIOGRAFIA) i zaprasza ich do zorganizowania podobnej imprezy. Uczniowie przygotowują stanowiska, na których będą prezentowali swoje książki. Następnie nauczyciel dzieli dzieci na dwie grupy: zwiedzających i wystawców. Wystawcy starają się zachęcić zwiedzających do przeczytania reklamowanych przez nich książek. W tym celu przedstawiają krótkie recenzje swoich tytułów. Zwiedzający starają się pozyskać jak najwięcej informacji, zadając pytania, wertując książki i zasięgając opinii tych, którzy już tę książkę czytali. Zarówno zwiedzający, jak i prezentujący są zobowiązani do zachowania kultury osobistej we wzajemnych kontaktach. Po upływie określonego czasu grupy zamieniają się rolami. Po zakończeniu targów i posprzątaniu klasy dzieci siadają w kręgu. Nauczyciel pyta uczniów: w jakiej roli czuli się lepiej, kto został przekonany do przeczytania książki (jakiej i w jaki sposób), komu udało się przekonać zwiedzającego do zainteresowania się prezentowaną książką (jaką i w jaki sposób).

KLASOWA BIBLIOTEKA

Jeżeli uczniowie wyrażą chęć przeczytania książek prezentowanych na targach, można zaproponować zorganizowa-

nie klasowej biblioteki. Nauczyciel wspólnie z dziećmi ustala zasady wypożyczania książek.

PRZYKLEJAMY ŁATKI (podręcznik, s. 61)

Nauczyciel wypisuje na tablicy zdania z zadania 8. z podręcznika. Uczniowie uzupełniają brakujące wyrazy zgodnie ze wzorem. Na podstawie tych przykładów podają własne propozycje zdań. Następnie wybierają trzy dowolne przykłady i zapisują je w zeszytach.

JAKA JEST KASIA (podręcznik, s. 61)

Uczniowie samodzielnie wykonują zadanie 7. z podręcznika. Chętni podają wybrane określenia, które nauczyciel zapisuje na tablicy. Następnie dzieci uzasadniają wybór danej cechy charakteru dziewczynki, wskazując na jej zachowanie, np. niegrzeczna, bo uderzyła ręką w ławkę; niekoleżeńska, bo tylko sama chciała karmić rybki.

ZABAWY DRAMOWE

Nauczyciel dzieli uczniów na pięć grup. Przedstawiciel każdego zespołu losuje kartkę z jednym z tytułów: „Przecież nie chciała”, „Coś dziwnego”, „Błękitna królewna”, „Film o niesfornej kaczuszcze”, „Brat pomoże”. Zadaniem każdej z grup jest wymyślenie i odegranie krótkiej scenki, której można by nadać wylosowany tytuł. Po upływie określonego czasu dzieci przedstawiają przygotowane przez siebie historie.

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 60–61.

Ortografia nie jest zła – bawmy się nią każdego dnia

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- korzysta ze słownika języka polskiego;
- układa zdania zgodnie z ustalonymi zasadami;
- tworzy zdrobniałe formy imion;
- tworzy rodziny wyrazów;
- wybiera z grupy wyrazów rzeczowniki, czasowniki i przymiotniki;
- określa liczbę i rodzaj rzeczownika, stopniuje przymiotniki, odmienia czasowniki przez osoby liczby pojedynczej i mnogiej;
- wyszukuje lub wymyśla wyrazy rozpoczynające się określoną literą.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- wyszukujemy nazwy kontynentów, krajów i miast w grupie wyrazów;
- odnajdujemy wybrane miejsca na mapie;
- tworzymy komiksy, wykorzystując kilka dowolnie wybranych wyrazów;
- wykonujemy rekwizyty symbolizujące znaczenie wyrazów z trudnością ortograficzną;
- tworzymy obraz przedstawiający obiekty i czynności, których nazwy znajdują się w *Słowniczku*.

SŁOWNICZEK				SPIS TREŚCI																				
A abażur Andrzej Azja	B багаż bęben Bieszczady Błażej błękit błyszczący bochenek borówka brząz brzeg brzuch budzić burza	C Chiny Chochołów chociaż chór chrzan chrząstka chrząszcz ciągnąć ciężki cóż czołno	D dachówka dąb dojrzaly dopóki dozynki drużyna drzewo drzeć duży dyżurny dźwięk	E Elżbieta Europa	F filharmonia fragment funkcjonować	G gałąź gąska gdyż gęś gołąb grochówka grzecznie gryzwa	H helm hen huknąć	I Indonezja inżynier	J jarzębina jarzyna jeździec jeźli Józef już	K kalendarz każdy kłótnia kolnicarz korzeń kronikarz kryjówka krzyknąć Krzysztof krzywy księżyc kucharz kurz	L leśniczówka lód luźny lżejszy	Ł łabędź łąka łyżka	M Maków marzec mężczyzna mierzyć minąć miód młodzież mnóstwo móż móz mrówka muchomor mżyć	N nadąsany należeć nożyczki	O obieżyświat obrażać się odpocząć odwiłz odzież ogół ogórek okrągły oliwka orzech	P patrzeć pędzel piekarz piekarnik pierze piękny pióro płótno podróż podróżnik podwórce ponieważ porządek pożegnanie pożółkły późno prędko próba próżny przykład	R ręka rozejrzeć się rów równy różga róża różny rycerz ryż rzadki rząd rzecz rzeka rzepa rzodkiewka rzuć	S samorząd sąsiad sierżant może podróżnik podwórce ponieważ porządek pożegnanie pożółkły późno prędko próba próżny przykład	T także talerz tchórz też tęcza trąba trójka	U uprzejmy utworzyć uważać	W warzywa ważny ważyć wciąż węch wierzb wieża wior Włodzimierz włóczka włókno wójt wrzucać wskazówka wyładować wyobrazić wziąć	Z zacząć zając Zakopane zauważyć ząb zboże zdążyć złożyć znów zwichrzony zwierzę	Ż źródło	Ź żaba żaglówka Żaneta żarówka żart że żołędź żołędzie żółty żółw żubr żuk żwir życie żyto

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

TRUDNE WYRAZY (podręcznik s. 62–63)

Uczniowie samodzielnie czytają wyrazy w *Słowniczku* i zapisują w zeszytach słowa, które nie są dla nich zrozumiałe. Następnie odczytują te wyrazy, a nauczyciel zapisuje je na tablicy. Dzieci próbują wspólnie wytłumaczyć znaczenie trudnych słów. Jeśli tego nie potrafią, chętny uczeń sprawdza znaczenie wyrazu w słowniku języka polskiego.

JEDNA LITERA (podręcznik, s. 62–63)

Uczniowie układają z wyrazów ze *Słowniczka* zabawne zdania, w których wszystkie słowa zaczynają się tą samą literą. Dzieci mogą dowolnie zmieniać formę wykorzystanych wyrazów. Chętni uczniowie czytają swoje zdania, wybierają najzabawniejsze i zapisują w zeszytach.

ZABAWA Z MAPĄ (podręcznik, s. 62–63)

Dzieci dzielą się na pięć grup. Zadaniem każdej z nich jest odnalezienie w *Słowniczku* nazw kontynentów, krajów oraz miast i zapisanie ich na kartce. Następnie uczniowie odnajdują na mapach w atlasie wypisane miejsca. Drużyna, która pierwsza wykona zadanie, prezentuje wyniki swojej pracy na forum klasy. Pozostałe zespoły sprawdzają, czy zwycięska grupa nie popełniła jakichś błędów.

ORTOGRAFICZNA SZUBIENICA (podręcznik, s. 62–63)

Chętne dziecko wybiera ze *Słowniczka* jeden wyraz. Następnie rysuje na tablicy tyle poziomych kresek, ile liter ma

to słowo. Zadaniem pozostałych uczniów jest odgadnięcie hasła. Dzieci podają jedną dowolną literę. Jeśli występuje ona w ukrytym słowie, uczeń zapisuje ją nad odpowiadającą jej kreską. Jeśli nie, uczeń rysuje jeden element szubienicy.

ZDRABNIAMY IMIONA (podręcznik, s. 62–63)

Uczniowie pracują samodzielnie. Ze *Słowniczka* wypisują w kolumnie wszystkie imiona. Następnie tworzą od nich zdrobnienia. Dzieci odczytują po kolei pełne imię i zdrobnienie. W tym czasie pozostali uczniowie sprawdzają ich poprawność. Poprawnie zapisane imiona dzieci przepisują do zeszytów.

ZAWODOWE RODZINY (podręcznik, s. 62–63)

Dzieci w parach odszukują w *Słowniczku* nazwy zawodów i wypisują je na kartce. Następnie do każdego z nich tworzą jak najliczniejszą rodzinę wyrazów. Po skończonej pracy każda para liczy, ile wyrazów udało im się dopisać do znalezionych słów. Para, która wymyśliła ich najwięcej, odczytuje swoje wyrazy na głos. Uczniowie sprawdzają ich poprawność. Mogą również dopowiadać swoje propozycje.

NASZE KOMIKSY (podręcznik, s. 62–63)

Uczniowie wybierają ze *Słowniczka* sześć dowolnych wyrazów i wypisują je na kartce. Zadaniem dzieci jest użycie tych słów w krótkiej historyjce i przedstawienie jej w formie komiksu w taki sposób, aby w każdym komiksowym okien-

ku znalazł się jeden wybrany wyraz. Następnie uczniowie podpisują obrazki, podkreślając wszystkie słowa ze *Słowniczka*.

CZĘŚCI MOWY (podręcznik, s. 62–63)

Dzieci pracują samodzielnie. Wypisują ze *Słowniczka* po dwa przykłady czasowników, przymiotników i rzeczowników. Następnie wybrane przez siebie czasowniki odmieniają przez osoby liczby pojedynczej i mnogiej w czasie teraźniejszym, przymiotniki zapisują w stopniu równym, wyższym i najwyższym oraz określają liczbę i rodzaj rzeczowników.

POMOCNE SKOJARZENIA (podręcznik, s. 62–63)

Dzieci pracują w parach. Wybierają ze *Słowniczka* pięć dowolnych wyrazów, których pisownia wydaje się trudna, i z dostępnych materiałów (np. gazet, papierowych kubeczków, talerzyków, wykałaczek, nakrętek, kleju, taśmy) wykonują rekwizyty przedstawiające znaczenie wybranych słów. W każdy rekwizyt wpisana jest trudność ortograficzna zawarta w tym wyrazie. Uczniowie prezentują na forum klasy swoje prace i tworzą z nich wystawę.

GALERIA ORTOGRAFICZNYCH OBRAZÓW

(podręcznik, s. 62–63)
 Nauczyciel dzieli dzieci na czteroosobowe grupy. Każdy zespół ma do dyspozycji farby lub pastele oraz arkusz szarego papieru. Dzieci malują obraz, na którym ma być widoczna

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B, s. 62–63.

ZASOBY:

SCHOLARIS: **ORTOGRAFIA Z UŚMIECHEM**

LITERATURA:

Drabik L., Kubiak-Sokół A., Sobol E., (2016), *Słownik języka polskiego*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

BIBLIOGRAFIA

Andrychowska-Biegacz J., (2006), *Gry i zabawy rozwijające dla dzieci młodszych. 50 przykładów zajęć do praktycznego wykorzystania*, Rzeszów: Wydawnictwo Oświatowe FOSZE.

Częścikowa A., Częścik J., (2003), *Gramatyka co z głowy nie umyka*, Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.

Drabik L., Kubiak-Sokół A., Sobol E., (2016), *Słownik języka polskiego*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Dzierzgowska I., (2006), *Jak uczyć metodami aktywnymi*, Warszawa: Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna.

Fuchs B., (1999), *Gry i zabawy na dobry klimat w grupie*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

Gawdzik W., (2003), *Ortografia na wesoło i na serio*, Warszawa: Wydawnictwo Oświata.

Goździkiewicz T., (1972), *Fryckowe lato*, Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza.

Hecker J., (2013), *Przyroda i przygoda. Eksperymenty małego naukowca*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

Jąder M., (2009), *Efektywne i atrakcyjne metody pracy z dziećmi*, Kraków: Wydawnictwo Impuls.

Kajzer L., (2004), *Zamki i dwory obronne w Polsce Centralnej*, Warszawa: Wydawnictwo DiG.

Kieś-Kokocińska K., (2013), *Ilustrowana historia Polski dla dzieci*, Katowice: Wydawnictwo Damidos.

Łukasik J.M., (2009), *Spoko lekcja, czyli 65 sposobów na oryginalne zajęcia*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

Maciszewski J. (red.), (1998), *Encyklopedyczny słownik historii Polski*, Warszawa: Polska Oficyna Wydawnicza BGW.

Napierała M., (2001), *Zbiór zabaw i gier ruchowych*, Bydgoszcz: Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej.

Nęcka E., (2003), *Psychologia twórczości*, Sopot: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.

Ochmańska B. (red.), (2014), *Twórcze zajęcia i zabawy w klasach I–III. Podróże*, Warszawa: Dr Josef Raabe Spółka Wydawnicza Sp. z o.o.

Portmann R.J., (2001), *Gry i zabawy kształtujące pewność siebie*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

Prokofiew S., (2003), *Piotruś i wilk*, DUX Recording Producers, płyta CD.

Słodownik-Rycaj E., (2001), *Gry i zabawy językowe: jak pomagać dziecku w przyswajaniu języka*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.

Stec J., (1997), *Zagadki dla najmłodszych*, Kielce: Oficyna Wydawnicza PW MAC S.A.

Stroms G., (1999), *Sto nowych gier muzycznych*, Lublin: Wydawnictwo Klanza.

Szmidt K.J., (2008), *Trening kreatywności*, Gliwice: Wydawnictwo Helion.

Vopel K.W., (2009), *Gry i zabawy interakcyjne dla dzieci i młodzieży*, cz. 1–4, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

PUBLIKACJE I APLIKACJE INTERNETOWE

19. Międzynarodowe Targi Książki w Krakowie – relacja filmowa,
zob. <https://www.youtube.com/watch?v=BrVPG3W6W0M> (dostęp 22.07.2016 r.).

Bajka o dzbanie, zob. <https://coaching4smart.wordpress.com/2012/07/13/bajka-o-dzbanie/> (dostęp 25.07.2016 r.).

- Górnicy strój, zob. <http://www.barburka.republika.pl/images/index.html> (dostęp 24.07.2016).
- Jak zrobić czapkę górnika?, zob. <http://praceplastyczne.pl/inne/177-czapka-gornika-czako> (dostęp 22.07.2016 r.).
- Kopalnia Soli „Wieliczka”, *Skąd się wzięła sól w Wieliczce?* zob. <https://www.kopalnia.pl/zwiedzanie/trasa-turystyczna/multimedia/filmy> (dostęp 22.07.2016 r.).
- Kopalnia Soli „Wieliczka”, *Trasa turystyczna*, zob. <http://www.kopalnia.pl/zwiedzanie/trasa-turystyczna> (dostęp 22.07.2016 r.).
- Las karboński, zob. http://muzeum-dabrowa.pl/?page_id=279 (dostęp 22.07.2016).
- Legenda o Świętej Barbarze, zob. <http://zabrze.com.pl/i,legenda-o-swietej-barbarze,200274,7561.html> (dostęp 22.07.2016 r.).
- Manufaktura w Bolesławcu, *Jak powstaje ceramika*, film, zob. <https://youtu.be/gvfgt6nLIAY> (dostęp 22.07.2016 r.).
- Muzeum ceramiki Neólów w Chmielnie, film, zob., <https://youtu.be/SB96BJwsYSg> (dostęp 22.07.2016 r.).
- Muzeum Zamkowe w Malborku, zob. <http://muzeumzamkowemalborku.wkraj.pl/?v=10> (dostęp 22.07.2016 r.).
- Opis stroju bytomskiego, zob. <http://www.polalech.pl/bytomski-opis.htm#opis> (dostęp 22.07.2016 r.).
- Polskie legendy: Skarbnik – duch kopalni, zob. <http://www.bajkowyzakatek.eu/2011/11/polskie-legendy-skarbnik-duch-kopalni.html> (dostęp 24.07.2016 r.).
- Strączek M., (b.r.), *20 niezwykłych skał i formacji w Polsce*, zob. <http://www.travelin.pl/top/20-niezwyklych-skal-i-formacji-skalnych-w-polsce> (dostęp 24.07.2016 r.).
- Szymczak P., (2013), *Podróż do wnętrza Ziemi*, zob. <http://www.focus.pl/sekrety-nauki/podroz-do-wnetrza-ziemi-10366> (dostęp 22.07.2016 r.).
- Tux Paint – program do rysowania dla dzieci, zob. <http://www.tuxpaint.org/> (dostęp 22.07.2016 r.).
- Wakacyjna podróż do... karbonu, zob. <http://eduscience.pl/artyku%C5%82y/wakacyjna-podr%C3%B3%C5%BC-do-karbonu> (dostęp 22.07.2016 r.).
- Wirtualne Muzeum Pobiedzisk, *Ekspozycje 3D*, zob. http://muzeum.pobiedziska.pl/ekspozycje?kat_id=15 (dostęp 24.07.2016 r.).
- Wzgórze Wawelskie, zob. <http://wirtualnypacer.krakow.pl/#/53149/0,0> (dostęp 22.07.2016 r.).
- Zamek Królewski w Warszawie, zob. <http://www.pano360.pl/projekty/zamek/virtualltour.html> (dostęp 22.07.2016 r.).
- Zamek Książ, zob. <http://zamekksiaz.wkraj.pl/#/39481/282,-1> (dostęp 22.07.2016 r.).